

Lovforslag nr. L 54. Fremsat den 23. februar 2005 af forsvarsministeren (Søren Gade)

Forslag

til

Militær straffelov

Kapitel 1

Almindelig del

§ 1. Loven finder anvendelse på tjenstgørende militært personel samt hjemsendt militært personel med hensyn til militære pligter, som påhviler det efter hjemsendelsen.

Stk. 2. Loven finder endvidere anvendelse på udenlandsk militært personel, der er interneret her i landet, og andre personer, der efter mellemfolkelige overenskomster, som Danmark har tiltrådt, har krav på behandling som militærpersoner.

§ 2. Under væbnet konflikt finder loven endvidere anvendelse på

- 1) enhver, der gør tjeneste ved det militære forsvar eller følger en enhed af dette,
- 2) krigsfanger samt sanitetspersonel og feltpræster, der tilbageholdes til bistand for krigsfanger, for så vidt ikke andet følger af gældende mellemfolkelige overenskomster, og
- 3) enhver, der gør sig skyldig i overtrædelse af denne lovs §§ 28-34 og §§ 36-38.

§ 3. Loven finder anvendelse på lovovertrædelser, der begås i og uden for den danske stat.

§ 4. Loven finder også anvendelse på lovovertrædelser, der begås mod andre landes militære styrker, som samvirker med danske militære styrker.

§ 5. Under dansk straffemyndighed, jf. straffelovens §§ 6-12, hører endvidere overtrædelser af §§ 28-30 og § 32, der er foretaget under væbnet konflikt uden for den danske stat, uden hensyn

til, hvor gerningsmanden hører hjemme, medmindre andet følger af almindelige folkeretlige regler.

Stk. 2. Under dansk straffemyndighed hører endvidere overtrædelser af §§ 36 og 38, der er foretaget uden for den danske stat, uden hensyn til, hvor gerningsmanden hører hjemme, når overtrædelsen er begået over for dansk militært personel eller personer, der er omfattet af § 2, nr. 1 og 2.

§ 6. Overtrædelser af denne lov straffes, når de er begået forsætligt eller af grov uagtsomhed, medmindre andet følger af de enkelte bestemmelser.

§ 7. Straffelovens § 13, stk. 3, anvendes på handlinger, som er nødvendige for at tilvejebringe lydighed eller opretholde orden.

§ 8. Den, der efter §§ 1 og 2 ikke er omfattet af loven, straffes kun for medvirken til overtrædelse af bestemmelser i loven, hvis lovovertrædelsen kan medføre straf af fængsel i 4 år eller derover.

Stk. 2. Der kan under tilsvarende betingelser som nævnt i stk. 1 pålægges selskaber mv. (juridiske personer) strafansvar efter reglerne i straffelovens 5. kapitel for medvirken til overtrædelse af denne lov.

§ 9. Den, der ved at adlyde en overordnet tjenstlige ordre begår en strafbar handling, er straffri, medmindre vedkommende vidste, at der ved ordren tilsigtedes en sådan handling, eller dette var umiddelbart indlysende.

§ 10. Lovens bestemmelser for væbnet konflikt finder anvendelse, når danske styrker i eller

uden for riget er i væbnet konflikt, eller der er givet meddelelse herom efter stk. 2 eller stk. 3.

Stk. 2. Under truende udsigt til væbnet konflikt kan forsvarsministeren offentliggøre meddelelse om, at lovens bestemmelser for væbnet konflikt finder anvendelse.

Stk. 3. Forsvarsministeren kan i forbindelse med udsendelse af danske styrker uden for rigets grænser bemyndige chefen for den udsendte styrke til under truende udsigt til væbnet konflikt at meddele, at lovens bestemmelser for væbnet konflikt finder anvendelse for styrken.

Kapitel 2

Speciel del

Pligter som underordnet

§ 11. Den, der undlader at efterkomme en tjenstlig ordre fra en overordnet eller vagt, eller som efterkommer ordren på klart utilfredsstillende måde, straffes i grove tilfælde for ulydighed med bøde eller fængsel indtil 1 år.

Stk. 2. Straffen kan ved forsætlig overtrædelse stige til fængsel i 3 år, når ulydigheden er af særlig grov karakter, navnlig når den har medført betydelig skade eller fare eller har været egnet til at svække lydigheden hos andre tilstedeværende. Er ulydigheden forbundet med vold mod overordnet eller vagt, kan straffen stige til fængsel i 6 år.

Stk. 3. Under væbnet konflikt kan straffen ved forsætlig overtrædelse stige til fængsel i 10 år.

§ 12. Udviser flere i forening forsætligt ulydighed, eller bruger de magt, vold eller trussel om vold mod overordnet eller vagt, straffes de for mytteri med fængsel indtil 6 år.

Stk. 2. Under væbnet konflikt kan straffen stige til fængsel på livstid.

§ 13. Den, der forsætligt ved handling eller i ord groft krænker en foranstående eller vagt, straffes for respektstridig opførsel med bøde eller fængsel indtil 6 måneder.

§ 14. Straffen efter §§ 11-13 kan nedsættes eller bortfalde, når den foranstående eller vagten ved sin adfærd har givet anledning til lovovertrædelsen.

Pligter som overordnet og sideordnet mv.

§ 15. Den overordnede, som forsætligt ved forskelsbehandling, chikane eller på tilsvarende

måde forfølger en eller flere underordnede, straffes med bøde eller fængsel indtil 6 måneder.

§ 16. Den foranstående, der fra efterstående uberettiget modtager gave, pengelån eller anden fordel, straffes for misbrug af stilling med bøde eller fængsel indtil 6 måneder, medmindre højere straf er forskyldt efter anden lovgivning.

§ 17. Den overordnede, der forsætligt undlader at gribe ind over for en underordnetes krænkende behandling af dennes underordnede eller sideordnede, straffes med bøde eller fængsel indtil 6 måneder.

§ 18. Den overordnede, der forsætligt ved handling eller i ord groft krænker en underordnet, straffes med bøde eller fængsel indtil 6 måneder.

§ 19. Den, der udsætter en sideordnet for særligt krænkende behandling, herunder for nedværdigende ritualer, straffes med bøde eller fængsel indtil 6 måneder.

Rusmidler mv.

§ 20. Den, der ved indtagelse af alkohol, euforiserende stoffer, opstemmende eller bedøvende midler eller på lignende måde har bragt sig i en tilstand, hvor vedkommende ikke er i stand til at varetage sin tjeneste på fuldt forsvarlig måde, straffes med bøde eller fængsel indtil 1 år.

§ 21. Forsvarsministeren kan fastsætte bestemmelser om promillegrænser på særlige områder for tjeneste i forsvaret, navnlig når sikkerhedsmæssige forhold kan begrunde det. Forsvarsministeren kan herunder bemyndige militære myndigheder til at fastsætte promillegrænser i særlige situationer. Overtrædelse af sådanne promillegrænser straffes med bøde eller fængsel indtil 1 år.

§ 22. Den, der i tjenesten eller på militært område er i besiddelse af euforiserende stoffer, jf. lov om euforiserende stoffer, straffes med bøde eller fængsel indtil 6 måneder, medmindre højere straf er forskyldt efter anden lovgivning. Det samme gælder den, der indtager sådanne stoffer i tjenesten eller på militært område.

§ 23. Den, der forstyrrer den offentlige orden, eller som viser sig synligt påvirket af de i § 20 nævnte årsager, og som gennem sin påklædning

F. t. Militær straffelov

eller lignende klart viser at høre til forsvaret, straffes med bøde.

Stk. 2. Den, der i forbindelse med tjeneste i udlandet forstyrrer den offentlige orden, eller som viser sig synligt påvirket af de i stk. 1 nævnte årsager, straffes med bøde. Under særligt skærpene omstændigheder kan straffen stige til fængsel i 1 år.

Andre pligtforsømmelser

§ 24. Den, der groft tilsidesætter sine pligter som vagt, straffes for vagtforseelse med bøde eller fængsel indtil 1 år.

Stk. 2. Straffen kan stige til fængsel i 3 år, når forholdet er af særlig grov karakter, navnlig når det har medført betydelig skade eller fare eller har givet anledning til, at der er begået en forbrydelse.

Stk. 3. Under væbnet konflikt kan straffen ved forsætlig overtrædelse stige til fængsel i 10 år.

§ 25. Den, der uberettiget fjerner sig fra tjenestestedet eller udebliver fra tjenesten, straffes i grove tilfælde for udeblivelse med bøde eller fængsel indtil 6 måneder.

Stk. 2. På samme måde straffes den, der forsætligt unddrager sig tjeneste ved at påføre sig sygdom eller legemsskade, foregive sygdom eller benytte andre midler, der er beregnet på at vildlede myndighederne.

Stk. 3. Ved forsætlig udeblivelse kan straffen stige til fængsel i 3 år, når udeblivelsen er af særlig grov karakter, navnlig når gerningsmanden må antages at have til hensigt at udeblive permanent, eller når udeblivelsen har medført betydelig skade eller fare.

Stk. 4. Under væbnet konflikt kan straffen ved forsætlig overtrædelse af stk. 1 og 2 stige til fængsel i 10 år.

§ 26. Den, der bevirker, at ting, der tilhører det militære forsvar, bortkommer, ødelægges eller beskadiges, straffes med bøde eller fængsel indtil 6 måneder.

Stk. 2. Ved forsætlig overtrædelse af stk. 1 kan straffen under særligt skærpene omstændigheder stige til fængsel i 6 år.

§ 27. Den, der i øvrigt groft tilsidesætter sine pligter i tjenesten, straffes for pligtforsømmelse med bøde eller fængsel indtil 3 måneder.

Stk. 2. Straffen kan stige til fængsel i 1 år, når pligtforsømmelsen er af særlig grov karakter, el-

ler når den har medført betydelig skade eller fare.

Stk. 3. Under væbnet konflikt kan straffen ved forsætlig overtrædelse stige til fængsel i 3 år.

Forbrydelser mod forsvarsmagtens kampdygtighed

§ 28. For krigsforræderi straffes med fængsel indtil på livstid den, der forsætligt under væbnet konflikt eller under truende udsigt hertil for at gavne fjenden eller skade det danske militære forsvar

- 1) søger at opnå, at tropper, materiel, territorium eller infrastruktur bringes under fjendens kontrol eller ikke kommer dansk militært forsvar til nytte,
- 2) forleder til mytteri, overgivelse eller overløben til fjenden eller udbreder oprørske eller fjendtlige opråb i det danske militære forsvar,
- 3) ødelægger infrastruktur eller på anden måde søger at skade det danske militære forsvars kommunikationsmuligheder,
- 4) giver fjenden underretning om det danske militære forsvars forhold, herunder forhold vedrørende kommunikations- eller informationssikkerhed,
- 5) vejleder fjenden eller vildleder nogen del af dansk militært forsvar,
- 6) undlader at udføre en ordre,
- 7) giver falsk melding,
- 8) hjælper krigsfanger til flugt eller
- 9) gør sig skyldig i noget forhold, der må side-stilles med et af de nævnte.

§ 29. For spionage straffes med fængsel indtil på livstid den, der hemmeligt eller under falsk påskud tilvejebringer eller søger at tilvejebringe oplysninger på det militære forsvars operationsfelt for at meddele dem til fjenden.

Stk. 2. En spion fra fjendtlige væbnede styrker, som efter at være vendt tilbage til egne styrker senere tages til fange, behandles som krigsfange og drages ikke til ansvar for den tidligere gennemførte spionage.

§ 30. Den, der forsætligt foretager ændringer af eller erstatter ammunition eller andet krigsmateriel på en sådan måde, at virkningen forringes eller udebliver, eller personer udsættes for fare, straffes med fængsel indtil 8 år.

Stk. 2. Hvis gerningsmanden indser, at ændringen mv. kan få virkning under væbnet konflikt, kan straffen stige til fængsel i 12 år.

Stk. 3. Er forholdet begået under væbnet konflikt, kan straffen stige til fængsel indtil på livstid.

§ 31. Den, der under kamp, eller når kamp forestår, forsætligt på pligtstridig måde søger at unddrage sig faren eller søger at fremkalde overgivelse, straffes med fængsel indtil 12 år.

Stk. 2. På samme måde straffes den, der under væbnet konflikt forsætligt ved pligtstridigt forhold bidrager til, at modpartens foretagender fremmes, at dansk militært forsvar skades eller udsættes for fare, eller som efterlader våben, ammunition eller andet materiel.

Stk. 3. Overtræder en befalingsmand *stk. 2* ved unødvendigt at opgive sin post eller overgive sig til modparten eller ved at handle som nævnt i *stk. 1*, kan straffen stige til fængsel på livstid.

Stk. 4. Groft uagtsomme overtrædelser af *stk. 2* og *3*, straffes med fængsel indtil 4 år.

§ 32. Den, der forsætligt røber en militær hemmelighed, hvis afsløring kan skade landets forsvar, hvis fremmede magter eller styrker får kendskab hertil, straffes med fængsel indtil 8 år. Straffen kan stige til fængsel i 12 år, når forholdet er af særlig grov karakter, navnlig når det har medført betydelig skade eller fare. Begås handlingen under væbnet konflikt eller under truende udsigt hertil, kan straffen stige til fængsel på livstid.

Stk. 2. Den, der uberettiget skaffer sig oplysning om sådanne hemmeligheder, straffes med bøde eller fængsel indtil 4 år. Sker det under væbnet konflikt eller under truende udsigt hertil, kan straffen stige til fængsel i 10 år.

Stk. 3. Den, der groft uagtsomt overtræder *stk. 1* eller *2*, straffes med bøde eller fængsel indtil 2 år. Sker det under væbnet konflikt eller under truende udsigt hertil, kan straffen stige til fængsel i 4 år.

§ 33. Den, som er vidende om, at mytteri, krigsforræderi eller anden for det militære forsvar farlig forbrydelse tilsigtes begået, og som forsætligt undlader at gøre, hvad der står i vedkommendes magt for at forebygge forbrydelsen eller dens følger, om fornødent ved anmeldelse, straffes, hvis forbrydelsen bliver begået eller forsøges begået, med bøde eller fængsel indtil 3 år.

Stk. 2. Den, der undlader at foretage sådanne forebyggelseshandlinger, straffes dog ikke, hvis deres foretagelse for vedkommende selv eller dennes nærmeste ville medføre fare for liv, helbred eller velfærd.

§ 34. Den, der under væbnet konflikt inden for det militære forsvar forsætligt foretager handlinger, som er egnet til dér at fremkalde modløshed, straffes med fængsel indtil 4 år.

§ 35. Den, der forsætligt under væbnet konflikt uden tilladelse sætter sig i forbindelse med nogen, der hører til modparten eller befinder sig på modpartens område, straffes med bøde eller fængsel indtil 1 år. Er der derved meddelt oplysninger, der kan være af værdi for modparten, kan straffen stige til fængsel i 4 år.

Andre forbrydelser under væbnet konflikt

§ 36. Den, som under væbnet konflikt forsætligt misbruger eller ikke respekterer kendetegn eller betegnelse, som er forbeholdt personer, indretninger og materiel, der er bestemt til at yde hjælp til sårede eller syge, straffes med fængsel indtil på livstid.

Stk. 2. På tilsvarende måde straffes den, der forsætligt bruger krigsmiddel eller fremgangsmåde, hvis anvendelse er i strid med en af Danmark tiltrådt mellemfolkelig overenskomst eller med folkeretlig sædvaneret.

§ 37. For plyndring straffes med fængsel indtil 6 år den, som for derigennem at skaffe sig eller andre uberettiget vinding under udnyttelse af krigsfrygten eller frygten for de styrker, som den pågældende tilhører, forsætligt

- 1) fratager eller aftvinger nogen en fremmed rørlig ting,
- 2) bringer en stjålet ting i sikkerhed eller
- 3) tvinger nogen til en handling eller undladelse, der medfører formuetab for den overfaldne eller nogen, for hvem denne handler.

Stk. 2. Straffen kan stige til fængsel i 10 år, når plyndringen er af særlig grov beskaffenhed navnlig på grund af dens særligt farlige karakter, udførelsesmåden eller omfanget af den opnåede eller tilsigtede vinding, eller når et større antal forbrydelser er begået.

§ 38. Den, der forsætligt under væbnet konflikt uberettiget tilegner sig ting fra en person, som er dræbt ved krigshandling, straffes for ligrøveri med fængsel indtil 1 år og 6 måneder.

Stk. 2. Straffen kan stige til fængsel i 6 år, når forholdet er af særlig grov beskaffenhed navnlig på grund af omfanget eller udførelsesmåden.

§ 39. I lov om forsvarets personel, jf. lovbekendtgørelse nr. 81 af 12. februar 2004, foretages følgende ændringer:

1. I § 4 indsættes efter stk. 3 som nyt stykke:

»*Stk. 4.* Forsvarsministeren fastsætter, i hvilket omfang værnepligtiges strafafsoning eller ulovligt fravær skal medføre eftertjeneste eller hjemsendelse med henblik på fornyet indkaldelse. Eftertjenesten kan ikke overstige afsoningstiden og den tid, den pågældende eventuelt har været ulovligt fraværende.«

Stk. 4 bliver herefter stk. 5.

2. § 14 ophæves.

Ikrafttræden mv.

§ 40. Denne lov træder i kraft den 1. oktober 2005.

Stk. 2. Samtidig ophæves militær straffelov, jf. lovbekendtgørelse nr. 642 af 30. september 1987.

§ 41. Loven gælder ikke for Færøerne og Grønland, men kan ved kongelig anordning sættes i kraft for disse landsdele med de afvigelser, som de særlige færøske eller grønlandske forhold tilsiger.

Bemærkninger til lovforslaget

Almindelige bemærkninger

Indholdsfortegnelse

1. Lovforslagets formål og baggrund.....	981
2. Hovedpunkterne i militær straffelov, gældende ret.....	982
3. Lovforslagets udformning	982
3.1. Systematik.....	982
3.2. Behovet for en militær straffelov.....	983
3.2.1. Tidligere overvejelser.....	983
3.2.2. Udvalgets overvejelser.....	984
3.2.3. Forsvarsministeriets overvejelser.....	984
3.3. Begreber i den militære straffelov.....	984
3.3.1. Foranstående - efterstående og foresat – undergiven.....	984
3.3.2. Vagtbegrebet.....	985
3.3.2.1. Gældende ret.....	985
3.3.2.2. Udvalgets overvejelser.....	985
3.3.2.3. Forsvarsministeriets overvejelser.....	986
3.3.3. Begreberne krig og væbnet konflikt.....	986
3.3.3.1. Gældende ret.....	986
3.3.3.2. Udvalgets overvejelser.....	986
3.3.3.3. Forsvarsministeriets overvejelser.....	987
3.4. Dansk Straffemyndighed.....	987
3.4.1. Gældende ret.....	987
3.4.1.1. Straffelovens regler.....	987
3.4.1.2. Dansk straffemyndighed for overtrædelser af militær straffelov.....	987
3.4.2. Udvalgets overvejelser.....	987
3.4.3. Forsvarsministeriets overvejelser.....	988
3.5. Straffrihedsreglen i militær straffelov § 9.....	988
3.5.1. Gældende ret.....	988
3.5.2. Udvalgets overvejelser.....	989
3.5.3. Forsvarsministeriets overvejelser.....	989
3.6. Begrænsning af strafansvaret.....	989
3.6.1. Gældende ret.....	989
3.6.2. Udvalgets overvejelser.....	990
3.6.3. Forsvarsministeriets overvejelser.....	990

3.7. Straffebestemmelser for pligtforsømmelser	990
3.8. Militær straffelov § 15 (lovforslagets § 28)	991
3.8.1. Gældende ret	991
3.8.2. Udvalgets overvejelser	991
3.8.3. Forsvarsministeriets overvejelser	993
3.9. Nye straffebestemmelser for pligtforsømmelser i militær straffelov	994
3.9.1. Gældende ret	994
3.9.2. Udvalgets overvejelser	994
3.9.3. Forsvarsministeriets overvejelser	994
3.10. Ordensforseelser og beruselse uden for tjenesten, § 27, stk. 2, (lovforslagets § 23)	994
3.10.1. Gældende ret	994
3.10.2. Udvalgets overvejelser	994
3.10.3. Forsvarsministeriets overvejelser	994
3.11. Forenings- og forsamlingsfrihed, militær straffelov § 29	995
3.11.1. Gældende ret	995
3.11.2. Udvalgets overvejelser	996
3.11.3. Forsvarsministeriets overvejelser	997
3.12. Krigstidsbestemmelserne	997
3.12.1. Gældende ret	997
3.12.2. Udvalgets overvejelser	997
3.12.3. Forsvarsministeriets overvejelser	997
3.13. Militær straffelov § 25 (lovforslagets § 36)	997
3.13.1. Gældende ret	997
3.13.2. Udvalgets overvejelser	997
3.13.3. Forsvarsministeriets overvejelser	998
3.14. Strafferammer	999
3.14.1. Gældende ret	999
3.14.2. Udvalgets overvejelser	1000
3.14.3. Forsvarsministeriets overvejelser	1000
3.15. Ophævede bestemmelser	1001
3.15.1. Generelt	1001
3.15.2. Militær straffelov § 1	1001
3.15.3. Militær straffelov § 11	1001
3.15.4. Militær straffelov § 12	1001
3.15.5. Militær straffelov § 13	1001
3.15.6. Militær straffelov § 14	1002
3.15.7. Militær straffelov § 25, stk. 2	1002
4. Lovforslagets økonomiske og administrative konsekvenser	1002
5. Forholdet til EU-retten	1002
6. Hørte myndigheder mv.	1002

1. Lovforslagets formål og baggrund

Forslaget har til formål at afløse den nuværende militære straffelov fra 1973 og er en del af en gennemgå-

ende revision af det nuværende militære straffe- og disciplinarsystem.

Forslaget indeholder dels bestemmelser, som supplerer eller fraviger reglerne i straffelovens almindeli-

ge del, dels bestemmelser om strafansvar for pligtforsømmelser under tjeneste i forsvaret i fredstid og under væbnet konflikt samt forbrydelser mod det militære forsvar.

I sommeren 1999 nedsatte forsvarsministeren udvalget til revision af denne militære straffe- og retsplejelovgivning. Udvalget fik til opgave at underkaste denne lovgivning samt de dertil knyttede administrative bestemmelser en vurdering med henblik på en mulig revision. I den forbindelse har udvalget skulle vurdere behovet for en særlig straffe- og retsplejelovgivning omfattende overtrædelser begået i fredstid af såvel ansat som værnepligtigt personel.

I januar 2004 afgav udvalget sin betænkning nr. 1435/2004 om den militære straffelov, retsplejelov og disciplinarlov. Ved afgivelsen af betænkningen bestod udvalget af en formand (landsdommer Nils Black) og 18 andre medlemmer udpeget af Advokatrådet, Dansk Røde Kors, Hovedorganisationen af Officerer i Danmark, Hærens Konstabel- og Korporalforening, Centralforeningen for Stampersonel, Forretningsudvalgene for værnepligtige (nu Værnepligtsrådet), København og Århus universiteter, Folketingets Ombudsmand, Udenrigsministeriet, Justitsministeriet, Forsvarsministeriet og Forsvarskommandoen.

Udvalgets forslag til militær straffelov er afgivet i enighed bortset fra ét medlem, som ikke støtter opretholdelsen af en militær straffelov i fredstid i Danmark, 6 medlemmer, som ønsker en anden formulering af udkastet til militær straffelov § 9 vedrørende straffrihed, 7 medlemmer, som ønsker en anden formulering af udkastet til militær straffelov § 23 vedrørende forstyrrelse af den offentlige orden og beruselse uden for tjeneste og 3 medlemmer, som ønsker en anden formulering af udkastet til militær straffelov § 27 vedrørende indskrænkning i forenings- og forsamlingsfriheden.

Lovforslaget bygger i det hele på betænkningen og det deri indeholdte lovforslag. Forsvarsministeriet har ikke på baggrund af de indkomne høringssvar, jf. punkt 6, bortset fra enkelte lovtekniske justeringer fundet anledning til at ændre i udvalgets lovforslag. I de tilfælde, hvor der ikke har været enighed i udvalget om udkastet, har Forsvarsministeriet fulgt flertallets forslag. Forsvarsministeriet har dog udeladt lovforslagets § 27 vedrørende indskrænkning i forenings- og forsamlingsfriheden, jf. nærmere lovforslagets punkt 3.11.

2. Hovedpunkterne i militær straffelov, gældende ret

For forsvaret gælder en særlig militær straffelov. De almindelige regler i straffeloven gælder også inden

for forsvaret. Den militære straffelov er i lighed med straffelovens systematik delt op i en almindelig del og en speciel del.

Den militære straffelov almindelig del indeholder nogle bestemmelser, der fraviger eller supplerer bestemmelser i straffelovens almindelige del om de almindelige betingelser for straf, f.eks. om den personkreds, der er omfattet af loven, om medvirken til overtrædelse af militær straffelov og om straffrihed ved at følge en lovlig tjenstlig ordre.

Militær straffelov speciel del indeholder i kapitel 7 nogle straffebestemmelser, som vedrører forskellige former for pligtforsømmelser begået af tjenstgørende militært personel. Disse regler erstatter navnlig de almindelige bestemmelser i straffeloven §§ 156 og 157 om offentligt ansattes pligtforsømmelser i tjenesten. Som eksempler på særlige militære pligtforsømmelser kan nævnes ulydighed, mytteri, udeblivelse fra tjeneste og vagtforseelser. Flere af disse bestemmelser indeholder skærpede strafferammer, herunder når forholdet er begået under krig.

I lovens kapitel 8 om »forbrydelser mod forsvarmagtens kampdygtighed« findes en række bestemmelser, som kriminaliserer forskellige skadegørende handlinger rettet mod det militære forsvar, herunder f.eks. afsløring af militære hemmeligheder, krigsforræderi og spionage. Disse bestemmelser finder især anvendelse under krig. Kapitel 7 indeholder desuden bestemmelser, der har til formål at beskytte enkeltpersoner under krig. Det gælder især § 25, som kriminaliserer centrale overtrædelser af krigens folkeret.

Militær straffelov, som senest er revideret i 1973, er bekendtgjort ved lovekendtgørelse nr. 642 af 30. september 1987. Lovekendtgørelsen er optaget som bilag I til betænkningen. I bilag II sammenholdes lovforslaget med gældende ret.

3. Lovforslagets udformning

3.1. Systematik

I lighed med den gældende militære straffelov er lovforslaget delt op i en almindelig del og en speciel del. Almindelig del (kapitel 1) indeholder ud over bestemmelser om anvendelsesområde, herunder hvilken personkreds, der er omfattet af loven, bestemmelser, som fraviger eller supplerer bestemmelser i straffelovens almindelige bestemmelser herunder om dansk straffemyndighed (§ 5), tilregnelser (§ 6), nødværge (§ 7), medvirken (§ 8), og straffrihed (§ 9). Endelig indeholder forslaget til almindelig del en bestemmelse om, hvornår reglerne om væbnet konflikt kan finde

anvendelse. Bestemmelserne svarer i det væsentlige til de gældende bestemmelser i militær straffelov til dels med ændrede formuleringer. Endvidere foreslås en række af de gældende bestemmelser ophævet, da der ikke længere findes behov for disse (gældende militær straffelov § 1 og §§ 11-14), jf. nærmere under punkt 3.14.

I lovforslagets specielle del (kapitel 2) er optaget straffebestemmelser om forsømmelser vedrørende pligter som underordnet (§§ 11 - 14), pligter som overordnet og sideordnet mv. (§§ 15 - 19), rusmidler mv. (§§ 20 - 23), øvrige pligtforsømmelser (§§ 24 - 27), forbrydelser mod forsvarsmagtens kampdygtighed (§§ 28 - 35) og andre forbrydelser under væbnet konflikt (§§ 36 - 38). Bestemmelserne i speciel del efter den gældende militære straffelov er i alt væsentligt opretholdt, dog med visse sproglige justeringer. En række af bestemmelserne i lovforslaget er imidlertid nye, idet de er udskilt i selvstændige straffebestemmelser i stedet for som i dag at være omfattet af den gældende militære straffelov § 15, jf. nærmere punkt 3.9. Hertil kommer, at strafansvaret for uagtsomme overtrædelser er begrænset mest muligt, ligesom strafansvaret begrænses til grovere forhold, medmindre særlige omstændigheder gør sig gældende, jf. nærmere under punkt 3.6.

I det følgende fremhæves en række mere principielle forhold i relation til lovforslaget. I øvrigt henvises til de enkelte bestemmelser og disses særlige bemærkninger. Ved henvisninger til »betænkningen« menes betænkning nr. 1435/2004 om den militære straffelov, retsplejelov og disciplinarlov.

3.2. *Behovet for en militær straffelov*

3.2.1. *Tidligere overvejelser*

I senmiddelalderen indførtes i flere europæiske lande en særlig militær jurisdiktion i forbindelse med organisering og anvendelse af udenlandske lejehære. Dette betød især, at der blev fastsat særlige regler for militære strafferetlige forhold. Sådanne ordninger var oprindeligt baseret på krav fra sådanne lejehære om at kunne bevare deres egen retsopfattelse og at kunne føre et selvstændigt retsliv. Også i Danmark blev gennemført særlige militære regler, ligesom der blev etableret militære domstole (krigsretter).

Da den danske hær blev national og senere kom til at hvile på værnepligt, opretholdtes den særlige militære straffelovgivning først og fremmest med henblik på at sikre den militære disciplin.

I 1881 gennemførtes straffelov for krigsmagten, som var den første egentlige militære straffelov. På

baggrund af flere århundreders erfaring i behandling af sager under militær jurisdiktion blev loven udformet med detaljerede beskrivelser af en lang række former for lovovertrædelser.

Militær straffelov af 1937 erstattede 1881-lovens omfattende opregning af lovovertrædelser med korte og klare beskrivelser af gerningsindholdet. Straffebestemmelser for forhold, der kunne henføres under straffeloven, blev ophævet. Samtidig blev den nugældende lovtekniske ordning, hvorefter reglerne i straffelovens almindelige del om de grundlæggende betingelser for strafansvar mv., f.eks. reglerne om tilregnelser, forsøg og medvirken etc., som til dels var indført i straffelov for krigsmagten af 1881, medmindre andet fremgik af militær straffelov, fuldt ud gennemført. Militær straffelov blev i 1937 således i det hele et supplement til straffeloven.

Det overordnede hensyn bag militær straffelov af 1937 var fortsat at beskytte og bevare forsvarets effektivitet og krigsmagtens kampdygtighed gennem opretholdelse af den militære disciplin og orden.

I 1973 gennemførtes den nugældende militære straffelov. Lovforslaget blev i det væsentlige udarbejdet på grundlag af en delbetænkning om straf og disciplinarmidler samt klageregler, som blev afgivet i 1970 af udvalget vedrørende befalingsmandsuddannelsen og arbejdsklimaet i forsvaret (det såkaldte »Klimaudvalg«).

Klimaudvalget fandt, at ikke mindst hensynet til forsvarets effektivitet gjorde det nødvendigt at opretholde regler om særlige militære pligter, og at manglende overholdelse af disse pligter nødvendigvis i et vist omfang fortsat måtte kunne sanktioneres. Der var derfor efter udvalgets opfattelse fortsat behov for at opretholde en særlig militær straffelov.

Det var endvidere udvalgets opfattelse, at beskrivelsen af militære pligter burde gøres så snæver som muligt, og at sanktioner inden for forsvaret for tilside-sættelse af sådanne pligter burde have undtagelsens karakter. Sanktioner var ikke et mål i sig selv, men alene et sidste middel til at sikre overholdelse af disse pligter. Udvalget foreslog på denne baggrund nogle begrænsninger i de gældende regler om strafansvar for pligtstridig adfærd. Udvalget foreslog desuden de særlige militære strafarter kvarterarrest og vagtarrest ophævet, således at kun de almindelige straffe efter straffeloven, dvs. bøde, hæfte og fængsel, kunne anvendes. Kun sanktionen irttesættelse blev i det efterfølgende lovforslag foreslået opretholdt som en særlig militær strafart.

Militær straffelov blev endelig ændret i 1978 i forbindelse med ophævelsen af dødsstraf i krigstid, jf. lov nr. 195 af 3. maj 1978.

For en nærmere gennemgang af de tidligere ændringer herunder ændringen i 1973 henvises til betænkningen, kapitel 3 og 5.

3.2.2. Udvalgets overvejelser

Et centralt spørgsmål for Udvalget om den militære straffe- retsplejeordning har været at tage stilling til, om der er behov for en særlig militær straffelovgivning for pligtforsømmelser begået i fredstid af såvel ansat som værnepligtigt personel og herunder at vurdere indholdet af en række af de gældende bestemmelser i militær straffelov og militær retsplejelov.

Ved vurderingen af, om der fortsat er behov for særlige militære bestemmelser i fredstid om strafansvar for pligtforsømmelser, har udvalget taget udgangspunkt i loven om forsvarrets formål, opgaver og organisation mv., jf. lov nr. 122 af 27. februar 2001.

Siden den seneste revision af den militære straffelov og retsplejelov i 1973 er forsvarrets opgaver blevet ændret markant. Hvor vægten tidligere navnlig var lagt på territorialforsvaret, er den i de senere år i langt højere grad lagt på deltagelse i internationale fredsbevarende og fredsstøttende opgaver. Dansk forsvars internationale engagement, herunder navnlig i FN- og NATO-regi, har således i de senere år udgjort en stadig større del af forsvarrets opgaver.

Tjenesten i udlandet er ofte karakteriseret ved, at den foregår under forhold, hvor personellet kan blive udsat for situationer, som kræver skærpet agtpågivenhed, eller som kan udvikle sig til direkte militære konfrontationer. Det er i denne situation af afgørende betydning, at det udsendte personel er i stand til at løse opgaverne på en hensigtsmæssig og forsvarlig måde. Brud på disciplinen kan efter omstændighederne få alvorlige følger og i yderste konsekvens medføre tab af menneskeliv og materiel. En hurtig og effektiv indskriden over for pligtforsømmelser i form af sanktioner kan efter omstændighederne være nødvendig for at markere konkret over for den, der forser sig, at den pågældendes adfærd er uacceptabel og har konsekvenser. Af generalpræventive grunde gør tilsvarende sig gældende over for personellet som helhed.

Det er en af forsvarrets væsentligste opgaver at sikre, at militært personel, der udsendes til internationale opgaver, også er uddannet til at møde de udfordringer, som følger af disse opgaver. Det er derfor påkrævet, at den hjemlige uddannelse og tjeneste sikrer, at personellet er i stand til på forsvarlig og adækvat måde at kunne deltage i disse opgaver. Udvalget har derfor

fundet det påkrævet, at der allerede i fredstid skabes et sikkert grundlag for, at personellet under uddannelsen og i tjenesten får forståelse af indholdet af de militære pligter og formålet med dem og dermed bliver motiveret til at opfylde de grundlæggende krav til tjenesten.

Denne vurdering er også blevet bestyrket af indtrykkene fra udvalgets tjenestestedsbesøg, herunder navnlig besøget hos de danske styrker i Doboj i Bosnien. Denne forståelse og motivation tilvejebringes naturligvis først og fremmest gennem undervisning, deltagelse i øvelser og under den daglige tjeneste, men udvalget finder, at det fortsat er nødvendigt i givet fald også gennem straf og andre sanktioner at kunne markere, hvor grænsen til den uacceptable handlemåde i tjenesten går.

Udvalgets flertal foreslår på denne baggrund, at bestemmelser, der beskriver centrale militære pligter, bibeholdes, og at tilsidesættelse af disse pligter skal kunne sanktioneres, herunder med straf, også under fredsforhold i Danmark. Samtidig stilles der forslag om nogle justeringer af de gældende regler navnlig med henblik på at begrænse strafansvaret.

Der henvises i øvrigt til betænkningen, kapitel 11.

3.2.3. Forsvarsministeriets overvejelser

Forsvarsministeriet er enig med udvalgets flertal i behovet for en militær straffelov og kan i det hele tilslutte sig de af flertallet anførte grunde herfor.

3.3. Begreber i den militære straffelov

3.3.1. Foranstående - efterstående og foresat - undergiven

Militær straffelov anvender i flere bestemmelser begreberne foranstående - efterstående og foresat - undergiven.

»Foranstående - efterstående« og »foresat - undergiven« er defineret således i Forsvarsministeriets kundgørelse B. 3-4 (cirkulære af 6. november 1990 om tjenestebestemmelser for forsvarrets militære og civile personel):

»§ 2. Enhver, der i den militære rækkefølge står foran en anden, er dennes foranstående, den anden hans efterstående. Menigt personel er dog indbyrdes lige-stillet.

§ 3. Den, der i henhold til love, bestemmelser eller befalinger er bemyndiget til inden for et nærmere fastsat tjenesteområde at befale over andre, er disses foresatte og de andre dennes undergivne.

Stk. 2. Ved tjenesteområde forstås det til en tjenestestilling knyttede ansvars- og myndighedsområde.

Stk. 3. Ved nærmest foresatte forstås den foresatte, under hvis direkte kommando den undergivne er stillet.

Stk. 4. Ved nærmest foresatte chef forstås den chef eller den med en chef ligestillede foresatte, inden for hvis umiddelbare tjenesteområde den undergivne henhører.

Stk. 5. En foranstående, der skrider ind over for en efterstående for at tilvejebringe orden eller hindre uorden, skal betragtes som foresat. Endvidere skal vagter og patruljer samt militærpolitipersonel adlydes som foresatte.«

Begreberne foranstående - efterstående henviser til den militære rækkefølge. F.eks. kan en befalingsmand være foranstående for en anden befalingsmand med samme grad afhængig af udnævnelsestidspunkt, der er afgørende for indplaceringen i den militære rækkefølge.

I betænkningen om den militære straffelov, retsplejelov og disciplinarlov foreslås de militære begreber »foresat - undergoven« ændret til »overordnet - underordnet«. Formålet hermed er at anvende udtryk, som er nutidige, og som må antages at være umiddelbart forståelige for blandt andre værnepligtige.

I lovforslaget er derfor anvendt »overordnet - underordnet« i stedet for »foresat - undergoven«. Der er ikke tilsigtet nogen realitetsændring i forhold til de gældende begreber. Kundgørelsen vil efterfølgende blive rettet i overensstemmelse med lovforslaget.

Der henvises til betænkningen, side 259.

3.3.2. Vagtbegrebet

3.3.2.1. Gældende ret

Militær straffelov indeholder i §§ 16, 17, 20 og 26 bestemmelser om pligtforsømmelser, der begås bl.a. mod eller af vagt.

Begrebet »en vagt« er ikke defineret i militær straffelov. Vagtbegrebet er heller ikke det samme i disse bestemmelser. Det må dog antages, at vagtbegrebet i de gældende §§ 16, 17 og 20 er stort set sammenfaldende, idet afgørende for, om der er tale om en vagt i disse bestemmelser, vil være, om den pågældende militærperson kan afgive ordrer, som skal adlydes. Endvidere vil der skulle være tale om, at funktionen som vagt i militær forstand typisk forudsætter, at den pågældende er tillagt et særligt ansvar, der foreligger en konkret instruks eller ordre, funktionen er tidsbegrænset, og der er krav om uafbrudt/stadig årvågenhed.

For en nærmere gennemgang af disse bestemmelser og vagtbegrebet henvises til betænkningens gennem-

gang af de enkelte bestemmelser i kapitel 6 samt siderne 260 - 261 i betænkningen.

3.3.2.2. Udvalgets overvejelser

Udvalget om den militære straffe- og retsplejeordning har overvejet, hvorvidt det er muligt at give en entydig definition af begrebet »vagt« i den forstand dette udtryk i dag anvendes i de forskellige bestemmelser i militær straffelov, men har ikke fundet det muligt entydigt at definere vagtbegrebet.

Udvalget har fundet, at det især er grænsedragningen mellem vagter i den forstand, hvori dette begreb må forstås i gældende militær straffelov § 26 (om vagtforseelser), og militært personel, der i øvrigt betegnes som vagter, men som ikke falder ind under vagtbegrebet i bestemmelsen, der kan give anledning til begrebsmæssige problemer.

Endvidere peges der fra udvalgets side på, at definitionen af begrebet vagt i gældende § 26 er afgørende for afgrænsningen over for den almindelige bestemmelse om pligtforsømmelser i gældende militær straffelov § 15.

Militært personel, som ikke i deres funktionsbeskrivelse er benævnt vagter, varetager alligevel ofte arbejdsopgaver af sikkerhedsmæssig karakter og tilsvarende centrale funktioner. Som eksempler kan nævnes radaroperatører, flyveledere, skibsførere, udkigsposter på skibe mv.

Også på andre områder inden for forsvaret forekommer arbejdsopgaver, hvis udførelse generelt eller i en given situation er af central karakter eller af væsentlig betydning for gennemførelsen af andre opgaver, f.eks. i forbindelse med øvelser og under egentlige operative opgaver.

Sådant personel betegnes i praksis ofte ikke som vagter, selvom deres opgaver ud fra en praktisk synsvinkel ofte vil kunne karakteriseres som »funktioner af vagtmæssig karakter«. Hvis de udfører deres opgaver på en sløset måde eller f.eks. falder i søvn under arbejdet, vil de åbenbart gøre sig skyldige i pligtforsømmelse, der er omfattet af den gældende bestemmelse i militær straffelov § 15. Spørgsmålet er om sådanne situationer kan – eller bør – henføres under gældende § 26 om vagtforseelser.

Forskellen mellem at henføre forholdet under den specifikke bestemmelse om vagtforseelser henholdsvis at henføre det under den generelle bestemmelse om pligtforsømmelser (i dag § 15) er dels strafferammen, dels – og måske mere principielt – om disse »vagtforseelser« som andre vagtforseelser på grund af deres alvorligere karakter bør henføres under en selvstændig straffebestemmelse.

Det har efter udvalgets opfattelse ikke været muligt i selve lovteksten tilstrækkeligt klart at afgrænse vagter, der er omfattet af lovforslagets § 24 (gældende § 26), fra andet militært personel, der ved at tilside-sætte deres arbejdsforpligtelser gør sig skyldige i en pligtforsømmelse, der ellers må henføres under den almindelige bestemmelse i lovforslagets § 27 (gældende § 15).

Udvalget foreslår derfor, at en vagt i § 24's forstand alene omfatter personer, i hvis funktions- eller stillingsbeskrivelse ordet »vagt« indgår. Om dette er tilfældet, må afgøres på grundlag af de skriftlige regler, der beskriver stillingen eller funktionen. Ved funktionsbeskrivelsen bør opmærksomheden være henledt herpå.

Også en mundtlig ordre om, at en militærperson i det konkrete tilfælde udøver vagttjeneste, indebærer, at den pågældende er vagt i militær straffelovs forstand, f.eks. hvor en værnepligtig under en øvelse bliver beordret til at overtage en telefonvagt i en halv time som midlertidig afløser for den faste vagt. Er den pågældende herefter ikke betegnet som vagt, vil en misligholdelse af arbejdsforpligtelsen eller den konkrete opgave alene indebære en pligtforsømmelse, der skal behandles som »almindelig« pligtforsømmelse (efter lovforslagets § 27), ikke som en vagtforsøelse.

Dette betyder, at militært personel, som i dag ikke betegnes som vagter, men som varetager opgaver af f.eks. sikkerhedsmæssig karakter, herunder eksempelvis radaroperatører, ikke er vagter i militær straffelovs forstand, medmindre det udtrykkeligt er fastsat, at de er omfattet af vagtbegrebet.

Efter lovforslaget vil det være forsvarets myndigheder, der må vurdere, hvilket militært personel der – ud over vagter, der er omfattet af § 11 (gældende § 16 - dvs. vagter over for hvem der kan udvises ulydighed) – skal henføres under vagtbegrebet og derved kunne gøre sig skyldig i en vagtforsøelse efter § 24. Militært personel, der ikke er afmærket som vagter, eller hvis arbejdsopgaver ikke er beskrevet som vagtfunktioner, kan, når de misligholder opgaven, herefter alene straffes for pligtforsømmelse efter den generelle bestemmelse i lovforslagets § 27, ikke for vagtforsøelse.

Der henvises til betænkningen, siderne 259 - 263.

3.3.2.3. Forsvarsministeriets overvejelser

Forsvarsministeriet kan tilslutte sig udvalgets overvejelser og lovforslaget er udformet i overensstemmelse hermed. Der henvises til de særlige bemærkninger til § 11 og § 24.

3.3.3. Begreberne krig og væbnet konflikt

3.3.3.1. Gældende ret

Efter militær straffelov § 4, 1. punktum, finder lovens bestemmelser for krigstid anvendelse, dels når Danmark er i krig, dels under truende udsigt til krig, når forsvarsministeren har offentliggjort meddelelse herom. Krigstidsreglerne finder endvidere anvendelse i visse situationer under angreb fra fremmede militære styrker, jf. § 4, 2. punktum. Det er således ikke militær straffelov § 4, men faktiske omstændigheder, herunder politiske beslutninger, der er bestemmende for, hvornår Danmark eller danske væbnede styrker er i krig.

Formålet med militær straffelov § 4 er alene at fastlægge, hvornår militær straffelovs krigstidsbestemmelser finder anvendelse.

Om Danmark eller danske væbnede styrker er i krig, afgøres således af faktorer uden for militær straffelovs »kontrol«.

For en nærmere gennemgang af gældende ret henvises til betænkningen, siderne 60 - 74.

3.3.3.2. Udvalgets overvejelser

Udvalget har fundet det væsentligt, at militær straffelovs krigstidsbestemmelser træder i kraft og kan finde anvendelse i alle situationer, hvor Danmark eller danske styrker er i krig. Sprogbrugen og fortolkningen af militær straffelovs krigstidsbegreb bør derfor tilstræbe bedst muligt at svare til den almindelige juridiske forståelse af begrebet.

Begrebet krig må i dag i overensstemmelse med almindelig folkeretlig terminologi forstås som ensbetydende med væbnet konflikt, og det er juridisk set derfor mere præcist at anvende begrebet væbnet konflikt. Udvalget foreslår derfor, at dette udtryk anvendes i denne og andre bestemmelser i stedet for krig. Dette vil også tydeliggøre, at krigen (den væbnede konflikt) kan være af både international og ikke-international karakter, jf. herved også straffeloven § 1.

Udvalget finder, at sondringen mellem en automatisk ikrafttræden af reglerne og en mulighed for at bestemme dette i den periode, som ligger umiddelbart forud for væbnet konflikt, bør opretholdes. Dette svarer også til den gældende retstilstand i Norge og Sverige, jf. betænkningen, side 71 ff.

Endvidere foreslår udvalget indsat et nyt stykke i bestemmelsen, der giver forsvarsministeren hjemmel til i forbindelse med udsendelse af danske styrker uden for rigets grænser at bemyndige chefen for den udsendte styrke til under truende udsigt til væbnet

konflikt at meddele, at reglerne for væbnet konflikt finder anvendelse.

Der henvises til betænkningen, side 285.

3.3.3.3. Forsvarsministeriets overvejelser

Forsvarsministeriet kan tilslutte sig udvalgets forslag. Der henvises til lovforslagets § 10 og bemærkningerne hertil, som er udformet i overensstemmelse med udvalgets lovudkast.

3.4. Dansk Straffemyndighed

3.4.1. Gældende ret

3.4.1.1. Straffelovens regler

Hvis en dansk straffebestemmelse overtrædes i Danmark, kan sagen afgøres af danske domstole. Sker overtrædelsen i udlandet, opstår både spørgsmål om, hvorvidt den danske straffebestemmelse gælder i udlandet, og om hvorvidt danske domstole har kompetence til at pådømme sagen. Det første spørgsmål om lovens rækkevidde afgøres ved fortolkning af den pågældende lov. Det andet spørgsmål – om hvorvidt danske domstole har straffemyndighed – afgøres ved fortolkning af straffeloven §§ 6-12, medmindre den pågældende lov indeholder bestemmelser om dansk straffemyndighed.

Straffelovens hovedregler indebærer følgende:

Handlinger, som begås på dansk territorium, er altid undergivet dansk straffemyndighed uanset gerningsmandens nationalitet, jf. straffeloven § 6 (territorialprincippet).

Handlinger, som begås uden for dansk territorium af en person, som er statsborger eller bosat i Danmark eller et af de andre nordiske lande, er undergivet dansk straffemyndighed efter bestemmelserne i straffeloven § 7 (personalprincippet). Efter § 7, stk. 2, er det dog gjort til en betingelse, at handlingen også er strafbar efter den på gerningsstedet gældende lovgivning (princippet om dobbelt strafbarhed).

Handlinger, som begås uden for dansk territorium, af en person, der ikke er statsborger i eller har bopæl i Danmark eller et af de andre nordiske lande, er i særlige tilfælde undergivet dansk straffemyndighed, hvis de krænker kvalificerede danske interesser, jf. straffeloven § 8, nr. 1-3 (real- eller beskyttelsesprincippet).

Handlinger, som begås uden for dansk territorium og uden at gerningsmanden eller ofret har tilknytning til Danmark, er i visse tilfælde primært på grund af overtrædelsens grovhed undergivet dansk straffemyndighed (universalprincippet).

3.4.1.2. Dansk straffemyndighed for overtrædelser af militær straffelov

Den gældende bestemmelse i militær straffelov § 2, hvorefter loven også finder anvendelse, når den strafbare handling er begået uden for den danske stat, indebærer ikke blot, at det militære pligtforhold også gælder ved tjeneste uden for Danmark, men at bestemmelsen desuden selvstændigt regulerer omfanget af dansk straffemyndighed ved overtrædelser af militær straffelov, herunder når handlingen er begået i udlandet. Spørgsmålet skal således uanset ordlyden af militær straffelov § 1 og straffeloven § 2 ikke afgøres efter straffelovens regler. Dette skyldes det historiske samspil mellem straffeloven og militær straffelov.

For en nærmere gennemgang af gældende ret henvises til betænkningen siderne 57 - 59 og 290 - 297.

3.4.2. Udvalgets overvejelser

Udvalget har ikke fundet grundlag for at opretholde den gældende ordning, hvorefter reglerne om dansk straffemyndighed udelukkende findes i militær straffelov, men finder, at spørgsmålet om dansk straffemyndighed for forbrydelser efter militær straffelov bør afgøres med udgangspunkt i straffelovens almindelige regler i §§ 6-8.

Udvalget har vurderet, i hvilket omfang der er dansk straffemyndighed efter straffeloven §§ 6-8 for overtrædelser af militær straffelov, og i hvilket omfang der kan påvises behov for at supplere straffelovens generelle bestemmelser om dansk straffemyndighed med konkrete bestemmelser, der sikrer dansk straffemyndighed over for forbrydelser, som ikke kan henføres under straffelovens bestemmelser. Udvalget har i forbindelse hermed tillige forelagt problemstillingen for Justitsministeriet, der ikke har haft bemærkninger til det i betænkningen indeholdte lovforslag om dansk straffemyndighed.

På denne baggrund har udvalget fundet, at der bør optages en bestemmelse i militær straffelov om dansk international straffemyndighed, der supplerer de gældende bestemmelser om dansk straffemyndighed i straffeloven § 8 for så vidt angår overtrædelser af § 31 om afsløring af militære hemmeligheder (jf. forslaget til § 32), § 32 om forfalskning af ammunition (jf. forslaget til § 30), § 33 om krigsforræderi (jf. forslaget til § 28) og § 34 om militær spionage (jf. forslaget til § 29).

Disse forbrydelser hører til de mest centrale i kapitel 8 i militær straffelov, som har til formål at beskytte danske militære interesser især under væbnet konflikt, og kan efter omstændighederne få meget alvorlige konsekvenser for det militære forsvar og dermed for

det danske samfund. Der er efter udvalgets opfattelse behov for også at kunne straffe disse skadelige handlinger, der begås af udlændinge i udlandet mod danske militære interesser under væbnet konflikt.

Udvalget har endvidere fundet, at overtrædelser af militær straffelov § 24, stk. 2 (jf. forslaget til § 38), bør kunne straffes i Danmark, når handlingen er begået under væbnet konflikt over for dansk militært personel mv. i udlandet af udlændinge.

Også overtrædelser af konventionsbestemmelser, som er omfattet af militær straffelov § 25 (jf. forslaget til § 36), men hvor der ikke består en folkeretlig forpligtelse for Danmark til at retsforfølge personer, som ikke i forvejen er undergivet dansk jurisdiktionskompetence, bør efter udvalgets opfattelse kunne straffes her i landet, når handlingerne begås i udlandet af udlændinge mod dansk militært personel under væbnet konflikt og mod den personkreds, som er omfattet af militær straffelov § 6, nr. 1 og 2, jf. udvalgets forslag til § 2, nr. 1 og 2. Det gælder ikke mindst med hensyn til de »mindre grove« overtrædelser af Genèvekonventionerne, herunder bestemmelser, der regulerer behandlingen af krigsfanger.

Udvalget har derimod ikke fundet behov for at foreslå en bestemmelse om udvidet dansk straffemyndighed for overtrædelse af bestemmelserne i militær straffelov §§ 30, 35 og 36 (jf. lovforslaget §§ 33, 31 og 34). Disse bestemmelser retter sig i det væsentligste enten mod overtrædelser begået af tjenstgørende militært personel eller mod overtrædelser, som vanskeligt kan begås uden for Danmark.

Der henvises til betænkningen, siderne 296 - 302.

3.4.3. Forsvarsministeriets overvejelser

Udvalgets forslag er optaget som § 5 i lovforslaget, idet dog udvalgets forslag om at udvide dansk straffemyndighed til at omfatte enhver overtrædelse af straffelovens bestemmelser, der begås over for dansk militært personel under tjeneste i udlandet mv. ikke er medtaget (jf. betænkningen side 368). Årsagen hertil er, at Justitsministeriet i forbindelse med høringen over betænkningen har givet udtryk for, at en sådan væsentlig udvidelse bør afvente udfaldet af de principielle og generelle overvejelser om dansk straffemyndighed, som foregår i Jurisdiktionsudvalget.

Om den nærmere begrundelse for de enkelte led i bestemmelsen henvises til de særlige bemærkninger.

3.5. Straffrihedsreglen i militær straffelov § 9

3.5.1. Gældende ret

Militær straffelov § 9 indeholder en regel om, at den, der adlyder en ordre fra en overordnet og derved begår en strafbar handling, som udgangspunkt er straffri. Kun hvis den pågældende vidste, at »der ved befalingen tilsigtedes en sådan handling eller dette var umiddelbart indlysende«, vil strafansvar kunne komme på tale.

I en rapport udgivet i 1997 af Dansk Røde Kors' Folkeretsudvalg, der er et udvalg nedsat af Dansk Røde Kors' styrelse, blev det anbefalet, at det ved en præcisering af militær straffelov § 9 fastslås, at underordnede bærer et selvstændigt strafansvar for handlinger begået for at efterleve en ordre, som krænker den humanitære folkeret.

Anbefalingen er fremsat med baggrund i det almindeligt anerkendte folkeretlige princip, at en person, der har begået en krigsforbrydelse, ikke kan undgå strafansvar under henvisning til, at han handlede efter ordre fra en overordnet. Dette princip er – i lidt forskellige formuleringer – fastslået i statutterne for Nürnbergdomstolen og FN's ad hoc tribunaler for det tidligere Jugoslavien og Rwanda, hvortil rapporten henviser.

Efter udgivelsen af rapporten har princippet desuden fået følgende autoritative formulering i artikel 33 i statuten for den Internationale Straffedomstol (ICC), der er vedtaget i 1998:

»1. Det forhold, at en forbrydelse under domstolens jurisdiktion er begået af en person efter ordre fra en regering eller en overordnet, militær eller civil, fritager ikke den pågældende for strafansvar, medmindre

- a) personen var under en retlig forpligtelse til at adlyde ordrer fra den pågældende regering eller overordnede,
- b) personen ikke vidste, at ordren var ulovlig, og
- c) ordren ikke var åbenbart ulovlig.

2. Efter denne artikel skal ordrer om at begå folke-drab eller forbrydelser mod menneskeheden anses for åbenbart ulovlige.«

Som det fremgår af artiklen, består den væsentligste forskel fra formuleringen af militær straffelov § 9 deri, at artikel 33 i modsætning til § 9 nævner princippet om strafansvar (hovedreglen) før mulighederne for straffritagelse (undtagelsen). Betingelsen i stk. 1 (a) indebærer ikke nogen realitetsforskel, idet det for så vidt angår den danske bestemmelse forudsættes, at der er tale om en lovlig, tjenstlig ordre, jf. ordene »tjenstlige befaling« sammenholdt med militær straf-

felov § 16 om lydighedsnægtelse. Punkt 2 må forstås som en understregning af, at folkedrab og forbrydelser mod menneskeheden er så åbenbart ulovlige handlinger, at man ikke for domstolen kan påberåbe sig ukendskab hertil.

Anbefalingerne i rapporten Humanitær Folkeret blev drøftet i 1997 og 1998 i regeringens Røde Korsudvalg, der er nedsat bl.a. med det formål at fungere som rådgivningsorgan for regeringen i spørgsmål om fortolkningen og anvendelsen af de humanitære folkeretlige regler gældende under væbnede konflikter. I udvalget er repræsenteret en række ministerier og styrelser, bl.a. Udenrigsministeriet, Forsvarsministeriet og Justitsministeriet samt Dansk Røde Kors. Anbefalingen vedrørende ændring af militær straffelov § 9 blev drøftet på udvalgets møde den 16. december 1997. Det fremgår af referatet, at der ikke var tilslutning til den af Dansk Røde Kors' Folkeretsudvalg foreslåede ændring af militær straffelov.

§ 9 er ikke formuleret specifikt med henblik på overtrædelser af den humanitære folkeret eller krigsforbrydelser. En stort set enslydende bestemmelse fandtes således allerede i det oprindelige forslag til militær straffelov af 1881, som blev fremsat i 1850, jf. Rigsdagstidende 1850, Anhang, sp. 710. Bestemmelsens primære anvendelsesområde er således mere »fredsmæssige« situationer som f.eks. retsstridig mandskabsbehandling (U.1957.84) og kørsel i spirituspåvirket tilstand (U.1972.1036). Bestemmelsen er generel og er således ikke udtryk for en implementering af den humanitære folkerets regel om strafansvar for at følge ulovlige ordrer fra overordnede, men for en beskyttelse af underordnet personel mod følgerne af at udføre retsstridige handlinger som følge af en befaling.

For en nærmere gennemgang af gældende ret henvises til betænkningen side 83 - 85 og 263 - 265.

3.5.2. Udvalgets overvejelser

Det er udvalgets opfattelse, at reglen i militær straffelov § 9 i dens nuværende formulering ikke vil føre til et andet resultat end det, der vil følge af en bestemmelse formuleret i overensstemmelse med reglen i artikel 33 i statuten for den internationale straffedomstol. Det gælder selvom bestemmelserne ikke svarer til hinanden rent formulingsmæssigt, idet de har modsatte udgangspunkter: Ifølge § 9 er en person som hovedregel straffri, medmindre vedkommende vidste, eller det var umiddelbart indlysende, at handlingen var ulovlig. Ifølge artikel 33 fritages en person som hovedregel ikke for strafansvar for en forbrydelse begået efter ordre, medmindre personen var retligt for-

pligtet til at adlyde ordrer fra den pågældende, ikke vidste, at ordren var ulovlig, og ordren ikke var åbenbart ulovlig.

Fælles for de to bestemmelser er, at den underordnede kun er straffri efter at have begået en forbrydelse efter ordre, når han ikke vidste, at ordren var ulovlig, og ordren ikke måtte bedømmes som åbenbart ulovlig.

Et flertal af medlemmerne har på denne baggrund fundet, at der ikke er noget reelt behov for at ændre militær straffelov § 9. Disse medlemmer har også lagt vægt på, at den gældende bestemmelse sprogligt set er mere enkel og dermed også umiddelbart mere tilgængelig og lettere forståelig end artikel 33.

Et mindretal af medlemmerne finder, at militær straffelov § 9 bør omformuleres, således at bestemmelsen svarer til den måde, hvorpå Danmarks internationale forpligtelser er formuleret. Disse medlemmer foreslår bestemmelsen formuleret således:

»Den, der ved at adlyde en overordnetes tjenstlige ordre begår en strafbar handling, straffes, medmindre han ikke vidste, at ordren var ulovlig, og ordren ikke var åbenbart ulovlig.«

Mindretallet lægger vægt på, at dansk militært personel i dag er omfattet af artikel 33 i statuten for Den Internationale Straffedomstol. Det er derfor nødvendigt, at personalet forstår denne regel. Det er således lettest for personalet, at bestemmelsen i militær straffelov svarer til artikel 33. Der er ikke ved formuleringen af mindretallets forslag tilsigtet nogen realitetsændring i forhold til den gældende bestemmelse.

Der henvises til betænkningen, siderne 265 - 266.

3.5.3. Forsvarsministeriets overvejelser

Som anført ovenfor er bestemmelsen generel og er ikke udtryk for en implementering af den humanitære folkerets regel om strafansvar for at følge ulovlige ordrer fra overordnede, men for en beskyttelse af underordnet personel mod følgerne af at udføre retsstridige handlinger som følge af en befaling. Henset hertil og at de af udvalgets flertal anførte grunde, er det efter Forsvarsministeriets opfattelse mest nærliggende at fastholde den nuværende formulering, som foreslået af udvalgets flertal.

Der henvises til lovforslagets særlige bemærkninger til § 9.

3.6. Begrænsning af strafansvaret

3.6.1. Gældende ret

Efter militær straffelov § 10 straffes uagtsomhed ikke uden særlig hjemmel. Uagtsomme overtrædelser

af militær straffelov kan således kun straffes, hvis der efter den pågældende straffebestemmelse er hjemmel til at straffe uagtsomhed. Dette er i overensstemmelse med straffeloven § 19, 1. punktum. De to »straffelove« anvender således samme »hovedregel«, at der kræves forsæt til at realisere gemingsindholdet for at pådrage sig strafansvar, medmindre der i den konkrete straffebestemmelse er hjemmel for, at også uagtsomme overtrædelser kan medføre strafansvar. Nogle af de gældende centrale straffebestemmelser vedrørende pligtforsømmelse indeholder imidlertid hjemmel til at straffe også den simpelt uagtsomme overtrædelse (§ 15 om tilsidesættelse af sine militære pligter, § 16 om ulydighed, § 23 om ulovligt udeblivelse og § 26 om tilsidesættelse af sine pligter som vagt).

3.6.2. Udvalgets overvejelser

Det er udvalgets opfattelse, at pligtforsømmelser, hvor straf ikke forekommer ubetinget nødvendig, ikke bør mødes med en strafferetlig reaktion, men med sanktioner, der ikke har karakter af straf, forudsat at en sanktion i det konkrete tilfælde i øvrigt skønnes nødvendig. Der bør efter udvalgets opfattelse normalt kun være mulighed for at skride ind med straf over for pligtforsømmelser, når der er tale om mere alvorlige forhold. Samtidig bør strafansvaret for uagtsomme overtrædelser begrænses mest muligt.

Udvalget foreslår derfor strafansvaret begrænset til grove forhold, medmindre særlige omstændigheder gør sig gældende, således at pligtforsømmelser af mindre grov karakter alene kan mødes med disciplinarmidler.

Endvidere foreslås det, at strafansvaret i de bestemmelser, der efter de gældende regler giver mulighed for at kunne straffe uagtsomme pligtforsømmelser, begrænses til groft uagtsomme forhold. Forseelser, som alene skyldes simpel uagtsomhed, vil således efter udvalgets forslag alene kunne sanktioneres med disciplinarmidler.

I gentagelsestilfælde vil det imidlertid være muligt at anvende straf, selv om den aktuelle overtrædelse i sig selv ikke kan medføre strafansvar, men kun disciplinansvar. Hvis f.eks. den pågældende gentagne gange er udeblevet fra tjeneste i kortere perioder og derved er blevet pålagt disciplinære sanktioner, er vedkommende således ved flere lejligheder blevet gjort opmærksom på det uacceptable i denne adfærd. Hvis den pågældende herefter fortsætter med sådanne korte udeblivelser, vil sagen efter omstændighederne kunne henføres under militær straffelov § 23 om udeblivelse (udvalgets forslag til § 25).

Samlet set betyder forslaget en væsentlig begrænsning af strafansvaret for militære pligtforsømmelser både, hvad angår gerningsbeskrivelsen, og kravet til tilregnelser. Udvalgets forslag til fremtidige straffebestemmelser er således set under ét i betydelig grad udtryk for en afkriminalisering, særligt hvad angår mindre alvorlige tilfælde af pligtforsømmelser i forhold til gældende ret.

Der henvises til betænkningens side 253 – 254.

3.6.3 Forsvarsministeriets overvejelser

Forsvarsministeriet kan tiltræde udvalgets forslag. Lovforslaget indeholder en ikke ubetydelig afkriminalisering i forhold til de gældende bestemmelser, da strafansvaret begrænses til de mere grove forhold og forhold, der skyldes forsæt eller grov uagtsomhed. Simpelt uagtsomme pligtforsømmelser vil herefter alene eventuelt kunne mødes med disciplinære sanktioner, forudsat betingelserne herfor er opfyldt efter disciplinarloven, jf. nærmere dette lovforslag.

3.7. Straffebestemmelser for pligtforsømmelser

Militær straffelov kapitel 7 indeholder de centrale straffebestemmelser for pligtforsømmelser inden for det militære forsvar. Som nævnt ovenfor erstatter disse regler navnlig de almindelige bestemmelser i straffeloven §§ 156 og 157 om offentligt ansattes pligtforsømmelser i tjenesten. Reglerne omfatter dels en generelt formuleret bestemmelse (§ 15), dels en række bestemmelser som regulerer strafansvaret for bestemte former for pligtstridig adfærd, f.eks. ulydighed, respektstridig adfærd og vagtforseelser. At disse specifikke beskrevne tilfælde af pligtforsømmelser er udskilt fra den almindelige bestemmelse i § 15, er dels historisk betinget, dels er det som følge af disse lovovertrædelsers mere alvorlige karakter fundet nødvendigt at optage højere strafferammer i forhold til den, der findes i § 15.

Udvalget om den militære straffe- og retsplejeordning har ikke fundet grundlag for at foreslå nogle af de gældende straffebestemmelser for pligtforsømmelser i kapitel 7 ophævet. Dette gælder også den generelle bestemmelse om pligtforsømmelse i militær straffelov § 15, jf. nærmere nedenfor under punkt 3.8.

Udvalget har derimod fundet det hensigtsmæssigt, at en række pligtforsømmelser, som efter gældende ret henføres til den generelle bestemmelse om pligtforsømmelse, udskilles til særskilte bestemmelser. Der henvises til forslagene til § 17, § 18, § 19 og § 22 og bemærkningerne til disse bestemmelser samt nedenfor under punkt 3.9.

3.8. Militær straffelov § 15 (lovforslagets § 28)

3.8.1. Gældende ret

Efter militær straffelov § 15 kan den straffes, der undlader at efterkomme de pligter som tjenesten medfører, hvis forholdet ikke kan henføres til andre bestemmelser i den militære straffelov.

§ 15 skal ses i sammenhæng med de øvrige bestemmelser i kapitel 7 i militær straffelov om strafansvar for pligtforsømmelser. Det gælder f.eks. bestemmelserne i § 16, om forseelser over for vagt (ulydighed), § 17 om mytteri, § 23 om udeblivelse fra tjeneste og § 26 om vagtforseelser. De forhold, der er omfattet af disse bestemmelser, vedrører kvalificerede former for pligtforsømmelser og er derfor udskilt i specifikke bestemmelser, jf. herved bemærkningerne til § 15 i lovforslaget om militær straffelov fra 1972, Folketingstidende 1972-73, tillæg A, sp. 13, og betænkning nr. 1435/04 side 93. § 15 er således subsidiaer i forhold til de øvrige regler om pligtforsømmelser og finder kun anvendelse på forhold, som ikke kan henføres til disse specifikke bestemmelser. § 15 omfatter både forsætlige og uagtsomme overtrædelser, herunder overtrædelser, der alene skyldes simpel uagtsomhed.

For militært personel følger tjenesteplichterne i alt væsentligt af forskellige skriftlige regelsæt, der gælder for det enkelte tjenestested. Som eksempler kan nævnes kasernemeddelelser, blivende bestemmelser, regler om våbenbetjening, sikkerhedsforskrifter mv. Herudover forekommer konkret udformede regler i forbindelse med enkeltstående opgaver. Endelig gælder som for alle andre offentligt ansatte eller beskæftigede de regler eller principper, som følger af tjenesteforholdets natur, særligt uskrevne, men almindeligt accepterede minimumskrav til vedkommendes daglige arbejde. Dette er ikke specielt for militær straffelov § 15, men gælder også efter de regler, der er fastsat for andre i offentlig tjeneste, jf. herved bl.a. straffeloven § 157.

For en nærmere gennemgang af gældende ret henvises til betænkningen side 92 - 103.

3.8.2. Udvalgets overvejelser

Efter kommissoriet er udvalget udtrykkeligt anmodet om at vurdere, om den generelt formulerede bestemmelse i militær straffelov § 15 om straf for pligtforsømmelser kan afskaffes eller gives et mere præcist indhold.

Udvalget finder, at der fortsat er behov for en bestemmelse, der giver mulighed for at straffe også de »ikke kvalificerede« tilfælde af pligtforsømmelser.

Det har bl.a. i den offentlige debat forud for udvalgets nedsættelse været anført, at militær straffelov § 15 er en både uklar og uhensigtsmæssig bestemmelse, idet den ikke tilstrækkeligt tydeligt beskriver de militære pligter, hvis tilsidesættelse kan medføre strafansvar. Der er endvidere givet udtryk for en vis tvivl om, hvorvidt bestemmelsen, ikke mindst som følge af den generelle formulering, opfylder de krav til udformningen af straffebestemmelser, som følger af straffeloven § 1, hvorefter straf kun kan »pålægges for et forhold, hvis strafbarhed er hjemlet ved lov, eller som ganske må ligestilles med et sådant«.

Militær straffelov § 15 adskiller sig i sin formulering ikke væsentligt fra andre bestemmelser, der kriminaliserer eller regulerer offentligt ansattes pligtstridige adfærd. Det gælder særligt straffeloven §§ 156 og 157 om offentligt ansattes pligtforsømmelser i tjenesten og bestemmelsen i tjenestemandslovens § 10 om kravene til en tjenestemand's adfærd i tjenesten. Udvalget har vurderet militær straffelov § 15 bl.a. i lyset af disse bestemmelser.

Straffeloven §§ 156 og 157 indeholder regler om strafansvar for den, der som offentligt ansat ikke overholder de regler, der gælder for tjenesten.

Efter straffeloven § 156 straffes den, der virker i offentlig tjeneste eller hverv, og som »nægter eller undlader at opfylde pligt, som tjenesten eller hvervet medfører, eller at efterkomme lovlig tjenstlig befaling«. Bestemmelsen vedrører kun den forsætlige ikke-opfyldelse af tjenesteplicht.

I Den Danske Kriminalret, speciel del, 1965, side 79; anfører Hürwitz, at straffeloven § 156 »angår dels den udtrykkelige nægtelse af at opfylde pligt, dels den rene undladelse, og den omfatter såvel tilfælde, hvor pligten beror på tjenestens eller hvervets beskaffenhed, uden at særligt pålæg er givet, som tilfælde, hvor lovlig tjenstlig befaling ikke efterkommes ('insubordination')«.

Om begrebet »virker i offentlig tjeneste eller hverv« i § 156 (og § 157) hedder det (side 74-75), at udtrykket omfatter »ethvert hverv på det offentliges vegne, hvad enten hvervet er varigt eller forbigående, lønnet eller ulønnet, frivilligt overtaget eller pligtmæssigt (ombud), beroende på beskikkelse eller valg«.

Det antages, at § 156 ikke omfatter mindre grove tilfælde af pligtforsømmelser, jf. Kommenteret straffelov, speciel del, 7. udgave, side 113, og at ansvaret for mindre grove forsætlige pligtforsømmelser vil være udtømt med disciplinær sanktion eller »disciplinært ansvar«.

Straffeloven § 157 omfatter »nogen, som virker i offentlig tjeneste eller hverv, (der) gør sig skyldig i

grov eller oftere gentagen forsømmelse eller skødesløshed i tjenesten eller hvervets udførelse eller i overholdelsen af de pligter, som tjenesten eller hvervet medfører«.

Straffeloven § 157 angår navnlig den uforsætlige ikke-opfyldelse af tjenestepligt, men den antages også at omfatte grov eller oftere gentagen forsætlig forsømmelse i tjenesten og tilsidesættelse af de pligter, som ikke er omfattet af § 155 og § 156, jf. Kommenteret straffelov, side 117. Det anføres her videre, at er der mulighed for at gøre disciplinæransvar gældende, vil dette i reglen være en tilstrækkelig reaktion i anledning af tjenstlige forsømmelser. Strafansvar rammer kun grov forsømmelse eller skødesløshed eller oftere gentaget, dvs. gentaget i hvert fald mere end én gang. Det er i kommentaren endelig bemærket, at for militært personel erstattes reglen af militær straffelov § 15.

Om bestemmelsen anfører Hurwitz i Den Danske Kriminalret, speciel del, 1965, side 80:

»Det strafbare forhold kan være af såvel positiv som negativ karakter ('forsømmelse eller skødesløshed'). Strafansvar indtræder dog kun, når forholdet enten er groft uagtsomt eller der foreligger 'ofte gentagen' forsømmelse eller skødesløshed.

Den for strafbarheden af simpel uagtsomhed opstillede gentagelsesbetingelse medfører, at den pågældende skal have forset sig mindst tre gange, før ansvar kan pålægges. De tidligere forseelser behøver ikke at have ført til tjenstlig påtale eller at være blevet oplyst forud for straffesag i henhold til § 157. De behøver næppe at angå forhold af ensartet karakter. Der kan heller ikke opstilles nogen bestemt tidsfrist, indenfor hvilken de skal være begået, men der bør dog formentlig ses bort fra forhold, der efter reglerne i straffeloven § 81 ville have mistet deres gentagelsesvirkning, hvis de var blevet fastslået ved dom.«

Militær straffelov § 15 er på flere punkter videregående end de nævnte bestemmelser i straffeloven.

I modsætning til straffeloven §§ 156 og 157 indeholder gældende militær straffelov § 15 hjemmel til også at pålægge strafansvar for overtrædelser, der alene må tilskrives simpel uagtsomhed. Desuden omfatter § 15 også overtrædelser, der ikke er udtryk for skødesløshed, samt mindre grove forhold, der ikke er af gentagen karakter.

I øvrigt kan der så vidt ses ikke påvises væsentlige forskelle på formuleringen af militær straffelov § 15 og formuleringen af de tilsvarende bestemmelser i straffeloven §§ 156 og 157.

At militær straffelov § 15 i det daglige kan opfattes som en mindre klar bestemmelse, kan efter udvalgets

opfattelse forklares ved, at skriftligt formulerede militære pligter er væsentligt mere omfattende end de tilsvarende skriftlige tjenestepligter for offentligt ansatte i øvrigt. Netop omfanget af skriftligt formulerede pligter kan gøre det vanskeligere at have overblik over reglerne. Dette forhold kan imidlertid efter udvalgets opfattelse ikke medføre, at § 15 af denne grund kan kritiseres for at være så uklar, at den strider mod princippet i straffeloven § 1.

Udvalget har overvejet, om militær straffelov § 15 kan formuleres på en måde, der gør, at den tydeligere, end det er tilfældet i dag, beskriver de militære pligter, der er omfattet af bestemmelsen.

En præcisering kunne ske ved, at bestemmelsen opregner de typer af pligter, der skal iagttages under tjenesten, og som – hvis de ikke overholdes – kan medføre strafansvar. Det er imidlertid efter udvalgets opfattelse ikke muligt at give en udtømmende præcisering af pligtforholdet. Hertil kommer, at en bestemmelse udformet på denne måde, under alle omstændigheder måtte suppleres med en generel opsamlingsbestemmelse, der bl.a. medtager de pligter, som følger af tjenesteforholdets karakter.

En anden mulighed for udformning af bestemmelsen kunne være at angive de forskellige typer af skriftlige bestemmelser, som indeholder regler om militære pligter, hvis tilsidesættelse kan medføre strafansvar. Det gælder f.eks. »kasernemeddelelser«, »blivende bestemmelser« etc. En bestemmelse ud fra denne forudsætning kunne f.eks. lyde:

»Den, der tilsidesætter tjenstlige pligter, der er fastsat i befaling, kasernemeddelelser, blivende bestemmelser mv. ..., eller som følger af tjenesteforholdet, straffes ...«

En sådan formulering er efter udvalgets opfattelse mere informativ end den gældende bestemmelse, idet den tydeligere beskriver, hvilke militære pligter, bestemmelsen omfatter, og særligt hvor disse pligter er beskrevet.

Udvalget finder det imidlertid ikke muligt at foreslå den endelige formulering af en sådan bestemmelse. Dette skyldes, at sådanne skriftlige regler efter det oplyste ikke er udformet på samme måde på de enkelte tjenestesteder og heller ikke med sikkerhed indeholder de samme bestemmelser. Hertil kommer, at reglerne på de enkelte tjenestesteder er udformet bl.a. ud fra de opgaver, det pågældende tjenestested skal varetage, ligesom der kan forekomme forhold, der har gjort det nødvendigt at fastsætte regler, der ikke kendes på andre tjenestesteder. Der findes ikke en samlet oversigt over omfanget eller karakteren af sådanne skriftlige regelsæt.

F. t. Militær straffelov

Udformningen af en sådan bestemmelse vil derfor forudsætte en gennemgang af samtlige eksisterende skriftlige regler på alle tjenestesteder for at sikre det fornødne grundlag for at kunne vurdere, hvorledes bestemmelsen kunne formuleres. En sådan revision, der nødvendigvis i et vist omfang også vil forudsætte stillingtagen til indholdet af konkrete retsforskrifter inden for forskellige tjenesteområder i forsvaret, kan ikke foretages af udvalget. Et sådant arbejde bør i givet fald foretages af de af forsvarets myndigheder, der fastsætter eller administrerer disse regler.

Det er udvalgets opfattelse, at den generelle straffebestemmelse bør udformes således, at den i videst muligt omfang er i overensstemmelse med de tilsvarende bestemmelser i straffeloven § 156 og § 157. Herved markeres også den naturlige sammenhæng, der efter udvalgets opfattelse og i overensstemmelse med kommissoriet bør være mellem reglerne om pligtforsømmelser i og uden for forsvaret.

Der er i udvalget enighed om, at en forudsætning for at gennemføre den foreslåede bestemmelse er, at særlige tjenestebestemmelser mv., der gælder for det pågældende tjenestested, gøres kendt for det pågældende personel gennem undervisning mv., således at en utilsigtet anvendelse af bestemmelsen undgås.

Udvalget har i den forbindelse fremhævet, at det ved foreslaget om at opretholde en generelt formuleret straffebestemmelse vedrørende militære pligtforsømmelser er forudsat, at forsvarets bestræbelser på gennem undervisning mv. at sikre personellens kendskab til de underliggende regler og principper for tjeneste i forsvaret videreføres og i det omfang, det måtte findes relevant, fortsat udbygges.

Udvalget peger endvidere på, at kendskabet til og forståelsen af indholdet af de gældende regler, herunder såvel de underliggende materielle pligtbestemmelser mv. som straffebestemmelserne i militær straffelov, i et vist omfang nødvendiggør, at uddannelsen også af det retsanvendende personel styrkes.

Der henvises til betænkningen, siderne 267 - 274.

3.8.3. Forsvarsministeriets overvejelser

Forsvarsministeriet kan tilslutte sig udvalgets forslag til en generel bestemmelse om pligtforsømmelse jf. lovforslagets § 27 og er enig i udvalgets forslag til formuleringen af bestemmelsen, der er i overensstemmelse med formuleringen af tilsvarende regler i straffeloven særligt §§ 156 og 157.

Det skal fremhæves, at den foreslåede formulering begrænser det strafbare område i forhold til den gældende bestemmelse. For det første vil simpelt uagtsomme overtrædelser ikke falde ind under bestem-

melsen, ligesom mindre grove tilfælde af pligtforsømmelser ej heller vil være omfattet. Hertil kommer, at en række af de mere alvorlige pligtforsømmelser, som i dag er omfattet af den gældende bestemmelse, er udskilt og optaget som selvstændige bestemmelser, der udtømmende regulerer strafansvaret for disse forhold jf. nærmere neden for under punkt 3.9.

Særligt vedrørende udvalgets overvejelse om at angive de forskellige typer af skriftlige bestemmelser, som indeholder regler om militære pligter, skal Forsvarsministeriet bemærke, at henset til antallet og karakteren af skriftligt udfordrede regler mv. inden for forsvaret er det Forsvarsministeriets vurdering, at det ikke vil være muligt at formulere en mere præcis bestemmelse end foreslået fra udvalgets side. En sådan bestemmelse vil ikke alene som nævnt af udvalget forudsætte en fuldstændig gennemgang af diverse regelsæt mv. inden for forsvaret, men vil også forudsætte entydige definitioner på, hvad der kunne indeholdes i de pågældende begreber, og i alle tilfælde vil det ikke være muligt at give en udtømmende opremsning i bestemmelsen. Hertil kommer, at udvalgets gennemgang af praksis fra de seneste fem år ikke har konstateret tilfælde, hvor der har været tale om forhold, som på urimelig måde er blevet behandlet som pligtforsømmelse efter den dagældende bestemmelse.

Angående spørgsmålet om undervisningen skal det oplyses, at Forsvarsministeriet umiddelbart efter betænkningens afgivelse nedsatte en intern arbejdsgruppe, der fik til opgave nærmere at opstille undervisningskrav mv. i forhold til den nye militære straffelov, militære retsplejelov og militære disciplinarlov.

I overensstemmelse med arbejdsgruppens anbefalinger vil der i forbindelse med selve implementeringen af lovgivningskomplekset blandt andet blive gennemført særlige undervisningsforanstaltninger i forbindelse med implementeringen af det ny lovgivningskompleks, oprettelse af en telefonrådgivning, der kan bistå med konkret vejledning, oprettelse af en base på forsvarets interne EDB-netværk indeholdende praksis, vejledning mv. Endvidere er der efter forsvarets taksonomisystem opstillet en række forslag til målbeskrivelser for den undervisning, som bør finde sted i forhold til forsvarets personel. Undervisningsindsatsen vil bortset fra selve implementeringsfasen blive tilrettelagt som en integreret del af uddannelserne inden for forsvaret på henholdsvis manuelt, mellemleder og lederniveau.

Herudover vil der forventeligt primo 2007 ske en evaluering af den stedfundne undervisningsindsats i forbindelse med lovgivningen, herunder en vurdering af om undervisningsniveauet for den militære straffe-

lov, den militære retsplejelov og den militære disciplinarlov må anses for tilstrækkelig i forhold til håndhævelsen af lovgivningskomplekset og intentionerne bag dette.

Det er Forsvarsministeriets opfattelse, at der med iværksættelsen af ovennævnte tiltag tages højde for de af udvalget anførte bemærkninger vedrørende den nødvendige undervisningsindsats, ligesom det er hensigten at følge op på om den planlagte indsats må vurderes som værende tilstrækkelig.

3.9. Nye straffebestemmelser for pligtforsømmelser i militær straffelov

3.9.1. Gældende ret

I det følgende foreslås en række nye straffebestemmelser indarbejdet i den militære straffelov. De pligtforsømmelser, som selvstændigt kriminaliseres i disse bestemmelser, kunne før henføres under den generelle bestemmelse i gældende militær straffelov § 15.

3.9.2. Udvalgets overvejelser

Udvalget om den militære straffe- og retsplejeordning har fundet det hensigtsmæssigt, at en række af de pligtforsømmelser, som efter gældende ret henføres til § 15, udskilles fra bestemmelsens anvendelsesområde og i stedet optages i nye selvstændige straffebestemmelser. Herved opnås en højere grad af transparens, ligesom disse forhold efter udvalgets opfattelse har en så alvorlig karakter, at det ud fra et strafværdigheds-synspunkt af såvel tjenstlige som sikkerhedsmæssige grunde bør komme til udtryk gennem selvstændige straffebestemmelser.

Gældende militær straffelov § 20 indeholder en bestemmelse om den underordnedes respektstridige opførsel over for overordnet personel. Som modstykke hertil foreslås som § 18 optaget en ny bestemmelse om den overordnedes tilsvarende opførsel over for den underordnede.

Som § 17 foreslås endvidere en ny bestemmelse, der kriminaliserer den overordnedes undladelse af at gribe ind over for underordnedes pligtstridige adfærd over for deres underordnede, undertiden betegnet som »myndigheds ikke-brug«.

Udvalget har desuden fundet anledning til at foreslå en bestemmelse, som selvstændigt kriminaliserer særligt krænkende handlinger blandt sideordnet personel, herunder i forbindelse med visse former for optagelsesritualer. Disse handlinger, som i et vist omfang allerede i dag er forbudt på en række tjenestesteder, er efter udvalgets opfattelse uacceptable og bør derfor

selvstændigt kriminaliseres. Der henvises til bestemmelsen i lovforslagets § 19 og bemærkningerne hertil.

Udvalget har endvidere af hensyn til den afgørende betydning, som de sikkerhedsmæssige forhold inden for forsvaret må tillægges, fundet det påkrævet at foreslå nogle specifikke bestemmelser vedrørende rusmidler. Det drejer sig om en selvstændig straffebestemmelse om forbud mod at besidde eller indtage euforiserende stoffer i tjenesten og på militært område, jf. forslaget til § 22, og en bemyndigelse for forsvarsministeren til at fastsætte promillegrænser på særlige områder for tjeneste i forsvaret, navnlig når sikkerhedsmæssige forhold kan begrunde det, jf. forslaget til § 21. Sidstnævnte bestemmelse suppleres af en bestemmelse i forslaget til militær retsplejelov, der giver mulighed for at kræve udåndingsprøve af militært personel, og til under visse betingelser at kunne udtage blodprøve.

Der henvises til betænkningen siderne 26-27 samt til lovforslagets bemærkninger til de enkelte bestemmelser.

3.9.3. Forsvarsministeriets overvejelser

Forsvarsministeriet kan tiltræde udvalgets overvejelser og forslag vedrørende straffebestemmelser for pligtforsømmelser. Forsvarsministeriet finder det hensigtsmæssigt, at en række af de forseelser, som før kunne henføres under militær straffelov § 15, nu udskilles i selvstændige straffebestemmelser for blandt andet at understrege disses alvorlige karakter herunder ikke mindst lovforslagets §§ 17 og 19, som især relaterer sig til optagelsesritualer. Handlinger af denne karakter er i nutidens forsvar uacceptable. Også generalpræventive grunde taler for at kriminalisere sådanne handlinger selvstændigt.

3.10 Ordensforseelser og beruselse uden for tjenesten, § 27, stk. 2, (lovforslagets § 23)

3.10.1. Gældende ret

Militær straffelov indeholder i § 27, stk. 2, en bestemmelse om, at den, der forstyrrer den offentlige orden, eller som viser sig synlig beruset i uniform, kan straffes med bøde.

Efter bestemmelsen i stk. 2, 1. led, om ordensforseelser kan militært personel straffes for forstyrrelse af den offentlige orden, uanset om den eller de pågældende optræder i uniform eller civil. Der findes tilsvarende regler om bødestraf for spirituspåvirkethed og uorden i politivedtægten, hotel- og restaurationsloven og jernbaneloven.

§ 27, stk. 2, 1. led, har under tjeneste i Danmark i fredstid navnlig betydning for, at overordnet militært personel og militærpolitiet kan håndhæve »ro og orden« i garnisonsbyer, under øvelser med deltagelse af udenlandske styrker, under landlov og i forbindelse med hjemsendelse af grupper af værnepligtige, idet en overtrædelse af bestemmelsen vil skulle behandles som militær straffesag. En tilsvarende overtrædelse af politivedtægten vil skulle behandles af de civile myndigheder, og vil ikke give de militære myndigheder samme håndhævelsesmulighed.

Under tjeneste uden for landets grænser har bestemmelsen til formål at beskytte personellet mod strafforfølgning efter den dér gældende lovgivning, da muligheden for at straffe efter dansk lovgivning normalt vil være en forudsætning for, at udenlandske myndigheder vil afstå fra strafforfølgning efter deres egen lovgivning.

Bestemmelsens 2. led om strafansvar for den, der viser sig synligt beruset i uniform, har til formål at beskytte forsvarets renommé.

3.10.2. Udvalgets overvejelser

Angående bestemmelsens 1. led finder udvalget, at de hensyn, der ligger bag den gældende regel, gør det velbegrunderet at opretholde bestemmelsen for dansk personel, der gør tjeneste i udlandet.

Blandt andet under hensyn til kommissoriet om så vidt muligt at sidestille militært personel med øvrige borgere, har udvalget imidlertid overvejet om bestemmelsens 1. led om strafansvar for den, »der forstyrrer den offentlige orden« inden for landets grænser, fortsat også bør omfatte militært personel, der er i civil.

Et flertal af udvalgets medlemmer finder ikke, at denne bestemmelse bør finde anvendelse i Danmark i fredstid, når den pågældende ikke er i uniform. Det er disse medlemmers opfattelse, at bestemmelsen i hvert fald ikke bør finde anvendelse på enkeltpersoner i civil, da politivedtægten tilsvarende bestemmelse findes at give tilstrækkelig hjemmel til at skride ind over for u hensigtsmæssig optræden inden for landets grænser. I stedet bør der formuleres en bestemmelse, der alene gælder i udlandet.

Om den nærmere begrundelse henvises til flertallets udtalelse i betænkningen, side 280.

Et mindretal af udvalgets medlemmer finder, at den gældende bestemmelse i § 27, stk. 2, 1. led, er nødvendig at opretholde ikke mindst af hensyn til det udsendte personels retsbeskyttelse. Efter mindretallets opfattelse, kan det ikke med den fornødne sikkerhed afvises, at lokale myndigheder i et modtagerland vil nægte at udlevere eventuelt tilbageholdt dansk militært per-

sonel til dansk retsforfølgning for sådanne forhold, når den straffebestemmelse, som danske myndigheder i den givne situation kan påberåbe sig, udelukkende er en bestemmelse, der gælder for dansk personel under tjeneste i udlandet. Der vil typisk være tale om situationer, hvor den pågældende danske militærperson er anholdt eller i øvrigt tilbageholdt af lokale myndigheder, således at danske myndigheder må søge at overbevise de pågældende lokale myndigheder om, at grundlaget for udlevering til dansk retsforfølgning foreligger i overensstemmelse med den indgåede aftale om fordeling af jurisdiktionskompetencen.

Mindretallet finder på denne baggrund ikke at kunne se bort fra, at en ophævelse af den gældende bestemmelse kan indebære en risiko for en svækkelse af retsbeskyttelsen for dansk personel, der gør tjeneste i andre lande.

Om den nærmere begrundelse henvises til mindretallets udtalelse i betænkningen, side 283.

For så vidt angår bestemmelsens 2. led om strafansvar for at vise sig synlig beruset i uniform er der enighed om at opretholde denne del af bestemmelsen.

3.10.3 Forsvarsministeriets overvejelser

Militært personel bør så vidt muligt sidestilles med øvrige borgere, i det omfang særlige grunde ikke taler for det modsatte. Henset hertil og til de af udvalgets flertal anførte grunde er flertallets forslag til en straffebestemmelse om forstyrrelse af den offentlige orden indarbejdet i lovforslaget.

Der henvises til lovforslagets § 23 og de særlige bemærkninger hertil.

3.11. Forenings- og forsamlingsfrihed, militær straffelov § 29

3.11.1. Gældende ret

Efter militær straffelov § 29 kan forsvarsministeren under ekstraordinære forhold forbyde, at personer, der hører til det militære forsvaret, deltager i politiske foreninger eller forsamlinger.

Den gældende bestemmelse har navnlig til formål at beskytte forsvarets omdømme under væbnet konflikt eller ved truende udsigt hertil såvel i Danmark som i udlandet, hvor militært personels deltagelse i visse foreninger eller forsamlinger kan sætte spørgsmålstegn ved deres loyalitetsforhold i forhold til den opståede konflikt eller kan have en negativ signalværdi i forhold til befolkningen.

Bestemmelsen kan også ses som en beskyttelse af forsvaret mod påvirkning af organisationer, der har til

formål at modarbejde det militære forsvar, herunder infiltration fra fjendtlighedsindede kræfter.

Bestemmelsen kan således opfattes som værn mod, at forsvarets personel i politiske foreninger eller forsamlinger udsættes for propaganda rettet mod forsvarret og/eller det danske demokrati. Udstedelse af forbud kan klargøre over for personel, der kan være i tvivl om lovligheden af at associere sig med foreninger mv., at der er tale om uacceptabel adfærd. Selv om det ikke fremgår af forarbejderne fra lovændringen i 1973, forekommer det sandsynligt, at man ved udformningen af bestemmelsen også har tænkt på situationer fra besættelsen 1940-45, hvor der efter befrielsen blev rejst varierende grader af kritik af medlemskab af det danske nazistparti, dansk-tyske foreninger mv.

Udtrykket »ekstraordinære forhold« omfatter uden tvivl situationer, hvor Danmark eller danske styrker her i landet eller i udlandet er involveret i væbnet konflikt, men er ikke begrænset hertil. Bestemmelsen må antages også at kunne finde anvendelse f.eks. under en mobiliseringssituation, dvs. en situation som ligger nær op ad væbnet konflikt., jf. herved betænkningens side 403 og 129. Anvendelsesområdet for bestemmelsen må på denne baggrund fortolkes snævert.

Grundlovens bestemmelser om den almindelige forenings- og forsamlingsfrihed gælder også for militært personel, men er imidlertid efter grundlovens § 85 kun »anvendelige med de indskrænkninger, der følger af de militære loves foreskrifter«.

Forenings- og forsamlingsfriheden er ud over beskyttelsen i grundloven også beskyttet af artikel 11 i Den Europæiske Menneskerettighedskonvention. Efter artikel 11, stk. 2, 2. punktum, er forsamlings- og foreningsfriheden dog ikke til hinder for, at der pålægges medlemmer af de væbnede styrker, politiet eller statsadministrationen lovlige begrænsninger i udøvelsen af disse rettigheder. Adgangen til sådanne begrænsninger er til stede allerede under »normale forhold« (modsat bestemmelsen i militær straffelov § 29), men der bør være et reelt og proportionalt behov for begrænsningen. At der skal være tale om »lovlige begrænsninger«, indebærer et krav om, at begrænsningen skal være i overensstemmelse med national ret. Det kræves ikke, at begrænsningerne er »nødvendige i et demokratisk samfund«, men indskrænkningen må som andre sådanne være rimelig og proportional. Den seneste praksis fra menneskerettighedsdomstolen viser, at det er nødvendigt først at undersøge om indgreb i offentligt ansattes rettigheder efter artikel 11 under alle omstændigheder kan opfylde de almindelige betingelser i stk. 2, 1. punktum (krave-

ne om legitimt formål, presserende samfundsmæssige behov og proportionalitet). Hvis det ikke er tilfældet, undersøger domstolen, om indgrebet kan retfærdiggøres efter 2. punktum i stk. 2, jf. herved Grande oriente d'Italia de Palazzo Giustiani af 2. august 2001.

Herudover indeholder artikel 15, stk. 1, i konventionen den yderligere, generelle hjemmel til at fravige bl.a. artikel 11, men kun »under krig eller anden offentlig faretilstand, der truer nationens eksistens ... i det omfang, det er strengt påkrævet af situationen ...«. Anvendelse af artikel 15 kræver opfyldelse af visse yderligere, formelle krav.

3.11.2. Udvalgets overvejelser

Udvalget har delt sig i et flertal og et mindretal.

Flertallets forslag svarer i det væsentlige til den gældende bestemmelse.

Flertallet har overvejet, men ikke fundet det muligt, på anden måde at beskrive bestemmelsens anvendelsesområde (»under ekstraordinære forhold«) og foreslår derfor denne del af bestemmelsen opretholdt uændret.

Flertallet foreslår endvidere, at det, for at bestemmelsen kan bringes i anvendelse, yderligere kræves, at et forbud skal være nødvendigt for at sikre, at forsvarret kan udføre sine opgaver på forsvarlig måde.

Bestemmelsen vil efter flertallets forslag kun kunne anvendes under ekstraordinære forhold, herunder under væbnet konflikt eller under omstændigheder, hvor situationen nærmer sig truende udsigt til væbnet konflikt mv., hvis det er nødvendigt for at sikre, at forsvarret kan udføre sine opgaver på forsvarlig måde. Bestemmelsen er udformet således, at den gælder både under væbnet konflikt i Danmark og under udsendelse af dansk militært personel til tjeneste i udlandet, herunder i forbindelse med internationale fredsskabende eller fredsbevarende missioner. Den foreslåede bestemmelse kan i givet fald anvendes i forbindelse med udsendelse til udlandet af danske styrker til sådanne opgaver, selv om der ikke er grundlag for at anvende bestemmelsen i Danmark.

Flertallet har endvidere overvejet at supplere kriteriet »under ekstraordinære forhold« med den yderligere betingelse, »når det er strengt påkrævet«, under henvisning til ordlyden af artikel 15 i Den Europæiske Menneskerettighedskonvention, men har fundet den gældende ordlyd, der er svarende til grundloven, mest hensigtsmæssig, jf. betænkningen side 404 øverst.

Efter mindretallets opfattelse er flertallets forslag for ubestemt og omfattende, og udvider bestemmelsens anvendelsesområde i forhold til gældende ret, idet formuleringen giver forsvarsministeren bemyndi-

gelse til under ekstraordinære forhold at begrænse tjenstgørende militært personels deltagelse i politiske foreninger eller forsamlinger, uanset hvor de befinder sig. Udtrykket ekstraordinære forhold omfatter væbnet konflikt, herunder konflikter som Danmark er engageret i uden for landets grænser såsom operationer i for eksempel Afghanistan og Irak, og der skabes derfor formelt en mulighed for at indskrænke frihedsrettigheder for personellet løbende.

Efter mindretallets opfattelse har der i udvalgsarbejdet ikke kunnet påvises absolut nødvendige begrundelser for at hjemle adgangen til at indskrænke det militære personels almindelige frihedsrettigheder, således som udvalgets kommissorium foreskriver. Hensynet til forsvarets omdømme er efter mindretallets opfattelse ikke tilstrækkelig begrundelse til at militært personel skal tåle særegne indskrænkninger af de almindelige frihedsrettigheder, som er centrale, jf. i denne forbindelse også Den Europæiske Menneskerettighedskonvention artikel 10 og 11.

Mindretallet finder endvidere, at der som udgangspunkt for Danmark bør være overensstemmelse mellem anvendelsesområdet for udvalgets forslag til § 27 og artikel 15 i Den Europæiske Menneskerettighedskonvention, hvoraf det fremgår, at staten under krig eller anden offentlig faretilstand, der truer nationens sikkerhed, kan gøre indgreb i rettigheder beskyttet af konventionen, i det omfang det er strengt påkrævet af situationen.

Der henvises til betænkningen, siderne 402 - 405.

3.11.3. Forsvarsministeriets overvejelser

Forsvarsministeriet har overvejet, om der fortsat bør være en bestemmelse i militær straffelov, som giver mulighed for forsvarsministeren til i visse begrænsede situationer og med respekt for Menneskerettighedskonventionens bestemmelser at kunne forbyde tjenstgørende militært personel at deltage i politiske foreninger eller forsamlinger. Det må erkendes, at bestemmelsens praktiske anvendelsesområde er yderst begrænset, og dens baggrund har næppe i dag tilstrækkelig selvstændig betydning til fortsat at kunne opretholdes også set i lyset af, at militært personel kun bør undergives særregler om straffeansvar, når dette er absolut nødvendigt. Udvalgets forslag til en sådan bestemmelse er derfor udeladt af lovforslaget.

3.12. Krigstidsbestemmelserne

3.12.1. Gældende ret

Militær straffelov indeholder forskellige bestemmelser, som gælder under *krig*. Flere af reglerne i lo-

vens kapitel 7 om pligtforsømmelser indeholder således skærpede strafferammer for pligtstridige forhold begået i krig, f.eks. for ulydighed, mytteri, udeblivelse og vagtforseelser. Endvidere findes i lovens kapitel 8 om »forbrydelser mod forsvarsmagtens kampdygtighed« nogle bestemmelser, som har til formål, navnlig i krigstid, at beskytte det militære forsvars vitale interesser. Som eksempler på disse bestemmelser kan nævnes krigsforræderi efter § 33 og militær spionage efter § 34. Kapitel 7 indeholder desuden bestemmelser, der har til formål at beskytte enkeltpersoner under krig. Det gælder især § 25, som kriminaliserer centrale overtrædelser af krigens folkeret, jf. herom nærmere nedenfor under punkt 3.13.

3.12.2. Udvalgets overvejelser

Udvalget foreslår de gældende bestemmelser i militær straffelov, der vedrører krigstid, opretholdt. Det gælder både skærpede strafferammer for pligtforsømmelser og bestemmelser, der kriminaliserer forbrydelser rettet mod det militære forsvar under krig.

Der henvises til betænkningen, side 28.

3.12.3. Forsvarsministeriets overvejelser

Forsvarsministeriet kan tilslutte sig udvalgets forslag. Lovforslaget er udformet i overensstemmelse hermed.

3.13. Militær straffelov § 25 (lovforslagets § 36)

3.13.1. Gældende ret

Militær straffelov § 25 kriminaliserer en række overtrædelser af krigens folkeret begået under væbnet konflikt. Danmark er efter folkeretten i et vist omfang forpligtet til at retsforfølge sådanne overtrædelser, og bestemmelsen udgør derfor en vigtig del af opfyldelsen af Danmarks internationale forpligtelser. Formålet med militær straffelov § 25, stk. 1, er at sikre materiel straffehjemmel for overtrædelser af krigens folkeret, der ikke er dækket af andre danske straffebestemmelser.

For en nærmere gennemgang af den gældende bestemmelse henvises til betænkningen, siderne 113 - 124.

3.13.2. Udvalgets overvejelser

§ 25, stk. 1, 1. punktum, indeholder et konkret forbud mod en bestemt krænkelse af krigens folkeret, nemlig misbrug af kendetegn mv. forbeholdt personer, indretninger og materiel, der er bestemt til at yde hjælp til sårede eller syge.

Udvalget har overvejet i bestemmelsen at indsætte en udtrykkelig henvisning til Røde Kors-mærket eller Røde Kors og Røde Halvmåne-mærket, svarende til formuleringen af 1937-loven, for at understrege betydningen af, at disse særligt kendte mærker skal respekteres under væbnet konflikt. Udvalget har imidlertid fundet, at særskilt fremhævelse af et eller flere mærker på de andre relevante mærkers bekostning indebærer en risiko for modsætningslutninger og i hvert fald kan skabe usikkerhed om, at alle beskyttelsesmærker, herunder også eventuelt nationale, ikke folkeretligt anerkendte mærker, er beskyttet af bestemmelsen.

Udvalget har også overvejet, om der er behov for særskilt at nævne andre beskyttelsesmærker, som ikke vedrører beskyttelsen af syge og sårede, og hvor misbrug heraf i dag derfor er omfattet af beskrivelsen i bestemmelsens 2. punktum. Udvalget har således drøftet at nævne mærket for kulturgenstande, som er omfattet af Haagerkulturkonventionen fra 1954, som er ratificeret af Danmark i 2003, og mærket for værker, der indeholder farlige kræfter, jf. artikel 56 i tillægsprotokol I til Genèvekonventionerne. Udvalget har imidlertid fundet, at beskyttelsen efter 2. punktum er tilstrækkelig, og at fremhævelse af et eller flere kendetegn på andre kendetegns bekostning kan skabe usikkerhed om beskyttelsens omfang.

Ud over at beskytte mod misbrug af andre kendetegn mv. er anvendelsesområdet for bestemmelsen i 2. punktum meget omfattende, idet den forbyder enhver form for aktivitet og anvendelse af midler eller metoder under kamp, som er i strid med krigens folkeret. Bestemmelsen er – og skal efter udvalgets opfattelse også være – tilstrækkelig bredt formuleret til at kunne dække både gældende og fremtidige forbud.

Udvalget har overvejet, om beskrivelsen »bruger krigsredskab eller fremgangsmåde« er tilstrækkelig dækkende, eller om beskrivelsen med fordel kan suppleres med ordet »handling« eller tilsvarende. Udvalget stiller ikke forslag herom under hensyn til, at den nuværende formulering så sent som i 2001 ved implementeringen af statuten for Den Internationale Straffedomstol blev fundet dækkende. Udvalget finder dog, at »krigsredskab« med fordel kan erstattes med det mere moderne »krigsmiddel«, som også kendes som begreb fra krigens folkeret. Denne sproglige modernisering indebærer ingen realitetsændring af bestemmelsens anvendelsesområde.

Efter formuleringen af § 25, stk. 1, 2. punktum in fine, er der hjemmel til at straffe overtrædelser såvel af regler fastsat i en konvention ratificeret af Danmark som regler, der følger af den folkeretlige sædvaneret.

Denne henvisning omfatter normer af sædvaneretlige karakter i internationale aftaler, som Danmark (endnu) ikke har ratificeret, eller hvor pligten følger direkte af sædvaneretlige normer, der ikke er nedskrevet.

Henvisningen til »sædvaneretlige normer« kunne for så vidt siges at være endnu mere upræcis end de henvisninger til nedskreven folkeret, som i øvrigt følger af § 25, og henvisningen kunne derfor siges at være mindre godt stemmende med legalitetsprincippet, jf. straffeloven § 1. Henvisninger til sædvaneretten er imidlertid ikke ualmindelige i international strafferet og er en nødvendighed på grund af folkerettens – i forhold til national rets – typisk mere ubestemte karakter. Såfremt der ikke i medfør af militær straffelov § 25 er hjemmel til også at kunne straffe overtrædelser af sædvaneretten, vil der kunne forekomme overtrædelser af folkeretten, der ikke kan straffes her i landet på grund af manglende materiel straffehjemmel. Dette betyder bl.a., at Danmark i sådanne tilfælde ikke kan gøre sin primære jurisdiktionskompetence gældende, jf. artikel 19 i statuten for den Internationale Straffedomstol. I bemærkningerne til lovforslaget herom er det forudsat, at Danmark med hensyn til alle forbrydelser, der er omfattet af statuten, har primær jurisdiktionskompetence, og lovforslaget henviser udtrykkeligt til militær straffelov § 25.

Udvalget foreslår derfor også denne del af § 25, stk. 1, opretholdt.

Der henvises til betænkningen, siderne 286 - 290.

For så vidt angår udvalgets overvejelser vedrørende militær straffelov § 25, stk. 2, henvises til nedenfor under punkt 3.14.

3.13.3. Forsvarsministeriets overvejelser

I forbindelse med en igangværende sag om mulige ulovlige afhøringsmetoder ved DANCON/IRAK har der i den offentlige debat været stillet spørgsmål ved, om den militære straffelov og dansk lovgivning i øvrigt i dag er tilstrækkelig til at sikre, at dansk militært tjenstgørende personel kan straffes for overtrædelser, som hører under 4. Genèvekonvention, når disse overtrædelser ikke er begået under væbnet konflikt.

Den gældende militære straffelov indeholder allerede i dag bestemmelser, der giver mulighed for at straffe sådanne forseelser såvel under væbnet konflikt som i fredstid jf. herved blandt andet gældende militær straffelov § 25 og § 15. Udvalget om den militære straffe- og retsplejeordning har i forbindelse med deres gennemgang af blandt andet militær straffelov ikke vurderet et behov for at ændre disse bestemmelser i forhold til overtrædelser af Genèvekonventionerne. Der skal derfor efter Forsvarsministeriets opfattelse

se gøre sig helt særlige omstændigheder gældende, før end udvalgets forslag bør fraviges.

Det er Forsvarsministeriets vurdering, at gyldighedsområdet for forslaget til militær straffelov § 36 om krigsforbrydelser og andre konventionskrænkelser, som i alt væsentligt svarer til den gældende bestemmelse i § 25, bør fastholdes.

Selvom der ikke nødvendigvis er fuldstændig overensstemmelse mellem anvendelsesområdet for Genèvekonventionerne og gyldighedsområdet for militær straffelovens bestemmelser for væbnet konflikt, herunder udkastet til § 36 og den nugældende § 25, er der ikke juridisk nogen begrundelse for at udvide gyldighedsområdet for bestemmelsen.

Årsagen hertil er, at eventuelle overtrædelser af Genèvekonventionerne, som måtte begås i tilfælde, hvor der ikke foreligger »væbnet konflikt«, må antages at blive omfattet af enten militær straffelov § 15, (lovforslagets § 27) om pligtforsømmelse, herunder grov pligtforsømmelse, eller efter omstændighederne af bestemmelser i straffeloven. Forestiller man sig for eksempel, at en militært tjenestgørende har begået vold mod en tilbageholdt person, hvor dette ikke er sket under væbnet konflikt, og hvor gældende militær straffelov § 25 (lovforslagets § 36) derfor ikke vil finde anvendelse, vil dette forhold kunne være omfattet af straffelovens § 244 om vold eller § 245 om legemsangreb af særlig rå, brutal eller farlig karakter.

Det skal endvidere bemærkes, at det efter Forsvarsministeriets opfattelse hverken vil være hensigtsmæssigt eller i overensstemmelse med almindelig dansk lovgivningstradition at indføre særlige straffebestemmelser for handlinger, der allerede må anses for kriminaliseret efter den gældende regulering.

Forsvarsministeriet kan derfor i det hele tilslutte sig udvalgets forslag. Lovforslaget er udformet i overensstemmelse hermed. Der henvises til lovforslagets § 36 og de særlige bemærkninger til bestemmelsen.

3.14. Strafferammer

3.14.1. Gældende ret

Bestemmelserne i militær straffelov kapitel 7 om pligtforsømmelser indeholder strafferammer på 3 måneders fængsel (§ 15 om almindelige pligtforsømmelser), 4 måneders fængsel (§ 27 om beruselse i tjenesten og § 29 om overtrædelse af visse forbud) og 6 måneders fængsel (§ 16 om lydighedsnægtelse, § 20 om respektstridig opførsel, §§ 21 og 22 om forfølgelse og misbrug af stilling samt § 23 om udeblivelse). Hertil kommer § 17 om mytteri, hvis strafferamme er fængsel indtil 6 år, og § 26 om vagtforsømmelse med en

strafferamme på fængsel indtil 1 år. Endelig indeholder § 27, stk. 2, om offentlig forstyrrelse straf af bøde.

Nogle af bestemmelserne indeholder desuden skærpet strafferamme for grovere overtrædelser eller for tilfælde, hvor der foreligger skærpende omstændigheder, i nogle tilfælde med en eksemplifikation af sådanne omstændigheder. Disse rammer er ret forskellige. Under skærpende omstændigheder kan straffen efter § 15 stige til fængsel i 1 år, efter § 16 til fængsel i 3 år, jf. stk. 1, og under visse betingelser efter stk. 2 til fængsel i 6 år, efter § 23, stk. 1, til fængsel i 2 år og efter § 26 til fængsel i 3 år, jf. stk. 2. §§ 15, 16, 17, 23 og 26 indeholder desuden skærpet strafferamme for overtrædelser begået under væbnet konflikt.

De materielle regler i militær straffelov, som navnlig vedrører væbnet konflikt, findes i §§ 24 og 25, der er optaget i kapitel 7, samt i kapitel 8 om forbrydelser mod forsvarsmagtens kampdygtighed. Strafferammerne i disse bestemmelser er næsten undtagelsesfrit identiske med rammerne i de tilsvarende bestemmelser i militær straffelov fra 1937.

§ 24, stk. 1 og 2, om de særlige former for røveri og tyveri under væbnet konflikt henviser som de tidligere bestemmelser i 1937-loven (§ 60, stk. 1, og § 61) til straffelovens røveri- og tyveribestemmelser og dermed til strafferammerne i disse bestemmelser.

Strafferammen i § 25 om konventionskrænkelser under væbnet konflikt, herunder af Genèvekonventionerne, er fængsel indtil 12 år. Denne strafferamme svarer til strafferammen i den tilsvarende bestemmelse i § 62 i militær straffelov af 1937.

Strafferammen for at røbe militære hemmeligheder, jf. § 31, stk. 1, er fængsel indtil 4 år, medmindre handlingen er begået under væbnet konflikt mv. I så fald kan straffen stige til fængsel i 10 år. Denne ramme svarer til den, der fandtes i § 40 i militær straffelov af 1937.

Tilsvarende fandtes i § 41 i loven fra 1937 en strafferamme på fængsel indtil 6 måneder for den, der uberettiget skaffer sig kendskab til sådanne hemmeligheder, medmindre handlingen var begået under væbnet konflikt mv. I så fald var strafferammen fængsel indtil 3 år. Disse strafferammer er gentaget i de gældende bestemmelser i § 31, stk. 2.

Forfalskning af ammunition mv., jf. militær straffelov § 32, er fængsel indtil 4 år, medmindre gerningsmanden måtte regne med, at forfalskningen ville få virkning under væbnet konflikt. Under disse betingelser kan straffen stige til fængsel i 12 år. Disse strafferammer svarer til rammerne i den tilsvarende bestemmelse i § 42 i militær straffelov af 1937.

Strafferammerne for krigsforræderi, jf. § 33, og militær spionage, jf. § 34, er fængsel ikke under 8 år, dvs. fra fængsel i 8 år, og indtil på livstid. Dette svarer i det væsentligste til 1937-lovens tilsvarende bestemmelser i §§ 34 og 35, hvor strafferammen for krigsforræderi også omfattede livsstraf (dødsstraf), mens strafferammen for militær spionage var livsstraf.

Strafmaksimum for »fejhed« under krig i § 35, der er fængsel indtil 12 år, for befalingsmænd som »unødvendigt overgiver sig« mv., fængsel indtil på livstid, svarer til strafferammerne i §§ 36 og 37 i de tilsvarende bestemmelser i militær straffelov fra 1937.

Bestemmelsen i § 36 om fremkaldelse af modløshed inden for det militære forsvar under væbnet konflikt har en strafferamme på fængsel indtil 4 år svarende til strafferammen i den tilsvarende bestemmelse i 1937-lovens § 38.

Endelig er strafferammen i § 37 – om visse former for »fraternisering« med fjenden under væbnet konflikt – på fængsel indtil 1 år, under kvalificerende omstændigheder fængsel indtil 3 år, den samme som i § 39 i militær straffelov af 1937.

På denne baggrund kan det konstateres, at de gældende strafferammer i straffebestemmelserne i den gældende militære straffelov i det væsentligste stammer fra militær straffelov af 1937, idet der ved lovrevisionen i 1973 kun i mindre omfang blev foretaget justeringer af de dagældende rammer.

Der henvises til betænkningen, siderne 302 - 304.

3.14.2. Udvalgets overvejelser

Der er efter udvalgets opfattelse behov for at revurdere de gældende strafferammer for pligtforsømmelser i militær straffelov, navnlig bestemmelserne i kapitel 7, dels for at bedømme muligheden for at forenkle de gældende strafferammer i overensstemmelse med Straffelovrådets synspunkter (jf. herved straffelovsrådets betænkning nr. 1424/2002), dels med henblik på at sikre, at straffen for pligtforsømmelser, hvis strafværdighed er sammenlignelige, også kan udmåles inden for samme strafferamme. I forbindelse med disse overvejelser er endvidere henset til strafferammerne i bestemmelser i straffeloven, som vedrører forhold, der kan sidestilles med bestemmelser i militær straffelov. Det gælder især bestemmelser i straffelovens kapitel 12 og 13 om forbydelser mod statens selvstændighed og sikkerhed og mod statsforfatningen og de øverste statsmyndigheder mv.

Udvalget har endvidere vurderet de eksisterende strafferammer for overtrædelser af militær straffelov, som begås under skærpente omstændigheder, herunder for forbydelser, der begås under væbnet konflikt.

På denne baggrund foreslår udvalget i et vist omfang en forenkling af de gældende rammer i militær straffelov i overensstemmelse med Straffelovrådets anbefalinger. At rådets anbefaling ikke fuldt ud har kunnet følges, skyldes især følgende forhold:

En række af reglerne i militær straffelov indeholder forhøjede strafferammer, når der foreligger skærpende omstændigheder. Flere af bestemmelserne vedrører desuden både forhold, der begås i fredstid, og forhold, der begås under væbnet konflikt. Det er derfor nødvendigt ved vurderingen af de enkelte bestemmelser at sikre, at der opnås en rimelig sammenhæng mellem strafferammer, der gælder for mere almindelige forhold, for forhold, hvor der foreligger skærpente omstændigheder, og for de langt alvorligere situationer, der kan være tale om under væbnet konflikt. Disse omstændigheder har medført, at udvalget i visse tilfælde har valgt at opretholde f.eks. en strafferamme på fængsel indtil 12 år og i visse tilfælde en strafferamme på fængsel indtil 3 år.

Et helt overvejende flertal i Straffelovrådet går ind for, at livstidsstraffen i de gældende bestemmelser i straffeloven opretholdes. Militær straffelov indeholder tre bestemmelser med en strafferamme på fængsel indtil på livstid: § 17 om mytteri under væbnet konflikt, § 33 om krigsforræderi og § 34 om militær spionage.

Udvalget foreslår endvidere denne strafferamme optaget i bestemmelsen om ændring af ammunition mv. under væbnet konflikt, jf. forslaget til § 30, stk. 3, for at røbe militære hemmeligheder under væbnet konflikt eller under truende udsigt hertil, jf. forslaget til § 32, stk. 1, og for krigsforbydelser, jf. forslaget til § 36. Om begrundelsen for skærpelsen af strafferammen i disse bestemmelser under væbnet konflikt henvises til lovforslagets bemærkninger til de enkelte bestemmelser.

Der henvises til betænkningen, side 306 - 318.

3.14.3. Forsvarsministeriets overvejelser

Efter Forsvarsministeriets opfattelse har udvalget i overensstemmelse med Straffelovrådets anbefalinger - opnået en indre sammenhæng i fastlæggelsen af strafferammerne i militær straffelov og i relevant omfang tillige med sammenlignelige straffebestemmelser i straffeloven.

I forbindelse med høringen over lovforslaget har Justitsministeriet oplyst, at stillingtagen til den del af Straffelovrådets anbefalinger i betænkning nr. 1424/2002, som har til formål at forenkle straffesystemet ved at afskaffe en række strafpositioner, vil blive foretaget i forbindelse med gennemførel-

sen af Straffelovrådets betænkning 1441/2004 om visse forældelsesretlige spørgsmål. Lovforslag herom forventes først fremsat på et senere tidspunkt i Folketingsåret 2004/2005. Som følge heraf er udvalgets forslag til skærpelse af strafferammen i forslaget til militær straffelov § 33 udeladt af lovforslaget. Udvalgets øvrige forslag til ændring af de eksisterende straffesammener er fastholdt, da disse er begrundet også i andre forhold end de i straffelovrådets betænkning anførte anbefalinger eller må antages at relatere sig til de anbefalinger fra Straffelovrådet, som allerede er gennemført ved lov nr. 218 af 31. marts 2004 om ændring af straffeloven og retsplejeloven.

3.15. Ophævede bestemmelser

3.15.1. Generelt

Udvalget om den militære straffe- og retsplejeordning har foreslået en række af de gældende bestemmelser i militær straffelov ophævet, da de enten er overflødige som følge af senere ændringer i blandt andet straffeloven, eller der ikke kan siges at være tilstrækkelig begrundelse for bestemmelseernes fortsatte opretholdelse.

3.15.2. Militær straffelov § 1

Militær straffelov § 1 angiver, at reglerne i straffelovens almindelige del finder anvendelse på de overtrædelser, der er omfattet af militær straffelov medmindre andet følger af militær straffelov. Bestemmelsen er overflødig, da det fremgår af straffeloven § 2, at reglerne i straffelovens almindelige del også finder anvendelse på militær straffelov medmindre andet er bestemt i militær straffelov. Bestemmelsen er derfor ikke medtaget i lovforslaget.

Der henvises til betænkningen, side 318.

3.15.3. Militær straffelov § 11

Militær straffelov § 11 angiver, at overtrædelser af militær straffelov straffes med irrettesættelse, bøde hæfte og fængsel.

Straf af hæfte er ophævet med virkning fra 1. juli 2001, jf. lov nr. 433 af 31. maj 2000 om ændring af straffeloven.

Ved lovændringen i 1973 blev de hidtil eksisterende militære strafarter kvarterarrest og vagtarrest ophævet. Kun irrettesættelse blev opretholdt som den sidste tilbageværende militære strafart.

Irrettesættelse er i praksis i de senere år kun anvendt i meget begrænset omfang. Således blev denne straf anvendt i 26 sager i 1999 og i 18 sager i 2000, mens

23 sager i 2001 resulterede i denne sanktion. I 2002 blev irrettesættelse anvendt i 37 sager.

På denne baggrund og ud fra hensynet til, at militært personel kun bør være undergivet særregler, når dette er absolut nødvendigt, har udvalget om den militære straffe- og retsplejeordning ikke fundet anledning til at foreslå irrettesættelse opretholdt som straf.

Bestemmelsen er derfor udeladt af lovforslaget.

Der henvises til betænkningen, siderne 318 - 319.

3.15.4. Militær straffelov § 12

§ 12 giver mulighed for at fastsætte særskilt straf for en overtrædelse af militær straffelov og andre lovovertrædelser, der behandles under samme straffesag. Bestemmelsen har bl.a. betydning i tilfælde, hvor overtrædelsen af militær straffelov afgøres ved strafpålæg, mens den »civile« del af sagen afgøres af retten. Formålet med strafpålæg er især af disciplinære grunde at gøre det muligt hurtigt at markere sanktionen. Bestemmelsen hviler desuden på den forudsætning, at der i et vist omfang gælder særlige regler om muligheden af at anvende betingede domme ved overtrædelser af militær straffelov.

Det anføres af udvalget om den militære straffe- og retsplejeordning, betænkningen side 319, at der ikke længere kan påvises nogen væsentlig begrundelse for at opretholde bestemmelsen. Udvalget har ikke fundet, at hensynet til disciplinen alene kan begrunde at bibeholde bestemmelsen.

Udvalget har også lagt vægt på, at adgangen til at pålægge straf uden dom foreslås ophævet (jf. lovforslaget til militær retsplejelov), og at der efter udvalgets opfattelse ikke er noget grundlag for at opretholde særlige regler om, hvornår betinget dom kan anvendes i militære straffesager.

Bestemmelsen er derfor ikke medtaget i lovforslaget.

Der henvises til betænkningen, side 319.

3.15.5. Militær straffelov § 13

I militær straffelov § 13 findes enkelte særregler vedrørende anvendelse af betingede domme i sager om overtrædelse af militær straffelov.

Bestemmelsen i stk. 1 vedrører sager om straf af hæfte i 30 dage og derunder, mens de øvrige bestemmelser alene vedrører ikendt frihedsstraf. Da hæftestraffen er ophævet pr. 1. juli 2001, og da adgangen til strafpålæg foreslås ophævet (jf. lovforslaget til militær retsplejelov), foreslås bestemmelsen i det hele ophævet.

Bestemmelsen er derfor udeladt af lovforslaget.

Der henvises til betænkningen, side 320.

3.15.6. Militær straffelov § 14

§ 14 indeholder bemyndigelse for forsvarsministeren til at fastsætte bestemmelser om visse konsekvenser af strafafsoning for militært personel.

Udvalget om den militære straffe- og retsplejeordning finder af lovtekniske grunde ikke, at denne bestemmelse, der ikke vedrører egentlig strafferet, hører hjemme i almindelig del i militær straffelov. Udvalget foreslår derfor bestemmelsen overflyttet til anden lovgivning.

Der henvises til betænkningen, side 320.

Forsvarsministeriet kan tiltræde udvalgets forslag og bestemmelsen foreslås i stedet indarbejdet i lov om forsvarers personel, jf. lovforslagets § 40.

3.15.7. Militær straffelov § 25, stk. 2

Som det fremgår ovenfor under punkt 3.4. om dansk straffemyndighed foreslår udvalget, at spørgsmålet om dansk straffemyndighed for overtrædelser af militær straffelov som udgangspunkt bør afgøres efter de almindelige bestemmelser herom i straffeloven §§ 6-12, jf. lovforslaget til § 5, stk. 1. Samtidig foreslås det at supplere straffelovens bestemmelser om dansk straffemyndighed med yderligere bestem-

melser i militær straffelov, der bl.a. hjemler dansk straffemyndighed for sådanne overtrædelser af § 25, som ikke er omfattet af reglerne om dansk straffemyndighed i straffeloven § 8, nr. 5, jf. forslaget til § 5, stk. 2.

Bestemmelsen i militær straffelov § 25, stk. 2, foreslås derfor ophævet.

Der henvises til betænkningen, side 290.

4. Lovforslagets økonomiske og administrative konsekvenser

Lovforslaget forventes ikke at have nævneværdige økonomiske eller administrative konsekvenser for staten. Dog må der som følge af den afkriminalisering, som lovforslaget lægger op til, i et vist omfang forventes færre overtrædelser af den militære straffelov og dermed færre straffesager for den militære anklagemyndighed. Forslaget har ikke økonomiske eller administrative konsekvenser for kommuner, amtskommuner og erhvervslivet. Forslaget har ingen miljømæssige konsekvenser.

5. Forholdet til EU-retten

Lovforslaget indeholder ikke EU-retlige aspekter.

	Positive konsekvenser/ Mindre udgifter	Negative konsekvenser/ Merudgifter
Økonomiske og administrative konsekvenser for Staten	Ingen af betydning	Ingen
Økonomiske og administrative konsekvenser for kommuner og amtskommuner	Ingen	Ingen
Økonomiske og administrative konsekvenser for erhvervslivet	Ingen	Ingen
Miljømæssige konsekvenser	Ingen	Ingen
Administrative konsekvenser for borgerne	Ingen	Ingen
Forholdet til EU-retten	Lovforslaget indeholder ikke EU-retlige aspekter	

6. Hørte myndigheder mv.

Betænkning nr. 1435/2004 om den militære straffelov, retsplejelov og disciplinarlov har været sendt i høring hos følgende myndigheder og organisationer:

Præsidenten for Østre Landsret, Præsidenten for Vestre Landsret, Københavns Byret, Præsidenten for retten i Århus, Præsidenten for retten i Odense, Præsidenten for retten i Ålborg, Præsidenten for retten i Roskilde, Den danske dommerforening, Domstolsstyrelsen, Dommerfuldmægtigforeningen, Rigsadvoka-

ten, Rigspolitechefen, Advokatrådet, Institut for Menneskerettigheder, Landsforeningen af beskikkede advokater, Dansk Røde Kors, Statsansattes Kartel (StK), Hærens konstabel og korporalforening (HKKF), StK Forsvar, Tjenestemænds og overenskomstansattes kartel (TOK), Centralforeningen for stampersonel (CS), Akademikernes centralorganisation, Hovedorganisationen af officerer i Danmark (HOD), Foreningen af forsvarers auditørfuldmægtige, Statstjenestemændenes centralorganisation II (CO II), Forsvarers civil-etat (FCE), Danske militærlægers organisation,

Foreningen af forsvarrets auditører, Dansk tandplejerforening, Foreningen af ingeniører i forsvaret, Forsvarsarbejdernes landsorganisation, Reserveofficersforeningen i Danmark, Værnepligtsrådet, Statsministeriet, Udenrigsministeriet, Justitsministeriet, Finansministeriet, Rigsombudet på Færøerne, Færøernes Landsstyre, Lagmandskontoret, Rigsombudsmanden i Grønland og Grønlands Hjemmestyre.

Bemærkninger til lovforslagets enkelte bestemmelser

Kapitel 1

Almindelig del

Til § 1

Bestemmelsen svarer bortset fra enkelte sproglige justeringer til gældende militær straffelov § 5. Bestemmelsen angiver, hvilket militært personel, der i fredstid er omfattet af loven.

Udtrykket militært personel omfatter efter lov om forsvarrets personel, jf. lovekendtgørelse nr. 81 af 12. februar 2004, § 2, stk. 1, følgende:

- 1) Befalingsmænd og menige, der indordnes i en rækkefølge af militære grader efter forsvarsministerens nærmere bestemmelse,
- 2) auditørpersonel, gejstligt personel og musikerpersonel samt andet personel efter forsvarsministerens bestemmelse.

Befalingsmænd omfatter personel af officersgruppen og sergentgruppen. Menige omfatter personel af konstabelgruppen, konstabelelever, værnepligtige menige og kvindelige menige på værnepligtslignende vilkår, jf. samme lovs § 2, stk. 2. Det i § 2, stk. 1, nr. 2, nævnte personel betegnes som militært personel uden for den militære rækkefølge.

Forsvarsministeren har endvidere fastsat nærmere bestemmelser om militære grader mv. for personel i det militære forsvar, for tiden i bekendtgørelse nr. 325 af 28. april 1994.

Udtrykket »tjenstgørende« indebærer, at personale skal være ansat eller indkaldt til tjeneste i forsvaret. Det er uden betydning om det militære personel er fastansat eller midlertidigt tjenstgørende. Personel af reserven vil eksempelvis kun være omfattet i det omfang, de er indkaldt til tjeneste. Ansættelsesforholdets begyndelsestidspunkt og ophørstidspunkt vil være afgørende. For så vidt angår værnepligtige er begyndelsestidspunktet det tidspunkt, på hvilket de efter indkaldelse møder eller skulle møde for at indtræde eller genindtræde i forsvaret. Hjemsendelsestidspunktet er afgørende for ophørstidspunktet.

Militært personel, såvel ansatte som indkaldte, har dog fortsat visse pligter, som påhviler dem også efter hjemsendelsen.

Som pligter, der påhviler hjemsendt personel, kan f.eks. nævnes tavshedspligt med hensyn til forhold, som den pågældende er blevet bekendt med under tjenesten, og hvis hemmeligholdelse ifølge sagens natur er påkrævet eller foreskrevet efter bestemmelser for den militære sikkerhed, forskriftsmæssig opbevaring af eventuelle våben, uniform og anden udleveret udrustning.

Civilt personel ansat i forsvaret er i fredstid ikke omfattet af militær straffelov. Civilt personel omfatter f.eks. blandt andre værkemestre, maskinmestre, materielforvaltere, ingeniører, radiotelegrafister mv. Civile er derimod omfattet af loven i krigstid, jf. nedenfor om § 2, nr. 1. Frivilligt hjemmeværnspersonel er i fredstid ikke omfattet af militær straffelov i modsætning til militært personel, der er ansat eller indkaldt til tjeneste i hjemmeværnet, jf. § 6, stk. 1, og § 13 i lov om hjemmeværnet, lovekendtgørelse nr. 80 af 12. februar 2004.

Efter den gældende militær straffelov § 5, stk. 2, (lovforslagets § 1, stk. 2,) omfatter loven i fredstid også fremmede militærpersoner, som er interneret her i landet, samt andre personer, der efter folkeretten har krav på behandling som militærpersoner.

Efter artikel 11 i konvention af 18. oktober 1907 om neutrale magters og personers rettigheder og pligter i tilfælde af krig til lands (Haagerkonvention V) skal en neutral magt, der på sit territorium modtager tropper, der hører til en krigsførende hær, internere sådanne personer. Dette kan være fremmede troppeafdelinger, der på grund af kamphandlinger af modstanderen trænges eller flygter ind på neutralt dansk territorium. Mere praktisk kan der være tale om besætninger på fly, der nødlander på dansk territorium. Der er desuden eksempler på, at Danmark som neutralt land efter overenskomst med en eller flere af parterne i en konflikt – f.eks. under 1. verdenskrig – af humanitære grunde har modtaget krigsfanger fra en eller flere af de krigsførende parter med henblik på at internere dem her i landet, indtil fjendtlighederne var afsluttet.

Stk. 2 blev indsat i loven af 1937 ved lov nr. 43 af 13. februar 1940 for at dække et hul i loven, der var opstået som følge af interneringen af tyske flyvere, der efter togter mod England måtte nødlande i Danmark, idet den fornødne orden ellers ikke kunne opretholdes i interneringslejrene.

Personer, der efter folkeretten har krav på behandling som militærpersoner, jf. stk. 2, 2. led, er blandt andre personer, der følger væbnede styrker, og som

efter reglerne i artikel 4, A, nr. 4, i Genèvekonvention III af 12. august 1949 om behandling af krigsfanger har krav på tilsvarende behandling som krigsfanger. Det drejer sig f.eks. om krigskorrespondenter, civile medlemmer af militære flys besætninger mv.

Til § 2

Den foreslåede bestemmelse svarer til den gældende bestemmelse i militær straffelov § 6.

Den personkreds, der efter § 1 er omfattet af militær straffelov, udvides under væbnet konflikt betydeligt.

Ved § 2, nr. 1, udvides personkredsen til »enhver der gør tjeneste ved det militære forsvar eller følger en enhed af dette«, dvs. enhver, som i en eller anden egenskab gør tjeneste ved eller følger en militær afdeling eller er ombord i et af søværnets skibe. Bestemmelsen omfatter f.eks. alle civilt ansatte under Forsvarsministeriet, herunder civilt ansatte, der beskæftiger sig med reparation og vedligeholdelse af militært udstyr, civile chauffører, journalister, præster, lodser mv., når de følger en militær afdeling.

Efter § 2, nr. 2, omfatter militær straffelov under væbnet konflikt også »krigsfanger samt sanitetspersonel og feltpræster (dvs. gejstligt personel), der tilbageholdes til bistand for krigsfanger, for så vidt ikke andet følger af gældende mellemfolkelige overenskomster«. Denne del af bestemmelsen indebærer, at krigsfanger mv. og andre her i landet internerede militærpersoner og dermed sidestillede er omfattet af militær straffelov. Dette er en forudsætning for at opfylde artikel 82 i Genèvekonvention III om behandling af krigsfanger, der for at sikre beskyttelsen af disse fastsætter, at krigsfanger i disciplinær og strafferetlig henseende skal være undergivet samme lovgivning og disciplinære bestemmelser som de væbnede styrker i øvrigt i det land, hvor de tilbageholdes. Konventionen stiller således på denne måde et krav om en effektiv ligestilling mellem krigsfanger mv. og tilbageholdsmagtens eget militære personel.

Efter § 2, nr. 3, omfatter militær straffelov under væbnet konflikt enhver, der gør sig skyldig i overtrædelser af en række bestemmelser i militær straffelov.

Udtrykket »enhver« omfatter ikke blot enhver anden dansker, der ikke er omfattet af § 2, nr. 1, men også udenlandske statsborgere, herunder udlændinge, der begår disse særligt opregnede forbrydelser, uanset om forbrydelsen er begået i Danmark eller uden for landets grænser – forudsat, at Danmark er i væbnet konflikt.

De forhold i lovforslaget, som der henvises til i nr. 3, er: Krigsforræderi (§ 28), militær spionage (§ 29), ændringer af ammunition/krigsmateriel mv.

(§ 30), »fejhedsforbrydelser« (§ 31), røbeelse af militære hemmeligheder (§ 32), undladelse af at anmelde planer om visse alvorlige forbrydelser (§ 33), fremkaldelse af modløshed (§ 34), krigsforbrydelser mv. (§ 36), plyndring under væbnet konflikt (§ 37) og lig-røveri (§ 38).

Til § 3

Efter gældende militær straffelov § 2 finder loven også anvendelse, når en overtrædelse af loven er begået uden for den danske stat. Militær straffelov er således ikke territorielt begrænset. Derved skabes mulighed for dansk straffemyndighed for de lovovertrædelser, der er omfattet af militær straffelov. Bestemmelsen er bl.a. en forudsætning for at kunne indgå bi- og multilaterale aftaler, der kan sikre dansk jurisdiktion over dansk tjenstgørende personel under tjeneste i udlandet og dermed fritage dette personel for fremmed straffemyndighed.

Det er i praksis normalt en forudsætning for, at dansk personel kan deltage i internationale opgaver, herunder f.eks. fredsbevarende og fredsskabende operationer, at der i dansk ret er hjemmel til, at lovovertrædelser, der begås i udlandet af dansk personel under sådan tjeneste, kan retsforfølges i Danmark. Bestemmelsen indebærer samtidig en beskyttelse af udsendt dansk personel, som i udlandet har pådraget sig en sigtelse for strafbart forhold, idet danske myndigheder under henvisning til bestemmelsen kan kræve at forestå retsforfølgningen.

Bestemmelsen er således af afgørende betydning for Danmarks muligheder for at medvirke til løsning af internationale fredsbevarende opgaver mv.

Til § 4

Bortset fra en sproglig modernisering svarer bestemmelsen til den gældende militære straffelov § 3.

Bestemmelsen giver mulighed for, at enhver overtrædelse af militær straffelov, der begås af dansk militært personel over for udenlandske allierede styrker, kan retsforfølges af danske myndigheder. Det gælder såvel strafbare handlinger over for den pågældende forsvarsmagt som sådan, f.eks. krigsforræderi over for en allieret, som strafbare handlinger over for det pågældende allierede lands personel og materiel. Bestemmelsen vedrører både handlinger begået i Danmark og handlinger begået i udlandet, jf. forslaget til § 3. Bestemmelsen gør det muligt, at danske myndigheder under henvisning til bestemmelsen normalt vil kunne udgå, at dansk personel, der – især i udlandet – forser sig mod allierede landes forsvarsstyrker mv., bliver retsforfulgt af disse landes myndigheder.

Tidligere var bestemmelsen af praktisk betydning først og fremmest i forbindelse med samarbejde med andre lande i NATO-sammenhæng. Med det udvidede militære samarbejde i de senere år særligt i FN-regi, herunder i forbindelse med internationale fredsstøttende opgaver mv., må bestemmelsen i dag anses for at være af væsentlig større praktisk betydning, end det hidtil har været tilfældet.

Til § 5

Bestemmelsen indeholder de nødvendige supplerende bestemmelser om dansk straffemyndighed for overtrædelser af militær straffelov, som ikke kan henføres under straffelovens regler om dansk straffemyndighed.

Efter gældende ret finder straffelovens regler i §§ 6-8 om dansk straffemyndighed ikke anvendelse på overtrædelser af militær straffelov, idet den gældende bestemmelse i § 2 i militær straffelov selvstændigt regulerer dette spørgsmål. Dette fremgår ikke af bestemmelsen, men af forarbejderne til den tilsvarende bestemmelse i militær straffelov fra 1937.

I spørgsmålet om dansk straffemyndighed ved overtrædelser af militær straffelov tager lovforslaget derimod udgangspunkt i straffelovens regler herom, jf. også lovforslagets almindelige bemærkninger punkt 3.4.

Til stk. 1

Efter den foreslåede bestemmelse skal spørgsmålet om, i hvilket omfang der er dansk straffemyndighed for overtrædelse af militær straffelov, afgøres efter straffelovens almindelige bestemmelser om dansk straffemyndighed, jf. henvisningen i stk. 1 til straffeloven, §§ 6-12.

Der er imidlertid næppe dansk straffemyndighed efter straffeloven for de forbrydelser, som er optaget i militær straffelov kapitel 8 om forbrydelser mod forsvarsmagtens kampdygtighed, når forbrydelserne begås i udlandet af udlændinge, idet disse forbrydelser ikke kan henføres under straffeloven § 8.

Den foreslåede bestemmelse skaber dansk straffemyndighed for overtrædelser af nogle af disse bestemmelser, når forbrydelsen er begået uden for den danske stat under væbnet konflikt, som danske militære styrker deltager i, uden hensyn til, hvor gerningsmanden hører hjemme. De af militær straffelov gældende bestemmelser for væbnet konflikt, som foreslås omfattet af stk. 1, er § 31 om afsløring af militære hemmeligheder, § 32 om forfalskning af ammunition mv., § 33 om krigsforræderi og § 34 om militær spionage.

Militær straffelov § 31 (jf. forslaget til § 32) vedrører afsløring af militære hemmeligheder. Overtrædel-

ser begået i Danmark er undergivet dansk straffemyndighed efter straffeloven § 6. Overtrædelser begået i udlandet af dansk militært personel kan henføres under straffeloven § 8, nr. 2. Overtrædelser af bestemmelsen, der begås i udlandet af udlændinge, er derimod ikke omfattet af dansk straffemyndighed.

Især som følge af de udvidede samarbejdsformer mellem landene kan det ikke afvises, at sådanne forhold i praksis vil kunne begås af repræsentanter for en samarbejdspartner til skade for dansk forsvar. Har de pågældende udenlandske myndigheder ikke den nødvendige straffekompetence, eller ønsker de ikke at gennemføre retsforfølgning, vil et sådant forhold forblive ustraffet.

Afsløring af militære hemmeligheder kan efter omstændighederne indebære risiko for endog betydelig fare eller skade og er derfor efter denne bestemmelse omfattet af dansk international straffemyndighed. Det gælder også den foreslåede bestemmelse i § 32, stk. 3, om strafansvar for groft uagtsomme overtrædelser.

Militær straffelov § 32 (jf. forslaget til § 30) vedrører forfalskning af ammunition og andet krigsmateriel til skade for dansk militær. Er en forfalskning begået i udlandet af en udlænding og det pågældende materiel leveret til det danske forsvar i udlandet, er der ikke dansk straffemyndighed, idet denne bestemmelse ikke hviler på konventionsbestemmelser, der er omfattet af straffeloven § 8, nr. 5. Forbrydelsens karakter af alvorlig krænkelse af danske interesser begrundet dansk international straffemyndighed.

Militær straffelov § 33 vedrører krigsforræderi (jf. forslaget til § 28). De forhold, der er opregnet i bestemmelsen, kan ikke straffes her i landet, når de begås af fjenden mod det danske militære forsvar, idet disse handlinger som udgangspunkt vil være lovlige krigshandlinger. Der er efter gældende ret ikke dansk straffemyndighed for forhold, der i øvrigt begås i udlandet af andre, herunder f.eks. af civile. Denne forbrydelse bør kunne straffes her i landet, uanset af hvem eller hvor forholdet er begået.

For § 34, stk. 1 (jf. forslaget til § 29, stk. 1), om militær spionage gælder det samme, som er anført ovenfor om krigsforræderi. Udlændinge, som i udlandet spionerer mod danske styrker, kan ikke straffes her i landet, idet dette forhold ikke er optaget i konventioner omfattet af straffeloven § 8, nr. 5. Denne bestemmelse bør derfor også omfattes af dansk international straffemyndighed.

Begrænsningen i sidste led af stk. 1: »medmindre andet følger af almindelige folkeretlige regler«, har til formål at undtage sådanne handlinger, som er omfattet af gerningsbeskrivelsen i de pågældende bestemmel-

ser, men som er lovlige efter folkeretten, navnlig som led i lovlig krigsførelse. For eksempel er handlinger rettet mod danske militære interesser som beskrevet i § 33 om krigsforræderi lovlige efter principperne om lovlig krigsførelse, når de begås af en modstander mod danske militære interesser under væbnet konflikt.

Til stk. 2

Ved den foreslåede bestemmelse til stk. 2 medtages to yderligere bestemmelser i militær straffelov under forslaget om udvidet dansk straffemyndighed for forbrydelser begået i udlandet under væbnet konflikt. Det drejer sig om bestemmelserne i forslaget til § 36, jf. den gældende bestemmelse i § 25, om krænkelse af forskellige internationale regler om lovlig krigsførelse mv., og § 38 om ligrøveri, jf. den gældende bestemmelse i § 24, stk. 2, når forbrydelserne begås over for dansk militært personel og personer, der er omfattet af forslaget til § 2, nr. 1 og 2, jf. den gældende bestemmelse i § 6, nr. 1 og 2. At dansk straffemyndighed efter stk. 2 er begrænset til tilfælde, hvor dansk militært personel er involveret i væbnet konflikt, er ikke nævnt i § 5, stk. 2, men fremgår af §§ 36 og 38, som i gerningsbeskrivelsen udtrykkeligt er begrænset til at gælde under væbnet konflikt.

Forslaget til § 36 omfatter bl.a. forhold, der er forbudt efter Genèvekonventionerne af 1949. Disse konventioner rummer en forpligtelse for de lande, som har tiltrådt konventionerne, til at retsforfølge de mere grove overtrædelser af konventionerne. Sådanne forhold kan efter gældende ret strafforfølges her i landet i medfør af straffeloven § 8, nr. 5. Den foreslåede bestemmelse til § 5, stk. 2, har selvstændig betydning i tilfælde af mindre alvorlige konventionskrænkelser begået over for dansk militært personel mv. i udlandet.

Til § 6

Den gældende bestemmelse i militær straffelov § 10 angiver de subjektive betingelser (tilregnelser) for at ifalde strafansvar ved overtrædelse af militær straffelov. Efter § 10 straffes uagtsomhed kun, hvis dette har særlig hjemmel. De fleste af bestemmelserne i lovens kapitel 7 hjemler strafansvar også for uagtsomme overtrædelser, herunder for simpelt uagtsomme forhold.

Forslaget til § 6 omfatter ifølge lovtæksten også grov uagtsomhed. Dette skyldes alene formuleringstekniske grunde, idet strafansvar for overtrædelser af militær straffelov som udgangspunkt er begrænset til forsætlige forhold, jf. lovforslagets almindelige bemærkninger punkt 3.6. Det kan virke lovteknisk uheldigt i den enkelte bestemmelse at angive »grov uagtsomhed«, samtidig med at overtrædelsen også objek-

tivt skal være »grov«. I de tilfælde, hvor der ikke er fundet anledning til at udstrække ansvaret til grov uagtsomhed, er strafansvaret derfor udtrykkeligt begrænset til forsæt ved formuleringen af de pågældende bestemmelser.

Det bemærkes, at der ikke er strafansvar for simpelt uagtsomme overtrædelser, men at sådanne forhold i givet fald kan medføre et disciplinært ansvar.

I gentagelsestilfælde vil det imidlertid være muligt at anvende straf, selv om den aktuelle overtrædelse i sig selv ikke kan medføre strafansvar, men kun disciplinæransvar.

En sådan situation vil typisk foreligge, hvis der er sket gentagne overtrædelser af den samme bestemmelse inden for en kortere periode, hvor den pågældende i de første tilfælde er blevet ikendt en disciplinær sanktion og dermed er blevet gjort opmærksom på den uacceptable adfærd. En fortsættelse af denne adfærd vil herefter kunne betragtes som værende grov uagtsom.

Til § 7

Bestemmelsen svarer til den gældende § 8 og er et supplement til straffeloven § 13, stk. 3, om straffefrihed på grund af nødværge.

Der er fortsat behov for, at overordnet militært personel, herunder vagter, kan anvende den nødvendige og tilstrækkelige magt til at skaffe lovlige tjenstlige befalinger adlydt og i øvrigt sikre disciplinen. Dette kan som hidtil mest hensigtsmæssigt ske ved en henvisning til straffelovens almindelige bestemmelse herom.

Til § 8

Til stk. 1

Den foreslåede bestemmelse, som regulerer strafansvaret for medvirken ved overtrædelse af militær straffelov, svarer til den gældende bestemmelse i § 7, bortset fra en mindre sproglig justering.

Efter straffeloven straffes ikke blot gerningsmanden, men også den, der »ved tilskyndelse råd eller dåd har medvirket til gerningen«, jf. straffelovens § 23, stk. 1. Straffeloven § 23 om strafansvar for medvirken til en lovovertrædelse gælder også i militære straffesager. Militært personel, der er omfattet af militær straffelov, kan pådrage sig strafansvar for medvirken til en overtrædelse af militær straffelov, der er begået af andet militært personel.

Straffeloven § 23 indebærer desuden, at også civile, herunder civilt ansatte inden for forsvaret, kan straffes for medvirken til overtrædelse af militær straffelov. Lovforslagets § 8 begrænser i lighed med den hidtil

gældende bestemmelse imidlertid adgangen til at gøre et strafferetligt ansvar for medvirken gældende over for civile ved overtrædelse af militær straffelov. Efter bestemmelsen straffes den udenforstående (civile) kun for medvirken til en overtrædelse af militær straffelov, hvis strafferammen for den pågældende overtrædelse er fængsel i 4 år eller mere.

Til stk. 2

I den gældende militære straffelov findes ingen bestemmelse om juridiske personers ansvar. Dette svarede indtil 2000 til straffeloven, hvor der i § 306 indføjedes en bestemmelse om selskabsansvar for enkelte overtrædelser. Ved lov nr. 378 af 6. juni 2002 blev bestemmelsen ændret til en bestemmelse vedrørende alle overtrædelser af straffeloven. Bestemmelsen er motiveret af artikel 5 i FN's terrorfinansieringskonvention, optrykt i Folketingstidende 2001-2002, 2. saml., tillæg A, sp. 877 ff.

I bemærkningerne til lovforslaget fremhæves, at forbrydelser som drab, vold, voldtægt, hærværk mv. typisk begås uden sammenhæng med gerningsmandens ansættelsesforhold, og at de, hvis de begås i forbindelse med arbejdet, i almindelighed vil være fremmede og atypiske for selskabet. Omvendt fremhæves afgivelse af urigtig erklæring, bestikkelse, bedrageri, skatte- og momssvig, EU-svig osv. som områder, der ofte vil medføre selskabsansvar.

For uagtsomhedsdelikter nævnes i bemærkningerne, at uagtsomt manddrab i forbindelse med en arbejdsulykke typisk vil medføre ansvar for den juridiske person, mens situationen er mere tvivlsom ved et uagtsomt manddrab begået ved et færdsselsuheld. Dette skyldes i høj grad den praksis for selskabsansvar, der har udviklet sig på henholdsvis arbejdsmiljø- og færdsselsområdet, og som forudsættes videreført.

Muligheden for at pålægge selskaber ansvar for overtrædelse af straffeloven bør ifølge bemærkningerne ikke medføre en begrænsning i anvendelsen af det personlige ansvar.

Umiddelbart synes behovet for et virksomhedsansvar for overtrædelse af forslaget til militær straffelov at være begrænset til § 30 vedrørende ændring af ammunition, men en række andre overtrædelser kan tænkes begået efter tilskyndelse fra forskellige organisationer. Under hensyn til den generelle regel i straffeloven, dennes motivering i terrorbekæmpelse, og at næsten alle andre særstraffelove indeholder en tilsvarende regel, er der indføjnet et tilsvarende ansvar i militær straffelov.

Den foreslåede ordlyd svarer helt til straffelovens regel, bortset fra at den er formuleret som en bestem-

melse om medvirken. Dette skyldes, at militær straffelov efter §§ 1-2 er begrænset til at omfatte bestemte persongrupper. Den foreslåede formulering medfører, at selskaber mv. kun kan pålægges ansvar for de i stk. 1 nævnte alvorligere overtrædelser.

Til § 9

Militær straffelov indeholder i § 9 en bestemmelse om, under hvilke betingelser en underordnet er straffri ved at efterkomme en tjenstlig ordre, selvom han herved begår en strafbar handling.

Bestemmelsen foreslås opretholdt. Der henvises til lovforslagets almindelige bemærkninger punkt 3.5.

Til § 10

Den foreslåede bestemmelse angiver, under hvilke betingelser de af lovens bestemmelser, der gælder for væbnet konflikt, finder anvendelse. Forslaget til stk. 1 og 2 svarer i det væsentlige til den gældende bestemmelse i § 4, 1. punktum. Stk. 3 er en ny bestemmelse. Der henvises til bemærkningerne nedenfor. I øvrigt henvises til lovforslagets almindelige bemærkninger punkt 3.3.3.

Til stk. 1

Med formuleringen »i eller uden for riget« præciseres, at bestemmelsen vedrører både international og ikke-international væbnet konflikt. Der er hermed ikke tilsigtet nogen realitetsændring, men alene en tydeliggørelse.

Væbnet konflikt foreligger, hvor dansk personel aktivt deltager i militære operationer mod en modstander, og i situationer, hvor en dansk styrke mod sin vilje inddrages i kamphandlinger f.eks. på grund af beskydning. I sidstnævnte tilfælde foreligger væbnet konflikt, uanset om de danske styrker skyder tilbage eller ej, forudsat at modstanderens styrker også repræsenterer en stat eller en gruppering med en struktur, der ganske må sidestilles hermed.

Til stk. 2

Ministerens bemyndigelse efter den gældende § 4, 1. punktum, 2. led, til under truende udsigt til krig at sætte krigstidsreglerne i kraft er udskilt til et særskilt stykke. Herved fremgår tydeligere, at reglerne kan træde i kraft dels »automatisk« ved danske styrkers aktive eller passive involvering i væbnet konflikt, jf. stk. 1, dels i tilfælde af udtrykkelig bestemmelse herom fra forsvarsministeren, jf. stk. 2. I sidstnævnte tilfælde kan reglerne også sættes i kraft alene for at udelukke enhver tvivl herom hos det involverede personel, således at der er fuldstændig klarhed omkring retstilstanden. Forsvarsministeren kan som »det min-

dre i det mere« vælge at sætte bestemmelserne for væbnet konflikt i kraft alene for en bestemt eller dele af en udsendt styrke.

I visse situationer kan der være behov for, at forsvarsministeren på forhånd meddeler en enhed, der allerede er eller skal udsendes, at bestemmelserne for væbnet konflikt er gældende for den pågældende mission, idet der utvivlsomt vil være tale om en opgave, der kan involvere de pågældende i væbnet konflikt. Reglerne for væbnet konflikt vil i en sådan situation kunne sættes i kraft ved forsvarsministerens offentlige meddelelse herom, også inden styrken har forladt dansk territorium, men hvor forberedelserne til udsendelse er i gang, og hvor det derfor allerede fra dette tidspunkt er relevant – også så personellet har fuld klarhed om egne vilkår – at disse bestemmelser er gældende.

Til stk. 3

Især under udsendelse af danske styrker til udlandet kan der være behov for hjemmel til at kunne sætte lovens bestemmelser for væbnet konflikt i kraft i den »grå fase«, der ligger umiddelbart forud for indtræden af væbnet konflikt, men hvor væbnet konflikt endnu ikke kan konstateres.

Som følge af at situationen under udsendelse i internationale fredsstøttende operationer kan udvikle sig fra det ene øjeblik til det andet, foreslås det som stk. 3 at optage en bestemmelse, hvorefter forsvarsministeren kan delegerere sin beføjelse til at sætte reglerne for væbnet konflikt i kraft til chefen for den udsendte styrke. En sådan hjemmel kan bidrage til at sikre, at det udsendte personel på et tidligere tidspunkt får fjernet den uklarhed, der måtte være, om hvorvidt reglerne om væbnet konflikt finder anvendelse.

Formålet med den foreslåede bestemmelse er således, at den militære chef kan sætte militær straffelovs regler om væbnet konflikt i kraft i situationer, hvor der ikke endnu foreligger en væbnet konflikt, som den danske styrke er involveret i, men hvor faren for væbnet konflikt er overhængende. I sådanne tilfælde er det væsentligt, at chefen over for personellet kan fjerne enhver tvivl om retsstillingen.

Som eksempel herpå kan nævnes den situation, at den danske styrke er under forskydning ind i indsatsområdet i forbindelse med en fredsstøttende operation. Den danske styrke er ikke blevet angrebet af nogen af de stridende lokale parter, og den danske styrke er derfor ikke i væbnet konflikt. De stridende parter er derimod fortsat indblandet i lejligedvisse kampe indbyrdes – der »skydes i lokalområdet« – og der er i det hele taget en overhængende fare for, at situationen

kan udvikle sig. I en sådan situation kan det efter omstændighederne være vanskeligt meget hurtigt at få en afgørelse fra forsvarsministeren – der ikke selv er på stedet og kan vurdere situationen – om at sætte militær straffelovs regler om væbnet konflikt i kraft. Hvis den militære chef forinden er blevet bemyndiget hertil, vil han derimod selv være i stand til at sætte reglerne i kraft. Det er kun chefen for den pågældende styrke, der kan få en sådan bemyndigelse, som således ikke kan delegeres.

Det forudsættes, at den pågældende chef efterfølgende ad kommandovejen indberetter, at reglerne for væbnet konflikt er blevet sat i kraft. Endvidere skal chefen ophæve beslutningen, når der ikke længere findes behov for, at bestemmelserne er gældende. Det forudsættes, at denne pligt for den militære chef til at tilbagekalde meddelelsen optages i den bemyndigelse, som ministeren giver den pågældende chef. Indtræder der væbnet konflikt, efter at chefen har givet meddelelse til personellet efter stk. 3, gælder reglerne for væbnet konflikt efter reglen i gældende militær straffelov § 4, stk. 1, og lovforslaget § 10, stk. 1.

Der bør som hovedregel senest i forbindelse med udsendelsen af styrken tages stilling til, om der – navnlig ud fra en vurdering af opgavens karakter – skal gives en sådan bemyndigelse. En bemyndigelse kan dog også gives på et senere tidspunkt, f.eks. hvis forholdene i missionsområdet har ændret sig. Forsvarsministerens bemyndigelse, der forudsættes givet ad kommandovejen, vil skulle præcisere, hvilken chef der er tale om.

Kapitel 2

Speciel del

Pligter som underordnet

Til § 11

Den foreslåede bestemmelse vedrører ulydighed over for en tjenstlig ordre fra overordnet eller vagt og svarer i det væsentlige til den gældende bestemmelse i militær straffelov § 16.

Pligtstridig adfærd i form af ulydighed må også i dag betragtes som en kvalificeret pligtforsømmelse og bør derfor optages i en selvstændig straffebestemmelse. Ulydighed kan være af ret alvorlig karakter og efter omstændighederne indebære betydelige risici. En selvstændig bestemmelse vil endvidere kunne medvirke til at beskytte f.eks. menige, der udfører vagtjeneste, mod krænkende eller anden ulovlig adfærd fra andet personel, herunder sideordnet personel, og der-

F. t. Militær straffelov

ved understøtte den myndighed, som f.eks. den værnepligtige er tillagt som vagt.

En vagt har efter gældende ret kompetence som overordnet, når han griber ind, f.eks. ved at udstede en ordre. Det er derfor for så vidt overflødigt udtrykkeligt at nævne vagten i gerningsbeskrivelsen. Det er imidlertid fundet hensigtsmæssigt at bibeholde ordet »vagt«. Herved præciseres vagtens, herunder den værnepligtige vagts, kompetence som overordnet.

En vagt i bestemmelsens forstand er således en militærperson, der kan afgive ordrer, som skal adlydes. Om en vagt konkret kan udstede ordrer, vil fremgå af f.eks. blivende bestemmelser, der gælder for det pågældende tjenestested, den instruks mv., der konkret fastlægger den pågældende vagts opgaver, etc. Også en mundtlig instruks kan konkret være grundlaget for vagtfunktionen. Er »vagten« herefter omfattet af bestemmelsen, vil den pågældende også være omfattet af de øvrige bestemmelser, herunder forslaget til § 24 om vagtforseelser og forslaget til § 13 om respektstridig opførsel. Der henvises i øvrigt til lovforslagets almindelige bemærkninger om vagtbegrebet punkt 3.3.2.

Udtrykket »befaling« i den gældende bestemmelse foreslås af sproglige grunde erstattet af det mere nutidige ord »ordre«. Det bemærkes, at begrebet »tjenstlig« fortsat indgår i lovteksten på grund af sammenhængen med forslaget til § 9 om straffrihed under særlige betingelser ved at udføre en ulovlig ordre, selvom det kan give indtryk af, at der eksisterer lovlige ordrer, som ikke er tjenstlige, hvilket ikke er tilfældet. Strafansvar efter § 11 forudsætter som hidtil, at ordren er lovlig.

Den foreslåede bestemmelse omfatter ligesom den gældende ikke blot den, der udtrykkeligt nægter at udføre en ordre, men også den, der ikke efterkommer ordren tilstrækkelig hurtigt eller nøjagtigt. Dette udtryk foreslås ændret til »på klart utilfredsstillende måde«.

Selv om den foreslåede formulering indebærer en mindre begrænsning i gerningsindholdet i forhold til den gældende bestemmelse, beskriver forslaget tydeligere det centrale i bestemmelsen. Gerningsbeskrivelsen omfatter foruden nægtelse eller undladelse af at udføre ordren også den, der bevidst efterkommer ordren langsomt, herunder den, som på en provokerende måde trækker udførelsen af ordren i langdrag eller f.eks. bevidst stiler mod et uacceptabelt resultat. Den, der forholder sig passiv i forhold til ordren uden direkte at nægte at efterkomme den, er som efter gældende ret også omfattet af den foreslåede gerningsbeskrivelse.

Bestemmelsen er begrænset til grove forhold. Den direkte nægtelse af at efterkomme en ordre vil som udgangspunkt være udtryk for en strafbar handling. Det samme gælder for den, der helt undlader at efterkomme en ordre, medmindre omstændighederne er af en sådan karakter, at et disciplinarmiddel må antages at være en mere rimelig reaktion. Mindre grove overtrædelser kan alene sanktioneres med disciplinarmidler.

Den, der ikke er i stand til at udføre en ordre på grund af f.eks. fysisk udmattelse, vil ikke kunne pådrage sig strafansvar på grund af umulighed. Om dette konkret må antages at være tilfældet, kan naturligvis give bevismæssige problemer.

Jf. lovforslagets § 6 er uagtsomhedsansvaret begrænset til alene at omfatte grov uagtsomhed. Strafansvar i disse tilfælde forudsætter således, at den pågældende åbenbart burde have indset, at han har reageret klart utilfredsstillende på ordren.

Strafferammen for ulydighed, jf. den gældende bestemmelse i § 16, stk. 1, 1. punktum, er fængsel indtil 6 måneder, mens strafferammen for vagtforseelser er fængsel indtil 1 år, jf. gældende § 26, stk. 1, og lovforslagets § 24. Ulydighed, navnlig i form af den direkte nægtelse af at efterkomme en ordre, vil efter omstændighederne være af samme strafværdighed som en vagtforseelse. Strafferammen foreslås derfor forhøjet fra de gældende 6 måneders fængsel til fængsel indtil 1 år, jf. lovforslagets § 11.

Når ulydigheden er af særlig grov karakter, herunder når den har været egnet til at svække lydigheden hos andre tilstedeværende, foreslås strafferammen fastsat til fængsel indtil 3 år, svarende til den gældende bestemmelse i § 16, stk. 1, 2. punktum. Denne skærpede strafferamme foreslås samtidig begrænset til alene at gælde for forsætlige overtrædelser.

Den gældende strafferamme på fængsel indtil 6 år, når ulydigheden er forbundet med vold mod overordnet eller vagt, foreslås opretholdt. Et sådant forhold vil efter omstændighederne kunne sidestilles med mytteri, blot begået af en enkelt person, jf. gerningsbeskrivelsen i militær straffelov § 17 og lovforslagets § 12.

Den gældende bestemmelse i militær straffelov § 16 om ulydighed indeholder ikke som f.eks. den gældende bestemmelse i § 26 om vagtforseelser en skærpet strafferamme for overtrædelser, der begås under væbnet konflikt. I gældende § 33 om krigsforræderi findes ganske vist en bestemmelse om strafansvar for den, der under væbnet konflikt eller under truende udsigt hertil undlader at udføre en befaling. § 33 forudsætter imidlertid, jf. indledningen til bestemmelsen, at forholdet er begået »i den hensigt at gavne fjenden eller skade det danske militære forsvar«. Strafferam-

men i § 33 er fængsel ikke under 8 år. I gældende § 35, stk. 1 og 2, findes endvidere bestemmelser om strafansvar for den, der på pligtstridig måde søger at unddrage sig faren i kamp mv. Strafferammen er her fængsel indtil 12 år.

Der vurderes derfor at være behov for at indføre en selvstændig skærpet strafferamme for tilfælde af ulydighed, som begås under væbnet konflikt, når forholdet ikke kan henføres under gældende §§ 33 (lovforslagets § 28) eller 35 (lovforslagets § 31). Konsekvenserne af disse forbrydelser vil som følge af den tekniske udvikling i dag kunne være langt mere alvorlige end sine katastrofale under væbnet konflikt i forhold til det, der kunne forudses i 1973 eller i 1937, hvor de gældende strafferammer i al væsentlighed blev fastsat. Den skærpede strafferamme under væbnet konflikt for ulydighed foreslås på denne baggrund fastsat til fængsel indtil 10 år. Den foreslåede strafferamme er udtrykkeligt begrænset til forsætlige forhold.

Til § 12

Den foreslåede bestemmelse om mytteri svarer i det væsentlige til den gældende bestemmelse i militær straffelov § 17. Mytteri er en særdeles alvorlig militær forbrydelse. Den gældende bestemmelse foreslås derfor opretholdt, dog med den ændring, at også den passive ulydighed af flere i forening vil være omfattet af mytteribegrebet, da også denne form for adfærd må anses som mytteri.

Magt, vold eller trussel om vold som nævnt i bestemmelsens andet led omfatter også tilfælde, hvor vagten endnu ikke har haft mulighed for at gribe ind i sin egenskab af vagt og derved har gjort sig til overordnet, for eksempel hvor en vagtpost uskadeliggøres, inden han når at reagere. Vagtbegrebet er dermed videre end begrebet i bestemmelsens første led og i gældende § 16 (lovforslagets § 11) om ulydighed. Bestemmelsen omfatter også den situation, hvor f.eks. flere værnepligtige øver vold mod en anden værnepligtig under hans vagt, selv om voldsudøvelsen skyldes personligt uvenskab.

Efter den gældende bestemmelse er det også strafbart at indgå aftale om at begå mytteri. Er aftalen indgået, er mytteriet fuldbyrdet, selv om aftalen ikke føres ud i livet. Den, der har været med til at indgå en aftale om mytteri, kan derfor ikke træde frivilligt tilbage fra forsøg og herved opnå straffrihed.

Denne del af mytteribestemmelsen er ikke medtaget i udkastet. Det betyder, at deltagere i en aftale om mytteri, der ikke bliver udført, har pådraget sig strafansvar for forsøg på mytteri, jf. straffeloven § 21, stk. 1. Formålet med den foreslåede begrænsning af

bestemmelsen er at give en deltager i en sådan aftale mulighed for at træde tilbage fra forsøgshandlingen og derved blive straffri, hvis betingelserne i straffeloven § 24 er opfyldt, dvs. at den pågældende aktivt, efter at aftalen er indgået, forhindrer, at mytteriet rent faktisk udføres. En sådan tilbagetreden fra forsøg vil f.eks. foreligge, hvis en af deltagerne i aftalen, efter den er indgået, men inden den udføres, underretter sin overordnede, auditøren eller politiet om aftalen og derved forhindrer, at aftalen om mytteri gennemføres. Den pågældende vil kun gå fri, hvis han forhindrer mytteriet, mens de øvrige vil kunne straffes for forsøg.

Selv om det kan være velbegrunderet også at kunne straffe aftaler om at begå mytteri som fuldbyrdet forbrydelse, er det i forsvarets interesse at give den, der deltager i en aftale om mytteri, mulighed for og dermed incitament til at sikre, at en sådan aftale ikke følges op af handling. Der er dog fortsat tale om en særdeles alvorlig forbrydelse, også selv om der alene er tale om forsøg. Det bemærkes i denne forbindelse, at strafferammens maksimum for forsøg er den samme som ved fuldbyrdet forbrydelse.

Mytteri er en så alvorlig forbrydelse, at forholdet altid vil være af grov karakter. De gældende strafferammer for fredstid og væbnet konflikt på fængsel henholdsvis indtil 6 år og indtil på livstid foreslås opretholdt.

Til § 13

Den gældende bestemmelse i militær straffelov § 20 vedrører forsætlig »respektstridig opførsel over for foranstående eller vagt«. Bestemmelsen supplerer bestemmelsen om ulydighed over for overordnet eller vagt.

Der vurderes fortsat behov for at kunne reagere med en strafferetlig reaktion over for forhold, som ikke er udtryk for ulydighed, der er omfattet af § 16 (lovforslagets § 11), men som – ikke mindst af hensyn til respekten og disciplinen – kan medvirke til at undergrave eller belaste forholdet mellem de involverede. Dette er centralt ikke kun i forhold til overordnede, men også i forhold til foranstående. Der er derfor ikke fundet grundlag for at foreslå bestemmelsen begrænset til kun at omfatte respektstridig opførsel over for overordnet personel.

I den gældende bestemmelse er gerningsindholdet beskrevet som »viser respektstridig opførsel over for foranstående eller vagt«, mens forslaget omfatter den, der »ved handling eller i ord groft krænker en foranstående eller vagt«. Begrebet »respektstridig opførsel« er således efter forslaget ikke udtrykkeligt gjort til et led i gerningsbeskrivelsen. Det er imidlertid fortsat en

betingelse for strafansvar, at handlingen eller udtalelsen er udtryk for respektstridig opførsel. Dette krav følger af, at der skal være tale om en »krænkelse«.

Udtrykket »krænker« indebærer ikke et krav om, at opførslen skal indeholde et element af personlig krænkelse af den foranstående eller vagten, eller at den pågældende konkret skal have følt sig krænket. Handlingen eller udsagnet skal derimod ud fra en objektiv vurdering være egnet til at virke krænkende over for den pågældende som foranstående eller vagt. Denne fortolkning svarer til fortolkningen af ordet »krænker« i straffeloven § 232.

Omfattet af bestemmelsen er respektstridig opførsel f.eks. direkte over for den foranstående eller vagten. Det samme gælder den respektstridige opførsel, som vagten eller den foranstående ikke bemærker, men som ses eller høres af andre, eksempelvis latterliggørelse gennem tegn og fagter, uden at den foranstående bemærker det.

Derimod vil respektstridige udtalelser mv., der i en lukket kreds fremkommer om en ikke tilstedeværende vagt eller foranstående, ikke i sig selv være omfattet af bestemmelsen, medmindre den krænkende udtalelse senere udbredes offentligt, f.eks. ved efterfølgende opsætning af plakater, uddeling af løbesedler og lignende. I disse situationer vil kun den, der har omtalt eller offentliggjort krænkelserne, og den, der har medvirket hertil, jf. straffeloven § 23, kunne straffes. En deltager, der orienterer en overordnet om forholdet, er derimod ikke omfattet af bestemmelsen.

Manglende opfyldelse af hilsepligten vil som udgangspunkt ikke være omfattet af bestemmelsen, men vil eventuelt kunne sanktioneres disciplinært.

Som efter den gældende bestemmelse foreslås strafansvaret for respektstridig opførsel begrænset til forsætlige forhold. Bestemmelsen er endvidere foreslået begrænset til alene at omfatte grove krænkelser. Krænkelser, der ikke er grove, eller som vurderes som uagtsomme, vil alene kunne medføre disciplinære sanktioner.

Den gældende strafferamme af bøde og fængsel indtil 6 måneder foreslås opretholdt.

Til § 14

Bestemmelsen svarer til den gældende § 19, dog således at der foreslås en sproglig modernisering. Bestemmelsen foreslås tillige udvidet til også at give mulighed for strafnedsættelse eller strafbortfald, såfremt den foranstående eller vagten ved sin adfærd selv har givet anledning til respektstridig opførsel, jf. henvisningen til forslaget § 13. Der kan f.eks. være tale om – objektivt set – provokerende, groft fornær-

mende eller, som det hedder i den gældende bestemmelse, »udæskende« forhold.

Pligter som overordnet og sideordnet mv.

Til § 15

Den gældende bestemmelse i § 21 om forfølgelse af en underordnet omfatter forskellige former for uacceptabel adfærd fra en foranstående over for en underordnet. At den gældende bestemmelse vedrører foranstående, fremgår af overskriften til §§ 21 og 22, »Forbrydelser mod pligter som foranstående«, i den gældende lov.

Det, der især kan begrunde en selvstændig kriminalisering af denne form for pligtforsømmelse (»forfølgelse« af en underordnet), er, at den overordnede her ved misbruger den befalingsret, han er tillagt som overordnet. Forfølgelse fra en foranstående over for en efterstående, der ikke samtidig er hans underordnede, henføres i dag under gældende militær straffelov § 15. Denne retstilstand ændres ikke ved forslaget.

Det bemærkes, at en foranstående, der i en konkret situation skrider ind over for en efterstående for at tilvejebringe orden eller hindre uorden, betragtes som foresat (overordnet), jf. § 3, stk. 5, i Kundgørelse for Forsvaret B.3-4 om tjenestebestemmelser for forsvarets militære og civile personel. Udvikler situationen sig i dette tilfælde til f.eks. chikane fra den foranstændes side, vil forholdet være omfattet af forslaget til § 15.

Efter den gældende bestemmelse straffes den foranstående, der »ved forskelsbehandling, eller unødigt besværliggørelse af tjenesten forfølger en undergiven«. I forslaget er denne beskrivelse ændret til: »ved forskelsbehandling, chikane eller på tilsvarende måde forfølger ...«. Der er herved ikke tilsigtet nogen realitetsændring i bestemmelsens anvendelsesområde i forhold til den gældende bestemmelse. Ændringen er alene af sproglig karakter. Forfølgelse vil navnlig foreligge, hvor den overordnede krav til den eller de underordnede er båret af usaglige hensyn. Forfølgelse vil normalt forudsætte, at der er tale om gentagne handlinger, men vil efter omstændighederne også kunne statures på baggrund af en enkelt handling, for eksempel hvor en enkelt værnepligtig ubegrundet pålægges en »stropetur«.

Med ordene »en eller flere underordnede« præciseres, at forfølgelse ikke kun foreligger, når den overordnede adfærd udvises over for en enkelt underordnet, men også når forholdet begås over for en flerhed af underordnede, f.eks. et »geled«, en deling mv.,

uden at der er tale om, at handlingen er rettet mod en bestemt person.

Den gældende strafferamme foreslås opretholdt.

Til § 16

Den foreslåede bestemmelse svarer i det væsentlige til den gældende bestemmelse i § 22. Det er især kommandoforholdet, herunder et muligt fremtidigt kommandoforhold, mellem den foranstående og den efterstående, der gør, at den foranstående ikke må bringe sig i en risiko for at »komme i lommen« på den efterstående. Det helt centrale bag bestemmelsen er, at forholdet skal være egnet til at bringe den foranstående i et afhængighedsforhold til den efterstående på tilsvarende måde som efter den gældende bestemmelse. Dette følger af udtrykket »uberrettiget«.

Bestemmelsen beskytter desuden efterstående personel mod, at den foranstående udnytter kommandoforholdet til at opnå personlige fordele.

Det har været overvejet, om straffeloven § 144 om bestikkelse dækker de forhold, som i dag er omfattet af § 22. Straffeloven § 144 vedrører især offentligt ansatte, der i forbindelse med tjenesteudøvelsen uberettiget modtager økonomiske ydelser fra en udenforstående. Den gældende bestemmelse i militær straffelov § 22 har derimod et væsentligt andet sigte, nemlig at beskytte den overordnede myndighed. Der er derfor fortsat behov for en selvstændig straffebestemmelse herom i militær straffelov. Det kan ikke udelukkes, at et forhold, som falder ind under den foreslåede bestemmelse, også opfylder gerningsbeskrivelsen i andre straffebestemmelser, herunder især straffeloven § 144. Det foreslås derfor i bestemmelsen at åbne mulighed for at henføre det konkrete forhold under andre, strengere straffebestemmelser for at tilkendegive, at den foreslåede bestemmelse ikke udtømmende regulerer strafansvaret for enhver form for økonomisk udnyttelse.

Der er ikke fundet grundlag for at begrænse bestemmelsen til alene at omfatte forholdet mellem overordnet og underordnet personel. En foranstående og en efterstående kan senere i tjenesten i forhold til hinanden blive overordnet og underordnet, og et tidligere opstået afhængighedsforhold mellem dem kan derfor risikere senere at kompromittere deres tjenesteforhold. For at imødegå denne risiko omfatter bestemmelsen også foranstående i forhold til efterstående.

Det har været overvejet, om bestemmelsen som hidtil skal begrænses til ydelser mellem personel inden for samme enhed. Begrebet »enhed« kan i dag i modsætning til tidligere ikke defineres entydigt i organisatorisk og operativ forstand. Samarbejds- og kommando-

relationerne vil i dag ofte skifte afhængigt af den konkrete opgave, idet opgaverne i vidt omfang løses projektorienteret. En sådan »projektgruppe« eller task force vil ofte være sammensat på tværs af forskellige enheder, herunder eventuelt med flere nationaliteter.

Bestemmelsen findes derfor ikke at burde begrænses til »efterstående af samme enhed«. Det uacceptable kan lige så vel foreligge i forholdet mellem en foranstående og en efterstående, der hører til en anden enhed. Denne situation må i dag henføres under den gældende bestemmelse i § 15.

Det er ikke enhver form for gave, lån mv., der er omfattet af bestemmelsen. Forholdet skal efter forslaget være uberettiget. Det betyder bl.a., at modtagelse af sædvanlige lejlighedsgaver, f.eks. i forbindelse med jubilæum, fødselsdage og lignende, fortsat ikke er omfattet af bestemmelsen, ligesom eksempelvis en foranstændes kortvarige mindre lån til køb af mad i kantinen heller ikke vil være omfattet af bestemmelsen. Tilsvarende vil ydelser mellem nærtstående, f.eks. ægtefæller, næppe kunne siges at være uberettigede, idet sådanne ydelser typisk ikke vil være motiveret af deres fælles ansættelse i forsvaret.

Med hensyn til såkaldte »vennetjenester« er vurderingen mere vanskelig. Det er ikke fundet muligt at foretage en nærmere afgrænsning af sådanne forhold i den foreslåede bestemmelse. Vennetjenester bør som udgangspunkt være omfattet. »Vennetjenester« af mere bagatelagtig karakter falder uden for bestemmelsens kerneområde. Det samme gælder »vennetjenester«, der må betegnes som ordinære, og som ikke kan antages at være motiveret af den fælles ansættelse i forsvaret. Personlige vennetjenester, som må bedømmes som naturlige blandt nære venner, tilsigtes således ikke omfattet af bestemmelsen, medmindre det i det enkelte tilfælde er klart, at »ydelsen« er motiveret af parternes over- og underordningsforhold.

Også visse andre ydelser er efter gældende regler holdt uden for bestemmelsen, jf. Forsvarsministeriets cirkulære af 1. juli 1989 (Kundgørelse For Forsvaret B.7-1) om menigt personels udførelse af personlige tjenesteydelser.

Der vil administrativt blive fastsat nærmere retningslinjer for personellets adgang til at modtage og yde gaver mv. med henblik på at afgrænse forhold, der falder ind under bestemmelsen, og forhold, der ikke tilsigtes omfattet af bestemmelsen.

De forhold, der er omfattet af bestemmelsen, er af så alvorlig karakter, at der ikke er fundet grundlag for at foreslå bestemmelsen begrænset til alene at angå grove forhold.

Den gældende strafferamme foreslås opretholdt.

Til § 17

Den foreslåede bestemmelse er ny. Den overordnedes manglende indgriben over for underordnet persons krænkende behandling af deres underordnede (undertiden kaldet »myndigheds ikke-brug«) henføres efter gældende ret under militær straffelov § 15. Forholdet bør imidlertid udskilles til en selvstændig straffebestemmelse, idet det herved tydeliggøres, at overordnet, militært personel har pligt til at beskytte deres underordnede mod uacceptabel behandling fra overordnet eller sideordnet personel, jf. også lovforslagets almindelig bemærkning punkt 3.9.

Militær straffelov fra 1937 indeholdt i § 55 en tilsvarende bestemmelse om den foresattes forsømmelse af at gribe ind over for undergivnes forseelser i form af f.eks. rekrutplagerier. § 55 blev i lighed med et stort antal andre materielle straffebestemmelser ophævet ved 1973-loven, således at forholdene i stedet henførtes under den almindelige bestemmelse i § 15.

På baggrund af oplysninger om enkelte konkrete sager fra de senere år om såkaldte »optagelsesritualer« og lignende blandt personalet har det været overvejende, om den foreslåede bestemmelse bør suppleres med en bestemmelse, der omfatter den overordnedes manglende indgriben over for underordnedes krænkende adfærd over for deres sideordnede. Den overordnedes undladelse af at gribe ind over for sådanne forhold må betragtes som en efter omstændighederne alvorlig form for pligtforsømmelse. Disse situationer er derfor også foreslået omfattet af bestemmelsen.

»Optagelsesritualer« og lignende finder undertiden sted med de impliceredes accept, og det kan derfor være vanskeligt for en overordnet, der bliver bekendt med situationen, at vurdere, om der er anledning til at gribe ind. Bestemmelsen er imidlertid formuleret således, at den overordnede har pligt til at gribe ind, såfremt forholdet objektivt set opfylder gerningsbeskrivelsen, dvs. at der er tale om krænkende behandling. På grund af den situation de implicerede er i, kan et samtykke som udgangspunkt ikke tillægges betydning.

Strafferammen foreslås fastsat til bøde eller fængsel indtil 6 måneder.

Det foreslås endvidere, at der indføres en selvstændig bestemmelse, som kriminaliserer sideordnedes særligt krænkende behandling af andre sideordnede, især i forbindelse med optagelsesritualer, jf. forslaget til § 19.

Til § 18

Den foreslåede bestemmelse er ny, jf. også lovforslagets almindelige bemærkning punkt 3.9. Den

overordnedes krænkende adfærd over for den underordnede er efter gældende militær straffelov ikke reguleret i en selvstændig straffebestemmelse, men behandles som en pligtforsømmelse efter den almindelige bestemmelse i gældende § 15. Denne form for pligtforsømmelse findes at være af samme strafværdighed som den tilsvarende respektstridige adfærd, som er omfattet af den gældende bestemmelse i § 20 (lovforslagets § 13).

For at understrege, at en overordnet på samme måde har pligt til at respektere en underordnet, foreslås det, at der indføres en selvstændig straffebestemmelse, som regulerer dette forhold.

Den foreslåede bestemmelse er således et modstykke til forslaget til § 13. Bestemmelsen omfatter den overordnedes pligtstridige adfærd over for den underordnede, hvor forholdet ikke er af en sådan karakter, at der er tale om »forfølgelse« eller »chikane«, jf. den gældende bestemmelse i § 21 og lovforslagets § 15. Om udtrykket »krænker« henvises til bemærkningerne under § 13.

Følgende situationer er ikke omfattet af den foreslåede bestemmelse: Er der objektivt set ikke tale om en krænkelse, selvom den pågældende måtte føle sig krænket, falder forholdet uden for bestemmelsen. Det samme gælder, hvor der objektivt set er tale om en krænkelse, men hvor krænkelserne ikke kan betegnes som grov.

Til forskel fra § 13 omfatter § 18 alene den overordnede, der groft krænker en underordnet. En foranstående, der ikke samtidig er direkte overordnet i forhold til den forurettede, vil således ikke kunne straffes efter § 18, men derimod efter omstændighederne efter den almindelige bestemmelse om pligtforsømmelser, jf. forslaget til § 27.

Strafferammen foreslås fastsat til bøde eller fængsel indtil 6 måneder.

Til § 19

Militær straffelov indeholder ikke i dag en selvstændig bestemmelse, der kriminaliserer sideordnet persons nedværdigende behandling af hinanden, herunder i forbindelse med såkaldte optagelsesritualer, hvor der kan være tale om at typisk de nystartede eller mere uerfarne bliver udsat for særlige ritualer fra ældre sideordnede. Sådanne forhold kan efter gældende ret efter omstændighederne henføres under den almindelige bestemmelse i gældende § 15.

Disse handlinger, som i et vist omfang allerede i dag er forbudt på en række tjenestesteder, er uacceptable. De kan ofte være stærkt belastende for eventuelle »svage soldater«, kammeratskabet, tjenestestedet

og for forsvarers omdømme og rumme risiko for gruppepres og skjulte overgreb. Der findes derfor behov for, at sådanne handlinger, herunder ritualer, som sideordnede udsætter hinanden for, i grove tilfælde kan henføres under en specifik straffebestemmelse. Den foreslåede bestemmelse supplerer således forslaget § 17, der vedrører den overordnedes manglende indgriben i disse situationer.

Accept fra den krænkedes side af at deltage i de pågældende handlinger fritager ikke gerningsmanden eller -mændene for strafansvar. Den foreslåede bestemmelse finder også anvendelse, når forholdet er begået uden for militært område, herunder i lukkede selskaber på privat område, når blot det krænkende forhold udspringer af det tjenstlige tilhørsforhold.

Det er ikke blot den, der aktivt udsætter en sideordnet for en nedværdigende eller krænkende behandling, der kan straffes. Efter omstændighederne kan også personel, der passivt ser til uden at gribe ind over for det krænkende forhold, straffes for medvirken, jf. straffeloven § 23.

Det er ikke en betingelse for at pålægge strafansvar, at den pågældende faktisk føler sig krænket eller nedværdiget. Det er tilstrækkeligt, at handlingen generelt er egnet til at krænke eller nedværdige. Strafferammen foreslås fastsat til bøde eller fængsel indtil 6 måneder.

Der henvises i øvrigt til lovforslagets almindelige bemærkninger punkt 3.9.

Rusmidler mv.

Til § 20

Efter den gældende bestemmelse i militær straffelov § 27, stk. 1, er det strafbart at »beruse sig« i tjenesten eller at indtage spiritus mv. på et tidspunkt, »når tjeneste må påregnes at forestå, således at han møder beruset i tjenesten«.

Den foreslåede bestemmelse svarer i det væsentlige til den gældende bestemmelse.

Udtrykket »beruser sig« i den gældende bestemmelse er foreslået ændret til »indtagelse af alkohol, euforiserende stoffer, opstemmende eller bedøvende midler eller af lignende årsager«. Der er herved ikke tilsigtet nogen ændring af bestemmelsens anvendelsesområde i forhold til den gældende bestemmelse, men alene en præcisering. Den foreslåede formulering svarer endvidere i det væsentlige til bestemmelsen i færdselsloven § 54.

Gerningsindholdet foreslås samtidig suppleret med et krav om, at tilstanden skal indebære, at den pågældende »ikke er i stand til at varetage sin tjeneste på fuldt forsvarlig måde«. Selve indtagelsen af alkohol

mv. er således ikke i sig selv strafbar, men det kræves, at påvirketheden skal have haft den beskrevne indvirkning på evnen til at varetage tjenesten. Dette krav indebærer en vis begrænsning i det strafbares område i forhold til den gældende bestemmelse. På den anden side er med udtrykket »fuldt forsvarlig måde« tilsigtet, at der ikke skal meget til, før spiritusindtagelse i tjenesten kan medføre strafansvar. Kravet om fuld tjenestedygtighed skyldes navnlig, at den daglige tjeneste i forsvaret ofte er forbundet med mulighed for omgang med våben og andet farligt materiel, ligesom tjenesten kan omfatte betjening af udstyr mv., hvor manglende agtpågivenhed kan indebære risiko for alvorlig skade eller fare herfor. Som bestemmelsen foreslås formuleret, stilles der således ikke krav om, at indtagelsen skal have medført en konkret farlig situation.

Om betingelserne for strafansvar er opfyldt, må afgøres på grundlag af den pågældendes egen forklaring om omfanget af spiritusindtagelsen mv., vidneforklaringer om hans adfærd under tjenesten og øvrige foreliggende oplysninger. Størrelsen af en eventuel promille er naturligvis af betydning, men ikke i sig selv afgørende. Blodprøve kan kræves udtaget under de betingelser, der er nævnt i retsplejeloven § 792 b, stk. 2, færdselsloven § 55, stk. 2, og forslaget til § 15 i militær retsplejelov.

Den foreslåede bestemmelse omfatter som den gældende bestemmelse både den, der beruser sig under tjenesten, og den, der møder beruset til tjeneste, forudsat, at indtagelsen af alkohol mv. er sket på et tidspunkt, hvor den pågældende måtte regne med snart at skulle på tjeneste. Ved udeladelsen af det gældende udtryk, »når tjeneste må påregnes«, er ikke tilsigtet nogen ændring af bestemmelsens anvendelsesområde. Strafansvar forudsætter, at der foreligger forsæt eller grov uagtsomhed. Heri ligger også, at den pågældende vidste eller måtte regne med, at han kunne blive indkaldt til tjeneste.

Strafferammen for frihedsstraf foreslås forhøjet fra de gældende 4 måneders fængsel til fængsel indtil 1 år, da en overtrædelse af bestemmelsen efter omstændighederne kan være ganske alvorlig og indebære ikke ubetydelige risici for andre.

Til § 21

Ved den foreslåede bestemmelse bemyndiges forsvarsministeren til at fastsætte promillegrænser for tjeneste i forsvaret, navnlig når sikkerhedsmæssige forhold kan begrunde det.

Der gælder i dag på flere tjenesteområder inden for forsvaret forbud mod at være påvirket af spiritus under

tjenesten. I sådanne tilfælde er promillegrænsen fastsat til 0,00. På andre områder gælder promillegrænser, der er lavere end den promillegrænse på 0,5, der gælder efter færdselsloven § 53 for at føre motordrevet køretøj. Disse regler er fastsat administrativt, navnlig i blivende bestemmelser for det pågældende tjenestested eller den pågældende mission. Sådanne promillegrænser betyder, at en alkoholpromille, der overstiger den fastsatte, er ensbetydende med, at den pågældende ikke vil være i stand til at varetage sin tjeneste på det pågældende område på fuldt forsvarlig måde.

Militære øvelsesområder og andre områder og veje, som udgør militært område, og som ikke benyttes til almindelig færdsel, er ikke omfattet af færdselsloven, jf. færdselslovens § 1. Det betyder, at færdselslovens bestemmelser om spiritus- og promillekørsel ikke finder anvendelse ved kørsel i motordrevet køretøj, herunder militære køretøjer, på sådanne områder, medmindre der administrativt er fastsat bestemmelser herom.

Overtrædelse af administrativt fastsatte promillegrænser udgør efter gældende ret en pligtforsømmelse, som er strafbar efter den almindelige bestemmelse i militær straffelov § 15. Som eksempel på en promillegrænse på 0,00 kan nævnes regler for kørsel med pansrede køretøjer, hvorefter det er forbudt at køre, starte eller forsøge at starte motorer eller tekniske installationer, hvis noget besætningsmedlem er påvirket af spiritus eller på anden måde er uegnet til at varetage sine pligter på fuldt betryggende måde, jf. bestemmelsessættet HRN 911-031, kapitel 2, punktum 213.

Den foreslåede bestemmelse er begrænset til »særlige områder for tjeneste i forsvaret«, navnlig når sikkerhedsmæssige hensyn kan begrunde sådanne regler. Udtrykket »områder« omfatter både tjenstlige funktioner og geografiske områder, f.eks. et tjenestested i udlandet og et øvelsesområde.

Den foreslåede bestemmelse vil også kunne anvendes til at fastsætte bestemte promillegrænser for kørsel i motordrevet køretøj på militære områder mv., hvor færdselsloven ikke gælder. Om tjenstlige og arbejdsmæssige opgaver er af en sådan karakter, at der bør fastsættes promillegrænser, afgøres efter forslaget af ministeren.

Bestemmelsen vil endvidere kunne anvendes til at fastsætte promillegrænser, herunder om alkoholforbud på særlige områder eller i bestemte situationer, f.eks. under øvelser, forhøjet beredskab, ved anvendelse af særligt materiel, på særlige tjenestesteder, under missioner i udlandet mv. Ministeren vil i forskrifterne kunne give militære myndigheder hjemmel til at fastsætte promillegrænser i særlige situationer.

Det har været overvejet, om der tillige bør skabes hjemmel til at frakende retten til at føre motordrevet køretøj efter de regler, der gælder efter færdselsloven, i tilfælde af kørsel i spirituspåvirket tilstand på områder, hvor færdselsloven ikke gælder. Henset til, at reglerne om førerrettsfrakendelse ikke finder anvendelse på civile, der fører motordrevet køretøj på sådanne områder under påvirkning af spiritus, findes der ikke tilstrækkelig anledning til at foreslå sådanne bestemmelser.

Overtrædelse af sådanne promillegrænser straffes som efter forslaget til § 20 med bøde eller fængsel indtil 1 år.

Der henvises i øvrigt til lovforslagets almindelige bemærkninger punkt 3.9.

Til § 22

Efter den foreslåede bestemmelse straffes enhver besiddelse eller indtagelse af euforiserende stoffer i tjenesten eller på militært område.

Efter § 1, stk. 2, i lov om euforiserende stoffer er det under strafansvar forbudt bl.a. at sælge, købe, udlevere og besidde euforiserende stoffer, der er omfattet af loven. De stoffer, der er omfattet, er optaget i bilag til loven. Straffen for overtrædelse af lov om euforiserende stoffer er bøde eller fængsel indtil 2 år.

I praksis behandler den militære anklagemyndighed sager om militært personel's besiddelse og indtagelse af disse stoffer i tjenesten som pligtforsømmelser efter den gældende bestemmelse i militær straffelov § 15, også når der er tale om ganske små kvanta, herunder af f.eks. hash.

Indtagelse eller besiddelse af sådanne stoffer er åbenbart uforenelig med tjeneste i forsvaret ikke mindst af sikkerhedsmæssige grunde, hvilket findes at burde fremgå klart af den militære straffelov.

Strafferammen foreslås at omfatte bøde og fængsel indtil 6 måneder. Er der tale om besiddelse af større mængder narkotika, herunder med henblik på videreoverdragelse, kan forholdet efter omstændighederne henføres under lov om euforiserende stoffer eller straffeloven § 191.

Om besiddelse eller brug af sådanne stoffer uden for tjenesten og på civil område medfører strafansvar, må afgøres efter lov om euforiserende stoffer. Har den pågældende indtaget euforiserende stoffer i fritiden, vil han således ikke pådrage sig strafansvar, medmindre betingelserne herfor i lovforslagets § 20 er opfyldt. Det må antages, at betingelsen »at han ikke er i stand til at varetage tjenesten på fuldt tilstrækkelig måde« normalt vil være opfyldt også ved mindre grader af stofpåvirkethed ved påbegyndelsen af tjenesten.

Der henvises i øvrigt til lovforslagets almindelige bemærkninger punkt 3.9.

Til § 23

Til stk. 1

Den foreslåede bestemmelse svarer delvis til gældende militær straffelov § 27, stk. 2, og har til formål at beskytte forsvarrets renommé.

Bestemmelsen pålægger som den nugældende strafansvar for den, der viser sig synlig beruset i uniform.

Derimod vil den enkeltperson, der forstyrrer den offentlige orden, og som ikke er i uniform eller på anden måde gennem sin påklædning eller lignende klart viser at høre til forsvaret, ikke kunne straffes efter den foreslåede bestemmelse, men alene evt. efter normalpolitivedtægten eller andre bestemmelser om forstyrrelse af den offentlige orden.

Udtrykket »gennem sin påklædning eller lignende« indebærer, at vedkommende ikke nødvendigvis skal være i uniform for at falde ind under bestemmelsen. Hvis der for eksempel er tale om mærker, tasker eller udrustning, som tydeligt viser, at vedkommende hører til forsvaret, vil den pågældende efter omstændighederne kunne ifalde stafansvar efter bestemmelsen.

Er der tale om en større gruppe, som forstyrrer den offentlige orden, hvor nogle er i uniform og andre er i civil, men hvor det ud fra en samlet betragtning er klart, at gruppen hører til forsvaret, vil der også kunne ifaldes strafansvar for den/de civilt påklædte, som hører til forsvaret.

Til stk. 2

Bestemmelsen er indsat for at beskytte personellet, hvor forseelsen er begået i udlandet. Muligheden for at straffe efter dansk lovgivning er normalt en forudsætning for, at de udenlandske myndigheder vil afstå fra strafforfølgning efter deres egen lovgivning. Det bemærkes, at det ikke er en betingelse, at den pågældende er i uniform eller på anden måde viser at tilhøre forsvaret.

Der henvises i øvrigt til lovforslagets almindelige bemærkninger punkt 3.10.

Andre pligtforsømmelser

Til § 24

Den foreslåede bestemmelse vedrører vagtforseelser svarende til den gældende bestemmelse i § 26 med den sproglige ændring, at ordene »begår en vagtforseelse« foreslås ændret til »tilsidesætter sine pligter som vagt«. Denne form for pligtforsømmelser kan efter

omstændighederne – også under fredsforhold – være af ganske alvorlig karakter, og det foreslås derfor, at disse forhold fortsat reguleres i en selvstændig straffebestemmelse.

Vagtforseelser er udtryk for overtrædelse af pligter, der følger af tjenesten som vagt i forbindelse med militær vagttjeneste. Disse pligter fremgår dels af regler og bestemmelser mv., dels af konkrete instrukser og pålæg fra overordnede, og følger desuden af selve vagttjenestens formål. Som eksempel på det sidste kan nævnes pligten til at gribe ind over for uregelmæssigheder, som vagten konstaterer under vagttjenesten.

Vagtbegrebet i den gældende bestemmelse i § 26 er videre end i f.eks. de gældende bestemmelser i militær straffelov § 16 om ulydighed og § 20 om respektstridig opførsel. Der henvises herom til lovforslagets almindelige bemærkninger punkt 3.3.2.

Det er en forudsætning for at ifalde ansvar for vagtforseelse efter denne bestemmelse, at ordet vagt indgår i den pågældendes funktions- eller stillingsbeskrivelse. Om dette er tilfældet må afgøres på grundlag af de skriftlige regler, der beskriver stillingen eller funktionen. Alternativt skal den pågældende have været afmærket som vagt for eksempel ved armbind.

Uagtsomhedsansvaret er i forhold til den gældende bestemmelse begrænset til grov uagtsomhed, og bestemmelsen omfatter alene grove forhold.

Om en vagtforseelse må betegnes som grov, afhænger især af forseelsens karakter og omfang, og hvilke følger vagtforseelsen har medført eller kunne have medført, herunder f.eks. af sikkerhedsmæssig karakter. Er der tale om en vagt ved et våbendepot, og indebærer forseelsen, at der er opstået uhindret adgang til våben eller ammunition, vil forseelsen naturligvis være grov.

De gældende strafferammer foreslås opretholdt, idet dog den gældende strafferamme på fængsel indtil 3 år for vagtforseelse begået under væbnet konflikt foreslås forhøjet til fængsel indtil 10 år i lighed med forslaget til § 11 (ulydighed). Konsekvenserne af disse forbrydelser vil som følge af den tekniske udvikling i dag kunne være langt mere alvorlige end sige katastrofale under væbnet konflikt i forhold til det, der kunne forudses i 1973 eller i 1937, hvor de gældende strafferammer i al væsentlighed blev fastsat. F.eks. vil en vagtforseelse, som medfører, at en modstander under væbnet konflikt får mulighed for at gribe ind i forsvarets it- og radarsystemer, kunne få helt uoverskuelige konsekvenser. Den foreslåede strafferamme er udtrykkeligt begrænset til forsætlige forhold.

Til § 25

Den gældende bestemmelse i militær straffelov § 23 vedrører ulovligt fravær fra tjeneste. Udeblivelse fra tjeneste er langt den hyppigste tjenesteforfeelse. I 2000 udgjorde udeblivelsessagerne 44,2 % af samtlige de forseelser, som blev sanktioneret med straf eller disciplinarmidler. I 2001 omfattede udeblivelsessagerne 44,1 % af alle sanktionerede forseelser og 44,8 % i 2002.

Udeblivelse fra tjeneste kan efter omstændighederne være udtryk for en manglende forståelse for de krav, som må stilles til militært personel. Udeblivelse kan desuden betyde, at planlagte opgaver, f.eks. øvelser, forsinkes eller ikke kan gennemføres. I nogle situationer, herunder ved tjeneste i udlandet, kan udeblivelse efter omstændighederne få meget alvorlige konsekvenser eller rumme risiko herfor. Der er således fortsat behov for en selvstændig straffebestemmelse for disse forhold.

Med »tjeneste« forstås tjeneste, som den pågældende har pligt til, eventuelt direkte er befalet til, at udføre. Bestemmelsen omfatter således bl.a. selve værnepligtstjenesten, tjeneste i forbindelse med genindkaldelser og konkret pålagte opgaver.

»Tjenestestedet« omfatter geografiske lokaliteter, hvor tjenesten foregår (garnisonen, skibet, flyvestationen osv.). For at »forlade tjenestestedet« skal den pågældende således være taget hjem, eller i hvert fald væk fra kasernen, mens den, der f.eks. forlader et skyttehul under en øvelse i militært øvelsesområde eller i civilt terræn, ikke har forladt sit »tjenestested«, men derimod er »udeblevet fra tjeneste«.

Udeblivelse fra tjeneste omfatter ikke blot udeblivelse fra selve tjenestestedet, men foreligger også, når den pågældende f.eks. udebliver fra en læreanstalt, hvor han tjenstligt er pålagt at skulle modtage undervisning. Endvidere kan der forekomme situationer, hvor den pågældende ikke er i tjeneste, men er pålagt at forblive på tjenestestedet, f.eks. ved beredskabsforøgelse. Fjerner den pågældende sig fra tjenestestedet, vil der ligeledes være tale om en overtrædelse af bestemmelsen. Det samme kan gælde for den, der forlader hjemmet til trods for, at vedkommende er pålagt tilkaldevagt netop der. Der vil i sådanne tilfælde være tale om udeblivelse fra tjenesten.

Der er ikke med den ændrede formulering af 1. punktum tilsigtet nogen realitetsændring i forhold til den gældende bestemmelse bortset fra, at kun grove tilfælde efter forslaget kan medføre strafansvar. I mindre grove tilfælde vil der alene kunne blive tale om disciplinært ansvar. Desuden er bestemmelsen for så vidt angår uagtsomhedsansvaret begrænset til at angå

groft uagtsomme overtrædelser, jf. lovforslagets § 6. Udeblivelse fra tjeneste, der alene skyldes simpel uagtsomhed, kan således kun resultere i et disciplinarmiddel.

Om en udeblivelse fra tjeneste må betegnes som grov, afhænger især af længden af udeblivelsen og/eller af de følger, som udeblivelsen medførte eller kunne have medført. En agterudsejling som følge af udeblivelse vil således normalt kunne betragtes som et grovere tilfælde, hvorimod en udeblivelse af kortere varighed fra den normale værnepligtsuddannelse næppe uden videre vil være det.

Efter den gældende bestemmelse er det en forudsætning for strafansvar, at den pågældende er udeblevet fra »den militære afdeling, til hvilken han hører eller er indkaldt«. Da militært personel allerede ved indkaldelsen er tilknyttet et bestemt tjenestested, er det fundet overflødigt udtrykkeligt at optage denne forudsætning i gerningsbeskrivelsen.

Udtrykket »udebliver fra tjeneste« i stk. 1 omfatter såvel den helt kortvarige udeblivelse (»for silde møde«) som udeblivelser af længerevarende karakter og den egentlige »rømningssituation«, hvor udeblivelsen tilsigtes at være permanent. Også »forstikkelse« er omfattet af den foreslåede bestemmelse. Forstikkelse foreligger, når militært personel, der opholder sig på tjenestestedet, ikke møder til tjeneste til tiden. Denne form for udeblivelse, der hører til de mere hyppigt forekommende tilfælde, henføres i dag under § 15 som følge af den gældende formulering af § 23. Det findes imidlertid naturligt at samle alle former for strafbare udeblivelser fra tjeneste i samme bestemmelse.

Som anført af professor Gorm Toftegaard Nielsen i Hyldestskrift til Jørgen Nørgaard, side 994, afhænger muligheden for at straffe en person for forsætligt eller uagtsomt at komme for sent »af hans skyld i årsagen til, at han kommer for sent. At han ved, at han ikke møder til tiden skaber intet forsæt.« Det afgørende er således ikke tilregnelsen på udeblivelsestidspunktet, men derimod tilregnelsen på det tidspunkt, hvor den pågældende foretager den handling eller undladelse, der medfører, at han kommer for sent, jf. side 992.

Stk. 2 svarer med en sproglig justering til den gældende bestemmelse i § 23, stk. 2, idet det dog er fundet overflødigt selvstændigt at fremhæve »militærtjeneste«, da alene militært personel, der er omfattet af forslaget til militær straffelov § 1, kan gøre sig skyldig i en overtrædelse af bestemmelsen.

Udtrykket i den gældende bestemmelse § 23, stk. 2, »påføre sig legemsfejl«, foreslås af sproglige grunde ændret til »påføre sig legemsskade«. Udtrykket dæk-

ker såvel legemsmangel, eksempelvis afhugning af en finger, som midlertidig legemsbeskadigelse, eksempelvis knoglebrud. Udtrykket må også antages at dække en forstuvning eller muskelskade, da der ikke med den ændrede formulering er tilsigtet nogen realitetsændring.

De gældende strafferammer foreslås opretholdt, idet dog den gældende strafferamme på fængsel indtil 2 år for udeblivelse under skærpene omstændigheder foreslås ændret til fængsel i 3 år, jf. bestemmelsens stk. 3, når forholdet er forsættigt og af særlig grov karakter, svarende til de foreslåede strafferammer for ulydighed (lovforslagets § 11) og vagtforseelse (lovforslagets § 24) under skærpene omstændigheder.

Den skærpede strafferamme på fængsel i indtil 10 år under væbnet konflikt i gældende § 23, stk. 1, foreslås ligeledes opretholdt ved forsættige overtrædelser af stk. 1 og stk. 2, jf. lovforslagets stk. 4.

Det har været overvejet, hvorvidt der er behov for at foreslå en yderligere skærpet strafferamme for særligt alvorlige tilfælde af udeblivelse under væbnet konflikt, herunder især rømning (desertering), hvor flere udebliver (deserterer) efter fælles aftale i en kampsituation eller umiddelbart forinden. Et sådant forhold er ikke omfattet af mytteribestemmelsen, som forudsætter, at der tillige er tale om ulydighed over for en ordre. De fleste af sådanne situationer vil imidlertid være omfattet af den gældende bestemmelse i § 35, stk. 1, om pligtstridig adfærd »under kamp eller når kamp forestår«, hvis strafferamme omfatter fængsel indtil 12 år. Denne strafferamme foreslås opretholdt, jf. nedenfor om forslaget til § 31.

Til § 26

Den gældende bestemmelse i militær straffelov § 28 vedrører såkaldt »militært hærværk«.

Der findes fortsat behov for en særlig bestemmelse i militær straffelov om strafansvar for »militært hærværk«, der omfatter også groft uagtsomme forhold.

Det praktiske anvendelsesområde for militær straffelov § 28 er især tilfælde, hvor udleveret udrustning, materiel og lignende forsvinder under tjenesten, uden at der nødvendigvis foreligger bevis for, at forholdet er begået forsættigt, men hvor de nærmere omstændigheder må føre til, at der i hvert fald er tale om et groft uagtsomt forhold (skødesløshed).

Det foreslås, at »militært hærværk« i det hele reguleres i militær straffelov. Herved opnås også, at en dom for forhold begået under tjenesten, særligt alvorligere forhold vedrørende bortkomst af udleveret militær udrustning, ikke påføres den pågældendes straf-

feattest. Dette hensyn er især af betydning for indkaldt værnepligtigt personel.

Til stk. 1

Stk. 1 svarer i det hele til den gældende bestemmelse i militær straffelov § 28. Dog er udtrykket »skødesløshed« udeladt af bestemmelsen, idet det følger af den generelle tilregningsbestemmelse i lovforslagets § 6, at bestemmelsen omfatter såvel forsættlige som groft uagtsomme forhold.

Grov uagtsomhed vil typisk foreligge, hvor der er tale om åbenbart sløseri, der medfører, at ting, der tilhører forsvaret, bortkommer, ødelægges eller beskadiges. Manglende omtanke eller mindre alvorlig forsømmelse, der f.eks. skyldes en stressituation under en øvelse eller lignende, vil således normalt ikke kunne karakteriseres som grov uagtsomhed.

Særligt på baggrund af det, der er anført ovenfor om militært hærværks særlige karakter, findes strafferammen vedrørende frihedsstraf at burde nedsættes fra den gældende ramme på fængsel i 1 år til fængsel i 6 måneder.

Det har været overvejet, om bestemmelsen i stk. 1 bør begrænses til alene at omfatte forhold af grovere karakter. En sådan begrænsning kunne tilgodese særligt værnepligtigt personel, som under tjenesten uforsættligt kommer til at beskadige eller miste udrustning og andre udlånte effekter, men der er ikke fundet grundlag for at foreslå en sådan begrænsning. Stk. 1 i den foreslåede bestemmelse erstatter ved militært hærværk i det hele den almindelige hærværksbestemmelse i straffeloven § 291, stk. 1. En begrænsning til grove forhold ville derfor give en væsentlig snævrere bestemmelse vedrørende enhver form for hærværk inden for forsvaret i forhold til tilsvarende handlinger på det civile område. Det forudsættes endvidere, at bagatelagte tilfælde – især vedrørende udleveret materiel – normalt ikke medfører en straffe- eller disciplinæretlig sanktion.

Til stk. 2

Stk. 2 vedrører alene forsættlige forhold. Groft uagtsomt hærværk er således i det hele omfattet af stk. 1 uanset overtrædelsens karakter og uanset størrelsen af de involverede værdier.

Et hærværksforhold kan efter bestemmelsen ved forsættlige handlinger henføres under den strengere strafferamme i stk. 2, når der foreligger særligt skærpene omstændigheder. Det findes ikke, at der med henblik på at afgrænse anvendelsesområdet for stk. 1 i forhold til stk. 2 bør søges fastlagt en vejledende økonomisk undergrænse, således som det i praksis er tilfældet ved afgrænsningen af anvendelsesområdet

for straffeloven § 291, stk. 1. Dette skyldes især, som ovenfor nævnt, at militær udrustning efter omstændighederne kan have endog meget betydelig værdi. Som eksempler herpå kan nævnes forsættligt hærværk over for radarsystemer og andet elektronisk udstyr.

På den anden side kan ødelæggelse eller beskadigelse af effekter af mindre værdi efter omstændighederne medføre eller indebære risiko for vidtrækkende konsekvenser. Som eksempel på det sidstnævnte kan nævnes forsættlig ødelæggelse af en radio til en værdi af f.eks. 5.000 kr. i forbindelse med en større øvelse, der betyder, at øvelsen forsinkes eller ikke kan gennemføres. Et andet eksempel kunne være bortskaffelse af ammunition eller sprængstof, hvor bortkomsten vil få omfattende konsekvenser i både eftersøgningsmæssig og sikkerhedsmæssig henseende.

Strafferammen foreslås fastsat til fængsel indtil 6 år svarende til strafferammen i straffeloven § 291, stk. 2, da den foreslåede bestemmelse i det hele erstatter straffeloven § 291, stk. 2, ved hærværk mod det militære forsvar. Det bemærkes, at strafferammen i straffeloven § 291, stk. 2, ved lov nr. 352 af 19. maj 2004 om ændring af blandt andet straffeloven blev skærpet fra 4 til 6 år.

Det har været overvejet, hvorvidt der kan antages at være behov for en skærpet strafferamme for militært hærværk begået under væbnet konflikt. Sådanne alvorlige hærværksforhold må i det væsentlige imidlertid antages at kunne henføres under forslaget til § 28 om krigsforræderi og § 30 om ændring af ammunition eller andet krigsmateriel. Der er derfor ikke fundet grundlag for at foreslå en sådan skærpet strafferamme.

Til § 27

Den foreslåede bestemmelse erstatter den almindelige bestemmelse i militær straffelov § 15.

Ud over bemærkningerne neden for henvises til lovforslagets almindelige bemærkninger punkt 3.8.

Formuleringen af stk. 1 indebærer en væsentlig begrænsning i det strafbares område i forhold til den gældende bestemmelse. For det første er simpelt uagtsomme overtrædelser undtaget fra strafansvar. For det andet kan mindre grove (eller alvorlige) tilfælde af pligtforsømmelser efter forslaget ikke længere medføre strafansvar, jf. udtrykket »groft tilsidesætter«.

Pligtforsømmelser, der skyldes simpel uagtsomhed, kan således alene medføre pålæggelse af disciplinarmidler. Det samme gælder mindre grove tilfælde af pligtforsømmelser, hvad enten disse er begået forsættligt eller i grov uagtsomhed.

Dette indebærer, at en ikke ubetydelig del af de i dag forekommende straffesager vedrørende »almin-

delige pligtforsømmelser« alene vil kunne medføre disciplinansvar.

Ved udtrykket »i øvrigt ... tilsidesætter sine pligter« er tilkendegivet, at bestemmelsen, som den gældende bestemmelse, er subsidiaer i forhold til de øvrige regler om pligtforsømmelser. Bestemmelsen vedrører således kun de forhold, som ikke er omfattet af de specifikke bestemmelser om strafansvar for pligtstridig adfærd. Af samme grund foreslås bestemmelsen som »opsamlingsbestemmelse« indsat som den sidste bestemmelse i afsnittet om pligtforsømmelser, jf. forslaget til § 27.

Dette indebærer, at hvis f.eks. et forhold af respektstridig adfærd må vurderes at skyldes uagtsomhed, er forholdet ikke strafbart efter den foreslåede bestemmelse til § 13 og kan heller ikke henføres under den generelle straffebestemmelse om »almindelige« pligtforsømmelser, men vil efter omstændighederne kunne medføre pålæg af et disciplinarmiddel.

I lighed med gældende militær straffelov § 15 erstatter bestemmelsen straffeloven §§ 156 og 157 i sager om militære pligtforsømmelser.

Strafferammen i bestemmelsen er uændret i forhold til gældende militær straffelov § 15.

At bestemmelsen i stk. 1 har en lavere strafferamme end de øvrige bestemmelser om pligtforsømmelser, skyldes, at disse omfatter forhold, som er fundet at være af mere kvalificeret karakter end de forhold, der henføres under lovforslagets § 27. Disse bestemmelser bør derfor indeholde maksimumsstraf, der er strengere end i forslagets § 27, jf. bemærkningerne til § 15 i lovforslaget fra 1972, Folketingstidende 1972-73, tillæg A, sp. 13.

Forbrydelser mod forsvarsmagts kampdygtighed

Til § 28

Den foreslåede bestemmelse, der vedrører krigsforræderi, svarer indholdsmæssigt til den gældende bestemmelse i § 33.

I nr. 1 og 3 er indføjet »infrastruktur«. Dette begreb omfatter elementer og indretninger, som er nødvendige for, at et moderne samfund eller en organisation kan fungere, f.eks. et lands anlæg af lufthavne, veje, jernbaner, telefonnet, el- og vandværker etc., herunder sådanne som er nødvendige for kommunikationen.

»Kommunikationsmidler« i nr. 3 foreslås ændret til kommunikationsmuligheder. Kommunikation kan i dag finde sted gennem vidt forskellige medier og midler, som er i konstant udvikling. Den foreslåede formulering omfatter ikke blot egentlige indgreb i eksi-

sterende kommunikationsmuligheder, men også handlinger, som sætter dem ud af kraft (jamming).

Inr. 4 er det gældende udtryk »kendingstegn og signalkoder« foreslået ændret til »kommunikations- eller informationssikkerhed«. Herved sigtes bl.a. til procedurer og fysiske foranstaltninger, som har til formål at beskytte forsvarrets klassificerede eller andre sensitive informationer mod spionage, kompromittering og tab.

Ligesom den gældende bestemmelse i § 33 finder den foreslåede bestemmelse anvendelse under væbnet konflikt og under truende udsigt hertil. Om sidstnævnte begreb henvises til bemærkningerne til den foreslåede bestemmelse i § 32.

Strafferammen er efter den gældende bestemmelse fængsel ikke under 8 år og omfatter således fængsel i 8 år til fængsel indtil på livstid. Der er ikke fundet grundlag for at opretholde minimumsstrafferammen.

Til § 29

Bestemmelsen, der svarer til den gældende bestemmelse i § 34, vedrører militær spionage.

Militær spionage er en af de alvorligste militære forbrydelser på linje med krigsforræderi, og bestemmelsen foreslås derfor opretholdt. Bestemmelsen er endvidere nødvendig, fordi den implementerer folkerettens regler om spioner og disses tab af krigsfangestatus samt bevarelse af denne status under de omstændigheder, der er nævnt i stk. 2.

Stk. 1

Den foreslåede bestemmelse svarer med sproglige ændringer til den gældende bestemmelse i § 34, stk. 1. Bestemmelsen er en forsætsbestemmelse, hvilket følger af beskrivelsen af fremgangsmåden, jf. ordene »hemmeligt eller under falsk påskud«.

Stk. 2

Udtrykket »af den fjendtlige krigsmagt« i den gældende bestemmelse i stk. 2 foreslås erstattet af »fra fjendtlige væbnede styrker«. Det må imidlertid fremhæves, at der med dette udtryk fortsat kun sigtes til »lovlige kombattanter« efter folkeretten. Det er således ikke enhver tidligere spion, der ved senere tilfangetagelse under de i Haager-Landkrigsreglementet og bestemmelsen anførte omstændigheder har ret til krigsfangestatus. Udtrykket er valgt for at beskrive den pågældendes tilhørsforhold til regulære militære styrker eller andre, der efter folkeretten må sidestilles hermed. Bestemmelsen indebærer, at en tilfangetagen spion, som det lykkes at flygte tilbage til egne styrker, ikke vil kunne straffes efter stk. 1, hvis han på et senere tidspunkt tages som krigsfange for eksempel i for-

bindelse med, at han som officer har deltaget i regulære kamphandlinger.

Den gældende strafferamme for militær spionage omfatter fængsel ikke under 8 år, dvs. fra fængsel i 8 år og indtil på livstid. Det foreslås, at minimumsstrafferammen ophæves, jf. bemærkningerne under forslaget til § 28. Strafferammen i den foreslåede bestemmelse om militær spionage omfatter herefter fængsel i 7 dage, jf. straffeloven § 33, stk. 1, til fængsel indtil på livstid. Opretholdelsen af en strafferamme på fængsel indtil på livstid er begrundet dels i denne forbrydelses meget alvorlige karakter, dels svarer strafferamme til strafferammen for spionage, der finder sted under krig eller besættelse, jf. straffeloven § 107, stk. 2.

Til § 30

Bestemmelsen vedrører uberettiget forsætlige indgreb mv. i ammunition og andet krigsmateriel og svarer i det væsentlige til den gældende bestemmelse i § 32.

Det foreslås, især af sproglige grunde, at udtrykket »forfalsker« ændres til »foretager ændringer af«. Bestemmelsen foreslås desuden udvidet til også at omfatte erstatning eller ombytning af f.eks. skarp ammunition med løs ammunition, idet sådanne handlinger ikke kan antages at være omfattet af ordet »ændrer«.

Bestemmelsen er en forsætsbestemmelse. Gerningsmanden skal, jf. stk. 1, således have forsæt til hele gerningsindholdet, dvs. såvel have forsæt til at foretage handlingen som viden om den beskrevne virkning. Formuleringen »indsær«, jf. stk. 2, indebærer, at bestemmelsen er anvendelig, når den, der foretager påvirkningen, indsær, at ændringen mv. kan få virkning under væbnet konflikt. Det kræves ikke, at gerningsmanden skal have haft til hensigt at forvolde den nævnte fare. Også lavere forsætsgrader vil kunne begrunde anvendelse af bestemmelsen. F.eks. vil det forhold, at gerningsmanden blot måtte anse det for overvejende sandsynligt, at virkningen ville indtræde, være tilstrækkeligt til domfældelse.

Den gældende bestemmelse om forfalskning af ammunition mv. har en strafferamme på fængsel indtil 4 år, jf. § 32, stk. 1. Bestemmelsen omfatter bl.a. tilfælde, hvor gerningsmanden ved handlingen udsætter personer for fare, og har således klare lighedspunkter med straffeloven § 252 om den, der bl.a. på hensynsløs måde volder nærliggende fare for nogens liv eller førlighed. Strafferammen i straffeloven § 252 blev i 2002 forhøjet fra fængsel indtil 4 år til fængsel indtil 8 år, jf. lov nr. 380 af 6. juni 2002 om ændring af bl.a. straffeloven. Strafferammen i militær straffelov § 32,

stk. 1, foreslås derfor forhøjet til fængsel indtil 8 år, jf. stk. 1.

Efter stk. 2 i den gældende bestemmelse kan straffen stige til fængsel indtil 12 år, når gerningsmanden har måttet regne med, at forfalskningen ville få virkning under krigsforhold. Denne strafferamme foreslås opretholdt.

Endvidere foreslås det, at den gældende bestemmelse suppleres med en skærpet strafferamme på fængsel indtil på livstid, når forbrydelsen begås under væbnet konflikt, jf. stk. 3. Hvis forbrydelsen har medført fare og især skade, vil sådanne forhold, hvis betingelserne herfor i øvrigt er opfyldt, kunne henføres under straffeloven § 237 om manddrab, § 180 om forsættelig brandstiftelse og § 183, stk. 2, om forvoldelse af sprængning mv. under de omstændigheder, der er nævnt i § 180. Det gælder dog ikke, hvis forbrydelsen medfører, at den forventede virkning af ammunitionen mv. udebliver.

Til § 31

Den foreslåede bestemmelse svarer i det væsentlige til den gældende bestemmelse i § 35.

Det foreslås, at udtrykket »fjende« ændres til »modpart«. Under militære fredsstøttende operationer vil de tidligere eller aktuelt stridende parter ikke kunne betegnes som »fjenden«. Den fredsstøttende styrke vil som udgangspunkt betragte sig som fuldstændig neutral i den konflikt, der er årsag til indsættelsen.

De gældende strafferammer foreslås opretholdt.

Til § 32

Den foreslåede bestemmelse vedrører strafansvar for at røbe militære hemmeligheder. Stk. 1 og 2 svarer med enkelte sproglige ændringer til den gældende bestemmelse i militær straffelov § 31.

Udtrykket »militære hemmeligheder« omfatter ikke blot oplysninger, der er klassificeret »Hemmeligt« eller i øvrigt klassificeret efter det klassifikationsystem, som gælder inden for forsvaret og den offentlige forvaltning. Udtrykket omfatter enhver oplysning, som kan skade landets forsvar, hvis den videregives til fremmed magt mv. Især den teknologiske udvikling i de senere år har i betydelig grad ændret bl.a. metoder og strategier for krigsførelse. Afsløring af sådanne oplysninger vil efter omstændighederne kunne få meget alvorlige konsekvenser for dansk militært forsvar. Det gælder, hvad enten forbrydelsen begås i fredstid eller under væbnet konflikt, og hvad enten de er blevet afsløret forsætteligt eller uagtsomt.

De foreslåede bestemmelser til § 32, stk. 1, 3. punktum, og stk. 2, 2. punktum, finder efter deres formulering

ligesom de gældende bestemmelser anvendelse såvel under væbnet konflikt som under truende udsigt hertil. Det er ikke en forudsætning, at der er offentliggjort meddelelse om, at der er truende udsigt til væbnet konflikt, jf. forslaget til § 10, stk. 2 og stk. 3. Udtrykket under truende udsigt til væbnet konflikt er et selvstændigt led i gerningsindholdet. Den gældende formulering foreslås opretholdt, idet bestemmelsen netop kan være relevant i den gråzone, der typisk vil gå forud for en sådan meddelelse eller den faktiske indtræden af væbnet konflikt. Om en overtrædelse af § 32, stk. 1, 3. punktum, eller § 32, stk. 2, 2. punktum, konkret er begået under truende udsigt til væbnet konflikt, skal i givet fald afgøres af domstolene under en straffesag.

Stk. 2 finder også anvendelse i tilfælde, hvor der ikke kan føres det nødvendige bevis for, at gerningsmanden har haft til hensigt at foretage handlinger, der er omfattet af stk. 1, særligt at røbe militære hemmeligheder, hvis åbenbaring for fremmed magt kan skade landets forsvar.

Forslaget til stk. 3 er en ny bestemmelse. På grund af de betydelige risici, som også uagtsomme afsløringer af militære hemmeligheder kan have for de væbnede styrker og for landets militære forsvar, foreslås det som stk. 3 at indsætte en ny bestemmelse om strafansvar for afsløring af militære hemmeligheder, som skyldes grov uagtsomhed. Den simpelt uagtsomme afsløring af militære hemmeligheder vil derimod fortsat ikke være omfattet.

De gældende strafferammer foreslås forhøjet. Dette skyldes dels som nævnt ovenfor forbrydelsens ændrede karakter begrundet i den teknologiske udvikling gennem de senere år i forhold til da de gældende strafferammer blev fastsat i 1937 dels, at bestemmelsen har en nær tilknytning til straffelovens bestemmelser om lignende forhold.

I straffeloven § 109, således som denne bestemmelse er affattet ved lov nr. 225 af 7. juni 1952, findes en nogenlunde tilsvarende bestemmelse om den, som røber eller videregiver meddelelse »om statens hemmelige underhandlinger, rådslagninger eller beslutninger i sager, hvorpå statens sikkerhed eller rettigheder i forhold til fremmede stater beror ...«. Strafferammen i § 109, stk. 1, er fængsel indtil 12 år.

Straffeloven § 107, stk. 1, og § 108, stk. 1, om spionage og bistand til fremmede efterretningstjenester anvender strafferammer på henholdsvis fængsel indtil 16 år og 6 år. Efter § 107, stk. 2 (spionage), kan straffen stige til fængsel indtil på livstid, bl.a. når forbrydelsen er begået under krig eller besættelse. Efter § 108, stk. 2, kan straffen for bistand til fremmede ef-

terretningstjenester stige til fængsel indtil 12 år, når det drejer sig om efterretninger vedrørende militære anliggender, eller virksomheden finder sted under krig eller besættelse.

De forhold, der er omfattet af gældende militær straffelov § 31, stk. 1, har endvidere betydelige lighedspunkter med krigsforræderi, jf. gældende militær straffelov § 33, især nr. 4, hvis strafferamme går fra fængsel i ikke under 8 år til livstid, og med militær spionage, jf. gældende militær straffelov § 34, som har en tilsvarende strafferamme.

Grundstrafferammen foreslås, jf. stk. 1, forhøjet fra de gældende 4 års fængsel til fængsel indtil 8 år. Der foreslås endvidere optaget en skærpet sidestrafferamme på fængsel indtil 12 år, navnlig når forbrydelsen har medført betydelig skade eller fare. Også tilfælde, hvor forbrydelsen er begået af medarbejdere inden for forsvaret, der som følge af deres tjenstlige opgaver har arbejdsmæssig adgang til sådanne oplysninger, vil kunne henføres under denne skærpede strafferamme. Endvidere foreslås strafferammen forhøjet til fængsel indtil på livstid, når forbrydelsen er begået under væbnet konflikt eller under truende udsigt hertil, jf. stk. 1.

Strafferammen i gældende § 31, stk. 2, om den, der uberettiget bl.a. skaffer sig kendskab til sådanne hemmeligheder, som er nævnt i § 31, stk. 1, omfatter bøde og fængsel indtil 6 måneder. Sker det i krigstid eller under truende udsigt til krig, kan straffen efter 2. punktum stige til fængsel i 3 år.

Som følge af de foreslåede forhøjelser af strafferammerne i forslaget til § 32, stk. 1, foreslås den gældende strafferamme i § 31, stk. 2, 1. punktum, forhøjet til fængsel indtil 4 år, og i § 31, stk. 2, 2. punktum (under væbnet konflikt eller under truende udsigt hertil) til fængsel indtil 10 år, jf. forslaget til stk. 2.

Strafferammen for den groft uagtsomme afsløring af militære hemmeligheder foreslås, jf. forslagens stk. 3, fastsat til bøde eller fængsel indtil 2 år. Strafferammen for groft uagtsomme overtrædelser under væbnet konflikt eller under truende udsigt hertil foreslås fastsat til fængsel indtil 4 år.

Til § 33

Den foreslåede bestemmelse svarer indholdsmæssigt til den gældende bestemmelse i § 30.

Den gældende bestemmelse er til dels udformet som en henvisning til dele af gerningsindholdet i straffeloven § 141. Den foreslåede bestemmelse er formuleret som en selvstændig straffebestemmelse. Bestemmelsen henviser bl.a. til bestemmelsen om krigsforræderi. Af systematiske grunde foreslås bestemmelsen derfor optaget efter denne bestemmelse.

Den gældende bestemmelse i militær straffelov § 30 gælder både i fredstid og under væbnet konflikt, jf. bl.a. henvisningen til § 33 om krigsforræderi, som kun gælder under væbnet konflikt eller under truende udsigt hertil.

Bestemmelsen kriminaliserer som den tilsvarende bestemmelse i straffeloven § 141 bl.a. undladelse af om fornødent at anmelde mulige forsøg på at foretage meget alvorlige forbrydelser. Det har været overvejet, om en strafferamme på fængsel indtil 3 år også i dag er tilstrækkelig, når henses til de meget alvorlige konsekvenser, som de forbrydelser, som bestemmelsen omfatter, kan få, især under væbnet konflikt. Da manglende anmeldelse af mulige strafbare forhold efter dansk retstradition som altovervejende hovedregel ikke er fundet strafværdige, findes der ikke tilstrækkelig anledning til af denne grund at foreslå en skærpselse af strafferammen.

Strafferammen på indtil 3 års fængsel er i øvrigt i overensstemmelse med den i straffeloven § 141 angivne.

Til § 34

Den foreslåede bestemmelse svarer til den gældende bestemmelse i § 36.

Der er ikke fundet grundlag for at foreslå den eksisterende strafferamme på fængsel indtil 4 år nedsat, idet sådanne forhold efter omstændighederne kan nærme sig mytteri.

Til § 35

Den foreslåede bestemmelse svarer til den gældende bestemmelse i § 37.

Den gældende strafferamme i 1. punktum på fængsel indtil 1 år foreslås opretholdt. Strafferammen på fængsel indtil 3 år i den gældende bestemmelses 2. punktum foreslås forhøjet til fængsel indtil 4 år som følge af forbrydelsens alvorlige karakter. Forholdet må endvidere anses for et supplement til de alvorlige forbrydelser, som er omfattet af militær straffelov § 31, stk. 1, om videregivelse af militære hemmeligheder (lovforslagets § 32) og om krigsforræderi, jf. især § 33, nr. 4 (lovforslagets § 28, nr. 4).

Andre forbrydelser under væbnet konflikt

Til § 36

Den foreslåede bestemmelse svarer med enkelte sproglige ændringer til den gældende bestemmelse i militær straffelov § 25, stk. 1. Bestemmelsen kriminaliserer forskellige handlinger, som er forbudt efter krigens folkeret.

Det findes hensigtsmæssigt, at den nugældende § 25, stk. 1, 1. og 2. punktum, opdeles i to forskellige stykker. Udtrykket »krig« i den gældende bestemmelse er ændret til »væbnet konflikt«. Udtrykket »krigsredskab« i den gældende bestemmelse foreslås erstattet af det mere moderne udtryk, som også anvendes i krigens folkeret: »Krigsmiddel«. Der er ikke hermed tilsigtet nogen realitetsændring i forhold til den gældende bestemmelse.

§ 25, stk. 2, i den gældende bestemmelse foreslås ophævet. Spørgsmålet om dansk straffemyndighed for overtrædelser af militær straffelov skal efter lovforslaget som udgangspunkt afgøres efter de almindelige bestemmelser herom i straffeloven §§ 6-12, jf. forslaget til § 5, stk. 1, i militær straffelov. Samtidig foreslås det at supplere straffelovens bestemmelser om dansk straffemyndighed med yderligere bestemmelser i militær straffelov, der bl.a. hjemler dansk straffemyndighed for sådanne overtrædelser af § 25, som ikke er omfattet af reglerne om dansk straffemyndighed i straffeloven § 8, nr. 5, jf. forslaget til § 5, stk. 2. Den gældende bestemmelse i § 25, stk. 2, findes derfor overflødig.

Som det fremgår af lovforslagets § 5, foreslås det, at der optages en selvstændig bestemmelse om dansk international straffemyndighed for overtrædelse af visse af de bestemmelser i militær straffelov, som gælder under væbnet konflikt. § 5, stk. 2, omfatter bl.a. overtrædelser af den foreslåede bestemmelse til § 36. Ved § 5, stk. 2, præciseres det, jf. gældende militær straffelov § 2 og forslaget til § 3, at der er dansk straffemyndighed for forbrydelser begået i udlandet af udlændinge i det omfang, handlingen er forbudt efter de konventioner mv., der er omfattet af § 36. § 5 får selvstændig betydning for sådanne handlinger, som Danmark efter konventionerne ikke er forpligtet til at retsforfølge. Det gælder f.eks. de overtrædelser af Genèvekonventionerne, som ikke henføres til gruppen af »grove overtrædelser«. Disse handlinger er ikke omfattet af straffeloven § 8, nr. 5. Dansk straffemyndighed for disse overtrædelser foreslås begrænset til handlinger begået over for dansk militært personel mv.

Den gældende strafferamme i § 25, der omfatter bøde og fængsel indtil 12 år, foreslås ændret til fængsel indtil på livstid svarende til strafferammen f.eks. i straffeloven § 114 om terrorisme og § 237 om manddrab. Denne strafferamme findes bedst stemmende med den meget alvorlige karakter, som de mest alvorlige konventionskrænkelser kan have. Strafferammen omfatter herefter fængsel fra 7 dage til fængsel på livstid.

Bødestraf er ikke medtaget, når henses til karakteren af de forbrydelser, som bestemmelsen vedrører. Straffelovens regler om strafnedsættelse, herunder under strafferammen, findes at give tilstrækkelig hjemmel til at udmåle bødestraf.

Til stk. 1

Stk. 1 om misbrug af beskyttelsesmærker, som er forbeholdt personer, materiel mv. til hjælp for syge og sårede, omfatter det samme område som den gældende bestemmelse i § 25, stk. 1, 1. punktum. Bestemmelsen omfatter både de mere formelle former for misbrug, f.eks. hvor et mærke anbringes på et køretøj, som ikke benyttes af sanitetstjenesten, og de groveste krigsforbrydelser, f.eks. perfidi, hvor mærket uretmæssigt benyttes til foregivelse af beskyttet status for at dræbe, såre eller tilfangetage en modstander, jf. artikel 37, stk. 1, i Tillægsprotokol I til Genèvekonventionerne. At strafferammen efter forslaget går op til fængsel indtil på livstid, skal ses i lyset heraf.

Til stk. 2

Stk. 2 svarer til gældende § 25, stk. 1, 2. punktum. Bestemmelsen forskriver straf for »den, der bruger krigsredskab eller fremgangsmåde, hvis anvendelse er i strid med en af Danmark tiltrådt mellemfolkelig overenskomst eller med folkeretlig sædvaneret«. Der er således tale om en kriminalisering af midler (»krigsredskab«) eller metoder (»fremgangsmåde«) under kamp eller under væbnet konflikt i øvrigt, som er ulovlige efter krigens folkeret.

Forbud mod at anvende sådanne midler og metoder følger bl.a. af Landkrigsreglementet (tillæg til Haagerkonvention IV fra 1907) artikel 23, f.eks. forbud mod brug af gift eller forgiftede våben, jf. litra a., drab mv. på personer, der har nedlagt våbnene, jf. litra c., og forbud mod at erklære, at der ikke vil blive givet pardon, jf. litra d., samt af tillægsprotokol I, f.eks. forbud mod vilkårlige angreb, jf. artikel 51, stk. 4, og repressalier mod civilbefolkningen, jf. samme artikel, stk. 6. Forbudte midler kan desuden være våbensystemer, som det efter krigens folkeret er ulovligt at anvende. Som eksempel kan ud over kemiske våben (giftgas) nævnes brugen af antipersonelminer, der er omfattet af konventionen af 4. december 1997 om forbud mod brug, oplagring, produktion og overførsel af personelminer samt om deres destruktion. Som eksempel på ulovlige metoder i krigsførelsen kan nævnes foregivelse af beskyttet status, f.eks. ved at stille sig som såret og udnytte modstanderens vildfarelse til at dræbe, såre eller tage ham til fange, jf. artikel 23, litra b, og artikel 37, stk. 1, i tillægsprotokol I.

Der er i lighed med den gældende bestemmelse i § 25, stk. 1, 2. punktum, efter bestemmelsen hjemmel til at straffe overtrædelser såvel af regler fastsat i en konvention ratificeret af Danmark som af regler, der følger af den folkeretlige sædvaneret. Ordene i den gældende bestemmelse »eller med almindelige folkeretlige regler« foreslås ændret til »eller med folkeretlig sædvaneret« for at understrege, at strafansvar kun omfatter overtrædelse af almindeligt anerkendte folkeretlige grundsætninger af sædvaneretlig karakter.

Henvisningen til den folkeretlige sædvaneret er nødvendig, fordi væsentlige dele af krigens folkeret trods stigende kodifikation i forskellige internationale aftaler fortsat kun eksisterer som sædvaneret.

Der henvises i øvrigt til lovforslagets almindelige bemærkninger punkt 3.13.

Til § 37

Den foreslåede bestemmelse svarer til den gældende bestemmelse i militær straffelov § 24, stk. 1. Bestemmelsen foreslås omformuleret, således at den ikke – som den gældende bestemmelse – fremstår som en delvis henvisning til røveribestemmelsen i straffeloven § 288, men udformes som en bestemmelse med et selvstændigt gerningsindhold og selvstændig strafferamme.

Det foreslås, at udtrykket »under udnyttelse af krigsfrygten« suppleres af »under udnyttelse af frygten for de styrker, som den pågældende tilhører«. Den foreslåede tilføjelse er inspireret af udtrykket »militær overlegenhed« i § 101, stk. 1, nr. 1, i den norske militære straffelov.

Den gældende bestemmelse i militær straffelov § 24 henviser i det hele til straffeloven § 288 og således også til § 288, stk. 2, der indeholder en skærpet strafferamme på fængsel indtil 10 år for røveri af særlig farlig karakter mv. En selvstændig bestemmelse svarende hertil foreslås indsat som stk. 2.

Det foreslås, at forbrydelsen betegnes »plyndring« i stedet for røveri.

Til § 38

Bestemmelsen svarer til den gældende bestemmelse i militær straffelov § 24, stk. 2, om tyveri fra personer, der er dræbt under krigshandlinger, men foreslås i lighed med lovforslagets § 37 formuleret som en selvstændig lovbestemmelse. Forbrydelsens navn foreslås ændret til »ligrøveri«.

Denne berigelsesforbrydelse kan efter omstændighederne henføres under den skærpede strafferamme i straffeloven § 286, stk. 1, jf. forarbejderne til bestemmelsen i militær straffelov for 1937, Rigsdagstidende

1936-37, tillæg A, sp. 5602). En selvstændig skærpet strafferamme svarende til straffeloven § 286, stk. 1, foreslås optaget som stk. 2. Formuleringen afviger fra formuleringen af straffeloven § 286, stk. 1, idet den her valgte – kortere – formulering findes tilstrækkeligt dækkende. Andre strafskærpende omstændigheder som f.eks. systematisk ligrøveri begået af flere i forening eller under anvendelse af usømmelig fremgangsmåde er dækket af den foreslåede beskrivelse af strafforhøjende omstændigheder.

Efter omstændighederne kan tilegnelsen af genstande fra døde soldater, f.eks. af støvler, frakker eller anden beklædning i streng frost, være berettiget. For at markere dette foreslås ordet »uberettiget« indsat i bestemmelsen.

Tilegnelse af genstande fra soldater og andre, der er sårede, er omfattet af straffelovens bestemmelse om tyveri (§ 276), da genstanden i dette tilfælde er i den sårede persons varetægt. Sådanne forhold er således ikke omfattet af den gældende bestemmelse i militær straffelov § 24, stk. 2, eller forslaget til § 38.

Til § 39

(ændring af lov om forsvarets personel)

1.

Bestemmelsen svarer til gældende militær straffelov § 14.

Af lovtekniske grunde foreslås bestemmelsen overflyttet til Lov om forsvarets personel, jf. lbkg. nr. 81 af 12. februar 2004. Bestemmelsen indsættes i Lov om forsvarets personel som ny § 4, stk. 4.

2.

Bestemmelsen er begrundet i gennemførelsen af såvel nærværende lovforslag som forslaget til ny militær retsplejelov og disciplinarlov.

I forbindelse med arbejdet i Udvalget om den militære straffe- og retsplejeordning anmodede Forsvarsministeriet udvalget om i tilknytning til udvalgets øvrige arbejde tillige at vurdere, om der var behov for at opretholde § 14 i Lov om forsvarets personel, eller om bestemmelsen burde ophæves eller revideres.

Lov om forsvarets personel (personelloven) § 14 indebærer, at tjenestemandens regler om disciplinærundersøgelse og disciplinærstraf for tjenesteforselser ikke kan anvendes over for militære tjenestemænd, når sagen skal behandles som militær straffesag. Det drejer sig især om alle officerer af linjen og de befalingsmænd og konstabler, der har langtidsansættelse, dvs. ansættelse indtil det 60. år.

Sager, der efter gældende militær retsplejelov skal behandles som militære straffesager, omfatter sager

F. t. Militær straffelov

mod især tjenstgørende militært personel om overtrædelse af militær straffelov og om overtrædelse af anden lovgivning begået i eller i forbindelse med tjenesten eller på militært område, jf. militær retsplejelov § 2, stk. 1, nr. 1 og 2. Det er uden betydning, om sagen afgøres med straf eller med et disciplinarmiddel efter reglerne i militær retsplejelov kapitel 15.

Personellovens § 14 udelukker ikke, at der rejses tjenestemandssag mod en militær tjenestemand, når den pågældende uden for tjenesten har udvist en adfærd, der bevirker, at han ikke er værdig til den agtelse og tillid, som stillingen kræver (decorumkravet), jf. tjenestemandssagen § 10, eller at vedkommende afskediges i medfør af tjenestemandssagen § 10, hvis eksempelvis et strafbart forhold er fastslået ved dom, og dette forhold er uforeneligt med decorumkravet.

§ 14 blev indført ved tjenestemandssagen af 1919 efter forslag fra Lønningskommissionen af 1917 »under Hensyn til de særlige Forhold, der gør sig gældende for såvel Hæren som Søværnet«, jf. Rigsdagstidende 1918-19, tillæg A2, sp. 6252 og 6258, samt Lønningskommissionens betænkning, bind 2, lovforslag, side 175 og 330.

Udvalget har i betænkning nr. 1435/2004 om den militære straffelov, retsplejelov og disciplinarlov overvejet dette spørgsmål, jf. herved betænkningen, siderne 218 - 223.

På siderne 221- 223 fremgår følgende om udvalgets overvejelser:

»Efter kommissoriet er udgangspunktet for udvalgets arbejde, »at forsvarrets personel på det foreliggende område både under tjeneste i Danmark og i udlandet så vidt muligt skal sidestilles med civile borgere, således at personellet kun skal tåle eventuelle særegne indskrænkninger af almindelige retssikkerhedsgarantier mv., såfremt det i hvert enkelt tilfælde kan begrundes, at dette er absolut nødvendigt«.

Baggrunden for, at militært tjenestemandssansat personel ikke er omfattet af tjenestemandssagens regler om disciplinær forfølgning, må formentlig søges i den omstændighed, at militært personel i forvejen er underkastet selvstændige bestemmelser om disciplinære sanktioner for tjenesteforseelser i form af disciplinarmidler.

Udvalgets forslag indebærer, at adgangen til at anvende disciplinarmidler som sanktioner over for tjenesteforseelser inden for det militære forsvar bevares, men således, at disse sanktioner reserveres for pligtforsømmelser, som ikke er strafbare eller ikke er af en så grov karakter, at der er behov for at anvende bestemmelserne i udvalgets forslag til militær straffelov. Det er udvalgets opfattelse, at disciplinære sanktioner

efter forslaget til militær disciplinarlov udtømmende bør regulere disciplinæransvaret for tjenstgørende militært personel, således at der ikke skal være mulighed for yderligere at kunne indlede disciplinærforfølgning efter tjenestemandssagen over for tjenestemandssansat militært personel.

En opretholdelse af § 14 i loven om forsvarrets personel i øvrigt vil betyde, at tjenestemandssansat militært personel – i modsætning til alle andre tjenestemænd – efter gennemførelsen af en straffesag ikke vil kunne undergives disciplinærforfølgning efter tjenestemandssagen.

Det er udvalgets opfattelse, at der ikke kan påvises afgørende hensyn, som kan begrunde denne forskel i retsstillingen for de to grupper af tjenestemænd. Almindelige lighedsbetragtninger taler for også i denne relation at sidestille tjenestemandssansat militært personel med andre tjenestemænd.

Udvalget foreslår derfor følgende bestemmelse indsat som § 20 i forslaget til militær disciplinarlov:

»For militære tjenestemænd finder bestemmelserne i lov om tjenestemænd i staten, folkeskolen og folkekirken § 20, stk. 2 og 3, samt §§ 21-24 ikke anvendelse, når sagen hører til de sager, der kan behandles efter militær disciplinarlov.«

Den foreslåede bestemmelse og en samtidig ophævelse af personellovens § 14 indebærer, at der skabes adgang til at kunne indlede disciplinærforfølgning mod militære tjenestemænd, efter at en straffesag mod den pågældende er afsluttet. Der vil således efter bestemmelsen i alvorligere sager kunne indledes disciplinærforfølgning med henblik på bl.a. degradation. Er forholdet ikke fastslået ved dom, kan de mere alvorlige disciplinære straffe, herunder degradation, ikke bringes i anvendelse uden at der er afholdt tjenstligt forhør. Dette kan f.eks. komme på tale, hvor den pågældende har vedtaget et bødeforlæg. Det bør specielt i disse tilfælde tilsikres, at den pågældende, forinden en eventuel vedtagelse af et bødeforlæg, oplyses om, at sagen ikke dermed nødvendigvis er afsluttet, men at en ansættelsesretlig reaktion kan komme på tale, herunder eventuelt ved gennemførelsen af et tjenstligt forhør.

Det er udvalgets opfattelse, at det ved en ophævelse af personellovens § 14 for så vidt angår militære straffesager i praksis formentlig kun vil være et ganske lille antal sager, der efterfølges af en tjenestemandssag. Dette skyldes, at sådanne sager kan undlades, når forholdet er fastslået ved dom, jf. tjenestemandssagens § 24.«

Nærværende lovforslag samt forslagene til ny militær retsplejelov samt militær disciplinarlov indebæ-

rer, at udvalgets lovforslag gennemføres. Bestemmelsen ophæver derfor lov om forsvarets personel § 14. I forslaget til militær disciplinarlov er endvidere indsat en bestemmelse, hvorefter reglerne i lov om tjenestemænd § 20, stk. 2 og 3, samt §§ 21 - 24 ikke finder anvendelse, når sagen hører til de sager, der kan behandles efter militær disciplinarlov, jf. herved forslaget til militær disciplinarlov § 20.

Ikrafttræden mv.

Til § 40

Bestemmelsen fastsætter tidspunktet for lovforslagets ikrafttræden.

Det foreslås, at loven træder i kraft den 1. oktober 2005, således at berørte myndigheder vil have den fornødne tid til at indrette sig på lovforslagets regler, herunder udarbejde vejledningsmateriale mv.

Til § 41

I bestemmelsen fastsættes det, at loven ikke gælder for Færøerne og Grønland, men at loven ved kongelig

anordning vil kunne sættes i kraft for Færøerne og Grønland med de afvigelser, som de særlige færøske og grønlandske forhold tilsiger.

Loven vil, da der er tale om rigsfælles lovgivning, og af hensyn til forsvarets aktiviteter i Færøerne og Grønland skulle sættes i kraft dér. Da der imidlertid ikke er overensstemmelse mellem den danske straffelovs almindelige bestemmelser, som den militære straffelov er et supplement til og henholdsvis den færøske strafferetlige og den grønlandske kriminalretlige lovgivning, vil det være nødvendigt nærmere at tage stilling til, i hvilket omfang eventuelle almindelige strafferetsbestemmelser skal sættes i kraft for Færøerne og Grønland samtidig med ikraftsættelsen af dette lovforslag. Forholdet vil blive drøftet nærmere med de færøske og grønlandske myndigheder, idet det tilsigtes, at eventuelle overtrædelser af militær straffelov i videst muligt omfang søges behandlet af danske myndigheder og i fornødent omfang afgjort af de danske domstole. Et udkast til anordning vil blive forelagt for de færøske og grønlandske myndigheder forinden ikrafttræden.

Bilag 1

Bekendtgørelse af militær straffelov

Herved bekendtgøres lov nr. 216 af 26. april 1973, militær straffelov, med de ændringer, der følger af lov nr. 195 af 3. maj 1978.

Almindelig del

Kapitel 1

Indledende bestemmelse

§ 1. Borgerlig straffelovs almindelige del anvendes på de strafbare forhold, der omhandles i denne lov, for så vidt ikke andet er bestemt.

Kapitel 2

Lovens område

§ 2. Loven finder også anvendelse, når den strafbare handling er begået uden for den danske stat.

§ 3. Loven finder tillige anvendelse på forbrydelser, der begås mod fremmed forsvarsmagt, som samvirker med den danske.

§ 4. De regler, der i loven gælder for krigstid, anvendes, når Danmark er i krig, samt tillige under truende udsigt til krig, når forsvarsministeren har offentliggjort meddelelse herom. Reglerne for krigstid gælder endvidere - inden for de pågældendes myndighedsområde - når militære enheder i overensstemmelse med gældende forholdsordre sættes ind imod fremmede styrker, der med fjendtlig hensigt søger at trænge ind på dansk område, eller når de angribes uden for dansk område.

§ 5. Loven omfatter tjenstgørende militært personel samt hjemsendt militært personel, for så vidt angår de militære pligter, der påhviler det efter hjemsendelsen.

Stk. 2. Loven omfatter endvidere fremmede militærpersoner, der er interneret her i landet, og andre personer, der i henhold til en af Danmark tiltrådt mellemfolkelig overenskomst har krav på behandling som disse.

§ 6. I krigstid omfatter loven endvidere:

1) Enhver, der gør tjeneste ved det militære forsvar eller følger en enhed af dette.

- 2) Krigsfanger samt sanitetspersonel og feltpræster, der tilbageholdes til bistand for disse, for så vidt ikke andet følger af gældende mellemfolkelige overenskomster.
- 3) Enhver, der gør sig skyldig i en af de lovovertrædelser, der er nævnt i §§ 24-25 og 30-36.

§ 7. Personer, der ikke efter reglerne i §§ 5 og 6 er omfattet af loven, straffes kun for medvirken til overtrædelse af denne, såfremt der for overtrædelser er hjemlet straf af fængsel i 4 år eller derover.

Kapitel 3

Særlige strafbarhedsbetingelser

§ 8. Reglerne i borgerlig straffelovs § 13 anvendes på handlinger, som er nødvendige for at tilvejebringe lydighed eller opretholde orden.

§ 9. Den, der ved at adlyde en foresats tjenstlige befaling begår en strafbar handling, er strafri, medmindre han vidste, at der ved befalingen tilsigtedes en sådan handling, eller dette var umiddelbart indlysende.

§ 10. Uagtsomhed straffes ikke uden særlig hjemmel.

Kapitel 4

Straffene

§ 11. Overtrædelse af denne lov straffes med irrettesættelse, bøde, hæfte eller fængsel.

Stk. 2. Irrettesættelse anvendes for mindre forseelser i stedet for bøde eller kortere straf af hæfte.

§ 12. Har nogen begået en overtrædelse af denne lov og anden strafbar handling, kan straffen fastsættes særskilt for hver af lovovertrædelserne. Den samlede straf må ikke overstige den, der ved anvendelse af borgerlig straffelovs § 88 ville være pålagt.

Kapitel 5

Betingede afgørelser

§ 13. Betinget dom for overtrædelse af denne lov gives efter reglerne i borgerlig straffelov, dog således at straffe, der ikke overstiger hæfte i 30 dage, normalt kun kan gøres betinget på den i stk. 2 nævnte betingelse.

Stk. 2. Ved frihedsstraf, der fastsættes uden dom i militære straffesager, kan det bestemmes, at fuldbyrdelsen udsættes og bortfalder på betingelse af, at den skyldige i en prøvetid, der kan fastsættes til højst et år, ikke begår nyt strafbart forhold, for hvilket frihedsstraf er forskyldt.

Stk. 3. Opfyldes den i stk. 2 nævnte betingelse ikke, og afgøres den nye sag ved dom, træffer retten sin afgørelse efter reglerne i borgerlig straffelovs § 61. Afgøres sagen uden dom, fastsætter den myndighed, der pålægger straffen for den nye lovovertrædelse, en ubetinget fællesstraf for begge lovovertrædelser. Når omstændighederne taler for det, kan den nævnte myndighed i stedet fastsætte ubetinget straf alene for det nye forhold eller fastsætte ny betinget straf for begge forhold i overensstemmelse med reglerne i stk. 2.

Kapitel 6

Andre følger af den strafbare handling

§ 14. Forsvarsministeren bestemmer, i hvilket omfang strafafsoning eller ulovligt fravær skal medføre eftertjeneste eller hjemsendelse med henblik på fornyet indkaldelse. Eftertjenesten kan ikke overstige afsoningstiden og den tid, den pågældende eventuelt har været ulovligt fraværende.

Særlig del

Kapitel 7

Tilsidesættelse af militære pligter

§ 15. Den, der, uden at gerningen er omfattet af en anden bestemmelse i denne lov, forsætligt eller uagtsomt undlader at efterkomme de pligter, som tjenesten medfører, straffes med bøde, hæfte eller fængsel indtil 3 måneder. Er pligtforførelsen særlig grov, eller har den medført stor skade eller fare, kan straffen stige til fængsel i 1 år, i krigstid indtil 3 år.

Forbrydelser mod pligter som efterstående

§ 16. Den, der forsætligt eller uagtsomt undlader at efterkomme en foresats eller vagts tjenstlige befaling, eller som ikke efterkommer befalingen tilstrækkelig hurtigt eller nøjagtigt, straffes for ulydighed med bøde, hæfte eller fængsel indtil 6 måneder. Under skærpende omstændigheder kan straffen stige til fængsel i 3 år.

Stk. 2. Er der med ulydigheden forbundet vold mod foresat eller vagt, eller har den medført betydelig skade eller fare, er straffen fængsel indtil 6 år.

§ 17. Nægter flere i forening en foresat eller vagt lydighed, eller bruger de magt, vold eller trussel om vold mod foresat eller vagt, eller træffer de aftale om sådan handlemåde, straffes de for mytteri med fængsel indtil 6 år. I krigstid kan straffen stige til fængsel på livstid.

§ 18. (Ophævet).

§ 19. Har foresat, foranstående eller vagt ved ukorrekt og navnlig ved udæskende forhold givet anledning til en af de i §§ 16 og 17 nævnte forbrydelser, kan straffen nedsættes og under i øvrigt formildende omstændigheder bortfalde.

§ 20. Den, der viser respektstridig opførsel over for foranstående eller vagt, straffes med bøde, hæfte eller fængsel indtil 6 måneder.

Forbrydelser mod pligter som foranstående

§ 21. Den, der ved forskelsbehandling eller unødigt besværliggørelse af tjenesten forfølger en undergiven, straffes med bøde, hæfte eller fængsel indtil 6 måneder.

§ 22. Den, der misbruger sin stilling til at opnå gave, pengelån eller anden fordel af efterstående af samme enhed, eller som på en måde, der er egnet til at bringe ham i afhængighedsforhold til efterstående af samme enhed, modtager sådanne fordele, straffes med bøde, hæfte eller fængsel indtil 6 måneder.

Ulovligt fravær

§ 23. Den, der forsætligt eller uagtsomt ulovligt fjerner sig eller udebliver fra den militære afdeling, til hvilken han hører eller er indkaldt, straffes med bøde, hæfte eller fængsel indtil 6 måneder. Under skærpende omstændigheder

kan straffen stige til fængsel i 2 år, i krigstid indtil 10 år.

Stk. 2. Efter foranstående regler straffes tillige den, som forsætligt unddrager sig militærtjeneste ved at påføre sig sygdom eller legemsfejl eller foregive sygdom eller benytte andre midler, der er beregnet på at vildlede myndighederne.

Misbrug af militær stilling udadtil

§ 24. Den, der for derigennem at skaffe sig eller andre uberettiget vinding under udnyttelse af krigsfrygten begår en af de handlinger, der er nævnt i borgerlig straffelovs § 288, stk. 1, nr. 1-3, straffes for røveri.

Stk. 2. Den, der uberettiget tilegner sig ting fra en person, som er dræbt ved krigshandling, straffes for tyveri.

§ 25. Den, der i krig misbruger eller ikke respekterer kendetegn eller betegnelse, som er forbeholdt personer, indretninger og materiel, der er bestemt til at yde hjælp til sårede eller syge, straffes med bøde, hæfte eller fængsel indtil 12 år. På tilsvarende måde straffes den, der bruger krigsredskab eller fremgangsmåde, hvis anvendelse er i strid med en af Danmark tiltrådt mellemfolkelig overenskomst eller med almindelige folkeretlige regler.

Stk. 2. Bestemmelserne i borgerlig straffelovs §§ 6-8 skal ikke være til hinder for at straffe efter en strengere bestemmelse i den borgerlige straffelov, såfremt handlingen tillige omfattes af en sådan bestemmelse.

Tilsidesættelse af særlige militære pligter

§ 26. Den, der forsætligt eller uagtsomt begår en vagtforseelse, straffes med bøde, hæfte eller fængsel indtil 1 år.

Stk. 2. Er vagtforseelsen begået i krig, eller har den givet anledning til, at der begås en forbrydelse eller indtræder betydelig skade, kan straffen stige til fængsel i 3 år.

§ 27. Den, der ved indtagelse af spiritus eller på anden måde beruser sig i tjenesten, eller når tjeneste må påregnes at forestå, således at han møder beruset i tjenesten, straffes med bøde, hæfte eller fængsel indtil 4 måneder.

Stk. 2. Den, der forstyrrer den offentlige orden, eller som viser sig synlig beruset i uniform, straffes med bøde.

§ 28. Den, der forsætligt eller ved skødesløshed bevirker, at ting, der tilhører det militære forsvar, bortkommer, ødelægges eller beskadiges, straffes med bøde, hæfte eller fængsel indtil 1 år.

§ 29. Under ekstraordinære forhold kan forsvarsministeren forbyde, at personer, der hører til det militære forsvar, deltager i politiske foreninger eller forsamlinger. Overtrædelse af et sådant forbud straffes med bøde, hæfte eller fængsel indtil 4 måneder.

§ 30. Når nogen er vidende om, at krigsforræderi, mytteri eller anden for det militære forsvar farlig forbrydelse tilsigtes begået, og ikke gør, hvad der står i hans magt for at forebygge forbrydelsen eller dens følger, om fornødent ved anmeldelse, finder borgerlig straffelovs § 141 tilsvarende anvendelse.

Kapitel 8

Forbrydelser mod forsvarsmagtens kampdygtighed

§ 31. Den, der røber militær hemmelighed, hvis åbenbaring for fremmed magt kan skade landets forsvar, straffes med fængsel indtil 4 år. Begås handlingen i krigstid eller under truende udsigt til krig, eller har den medført betydelig skade, kan straffen stige til fængsel i 10 år.

Stk. 2. Den, der uberettiget skaffer sig kendskab til sådanne hemmeligheder, som er omtalt i stk. 1, eller gengiver aktstykker eller beskriver eller afbilder andet, hvoraf sådanne hemmeligheder fremgår, straffes med bøde, hæfte eller fængsel indtil 6 måneder. Sker det i krigstid eller under truende udsigt til krig, kan straffen stige til fængsel i 3 år.

§ 32. Den, der forfalsker ammunition eller andet krigsmateriel på en sådan måde, at virkningen forringes eller personer udsættes for fare, straffes med hæfte eller fængsel indtil 4 år.

Stk. 2. Har gerningsmanden måttet regne med, at forfalskningen ville få virkning under krigsforhold, kan straffen stige til fængsel i 12 år.

§ 33. Den, der i krigstid eller under truende udsigt til krig i den hensigt at gavne fjenden eller skade det danske militære forsvar:

- 1) søger at opnå, at tropper, materiel eller territorium bringes under fjendens kontrol eller ikke kommer dansk militært forsvar til nytte,

- 2) forleder til mytteri, overgivelse eller overløben til fjenden eller udbreder oprørske eller fjendtlige opråb i det danske militære forsvaret,
 - 3) ødelægger veje eller kommunikationsmidler,
 - 4) giver fjenden underretning om det danske militære forsvars forhold, derunder kendingstegn og signalkoder,
 - 5) vejleder fjenden eller vildleder nogen del af dansk militært forsvar,
 - 6) undlader at udføre en befaling,
 - 7) giver falsk melding,
 - 8) hjælper krigsfanger til flugt eller
 - 9) gør sig skyldig i noget forhold, der må side-stilles med et af de nævnte,
- straffes for krigsforræderi med fængsel ikke under 8 år.

§ 34. Den, der hemmeligt eller under falsk påskud tilvejebringer eller søger at tilvejebringe oplysninger på det militære forsvars operationsfelt i den hensigt at meddele dem til fjenden, straffes som spion med fængsel ikke under 8 år.

Stk. 2. En spion af den fjendtlige krigsmagt, som efter at være vendt tilbage til egne styrker senere tages til fange, behandles som krigsfange og drages ikke til ansvar for sit tidligere spioneri.

§ 35. Den, der under kamp, eller når kamp forestår, på pligtstridig måde søger at unddrage sig deltagelse i faren eller søger at fremkalde overgivelse, eller som på pligtstridig måde på tilbagetog efterlader våben, ammunition eller andet materiel, straffes med fængsel indtil 12 år.

Stk. 2. På samme måde straffes den, som i krigstid ved pligtstridigt forhold bidrager til, at

fjendens foretagender fremmes, eller at dansk militært forsvar skades eller udsættes for fare.

Stk. 3. Overtræder en befalingsmand stk. 2 ved unødvendigt at opgive sin post eller overgive sig til fjenden eller ved at handle som nævnt i stk. 1, kan straffen stige til fængsel på livstid.

Stk. 4. Den, der uagtsomt begår de i stk. 2 og 3 omhandlede forbrydelser, straffes med fængsel indtil 4 år.

§ 36. Den, der i krigstid inden for det militære forsvar foretager handlinger, som er egnet til der at fremkalde modløshed, straffes med fængsel indtil 4 år.

§ 37. Den, der i krigstid uden tilladelse sætter sig i forbindelse med nogen, der hører til den fjendtlige krigsmagt eller befinder sig på fjendens område, straffes med bøde, hæfte eller fængsel indtil 1 år. Er der derved meddelt oplysninger, der kan være af værdi for fjenden, kan straffen stige til fængsel i 3 år.

Kapitel 9

Ikrafttrædelse m.v.

§ 38. Tidspunktet for lovens ikrafttræden bestemmes af forsvarsministeren.

Stk. 2. Ved lovens ikrafttræden ophæves lov nr. 114 af 7. maj 1937.

§ 39. Kvarterarrest, der ikke er udstået ved lovens ikrafttræden, bortfalder.

Stk. 2. Vagtarrest i indtil 15 dage, der ikke er udstået ved lovens ikrafttræden, omsættes til bøde med 10 kr. for hver dag. Vagtarrest i mere end 15 dage omsættes til hæfte i samme tidsrum.

Bilag 2

Lovforslaget sammenholdt med gældende lov

Gældende formulering

§ 1. Borgerlig straffelovs almindelige del anvendes på de strafbare forhold, der omhandles i denne lov, for så vidt ikke andet er bestemt.

§ 2. Loven finder også anvendelse, når den strafbare handling er begået uden for den danske stat.

§ 3. Loven finder tillige anvendelse på forbrydelser, der begås mod fremmed forsvarsmagt, som samvirker med den danske.

§ 4. De regler, der i loven gælder for krigstid, anvendes, når Danmark er i krig, samt tillige under truende udsigt til krig, når forsvarsministeren har offentliggjort meddelelse herom. Reglerne for krigstid gælder endvidere - inden for de pågældendes myndighedsområde - når militære enheder i overensstemmelse med gældende forholdsordre sættes ind imod fremmede styrker, der med fjendtlig hensigt søger at trænge ind på dansk område, eller når de angribes uden for dansk område.

§ 5. Loven omfatter tjenstgørende militært personel samt hjemsendt militært personel, for så vidt angår de militære pligter, der påhviler det efter hjemsendelsen.

Lovforslaget

(ophæves)

§ 3. Loven finder anvendelse på lovovertrædelser, der begås i og uden for den danske stat.

§ 4. Loven finder også anvendelse på lovovertrædelser, der begås mod andre landes militære styrker, som samvirker med danske militære styrker.

§ 10. Lovens bestemmelser for væbnet konflikt finder anvendelse, når danske styrker i eller uden for riget er i væbnet konflikt, eller der er givet meddelelse herom efter stk. 2 eller stk. 3.

Stk. 2. Under truende udsigt til væbnet konflikt kan forsvarsministeren offentliggøre meddelelse om, at lovens bestemmelser for væbnet konflikt finder anvendelse.

Stk. 3. Forsvarsministeren kan i forbindelse med udsendelse af danske styrker uden for rigets grænser bemyndige chefen for den udsendte styrke til under truende udsigt til væbnet konflikt at meddele, at lovens bestemmelser for væbnet konflikt finder anvendelse for styrken.

§ 1. Loven finder anvendelse på tjenstgørende militært personel samt hjemsendt militært personel med hensyn til militære pligter, som påhviler det efter hjemsendelsen.

Gældende formulering

Stk. 2. Loven omfatter endvidere fremmede militærpersoner, der er interneret her i landet, og andre personer, der i henhold til en af Danmark tiltrådt mellemfolkelig overenskomst har krav på behandling som disse.

§ 6. I krigstid omfatter loven endvidere:

- 1) Enhver, der gør tjeneste ved det militære forsvar eller følger en enhed af dette.
- 2) Krigsfanger samt sanitetspersonel og feltpræster, der tilbageholdes til bistand for disse, for så vidt ikke andet følger af gældende mellemfolkelige overenskomster.
- 3) Enhver, der gør sig skyldig i en af de lovovertrædelser, der er nævnt i §§ 24-25 og 30-36.

§ 7. Personer, der ikke efter reglerne i §§ 5 og 6 er omfattet af loven, straffes kun for medvirken til overtrædelse af denne, såfremt der for overtrædelsen er hjemlet straf af fængsel i 4 år eller derover.

§ 8. Reglerne i borgerlig straffelovs § 13 anvendes på handlinger, som er nødvendige for at tilvejebringe lydighed eller opretholde orden.

§ 9. Den, der ved at adlyde en foresats tjenstlige befaling begår en strafbar handling, er straffri, medmindre han vidste, at der ved befalingen tilsigtedes en sådan handling, eller dette var umiddelbart indlysende.

§ 10. Uagtsomhed straffes ikke uden særlig hjemmel.

Lovforslaget

Stk. 2. Loven finder endvidere anvendelse på udenlandsk militært personel, der er interneret her i landet, og andre personer, der efter mellemfolkelige overenskomster, som Danmark har tiltrådt, har krav på behandling som militærpersoner.

§ 2. Under væbnet konflikt finder loven endvidere anvendelse på

- 1) enhver, der gør tjeneste ved det militære forsvar eller følger en enhed af dette,
- 2) krigsfanger samt sanitetspersonel og feltpræster, der tilbageholdes til bistand for krigsfanger, for så vidt ikke andet følger af gældende mellemfolkelige overenskomster, og
- 3) enhver, der gør sig skyldig i overtrædelse af denne lovs §§ 28-34 og §§ 36-38.

§ 8. Den, der efter §§ 1 og 2 ikke er omfattet af loven, straffes kun for medvirken til overtrædelse af bestemmelser i loven, hvis lovovertrædelsen kan medføre straf af fængsel i 4 år eller derover.

Stk. 2. Der kan under tilsvarende betingelser som nævnt i stk. 1 pålægges selskaber mv. (juridiske personer) strafansvar efter reglerne i straffelovens 5. kapitel for medvirken til overtrædelse af denne lov.

§ 7. Straffelovens § 13, stk. 3, anvendes på handlinger, som er nødvendige for at tilvejebringe lydighed eller opretholde orden.

§ 9. Den, der ved at adlyde en overordnet tjenstlige ordre begår en strafbar handling, er straffri, medmindre han vidste, at der ved ordren tilsigtedes en sådan handling, eller dette var umiddelbart indlysende.

§ 6. Overtrædelser af denne lov straffes, når de er begået forsætligt eller af grov uagtsomhed, medmindre andet følger af de enkelte bestemmelser.

Gældende formulering

§ 11. Overtrædelse af denne lov straffes med irrettesættelse, bøde, hæfte eller fængsel.

Stk. 2. Irrettesættelse anvendes for mindre forseelser i stedet for bøde eller kortere straf af hæfte.

§ 12. Har nogen begået en overtrædelse af denne lov og anden strafbar handling, kan straffen fastsættes særskilt for hver af lovovertrædelserne. Den samlede straf må ikke overstige den, der ved anvendelse af borgerlig straffelovs § 88 ville være pålagt.

§ 13. Betinget dom for overtrædelse af denne lov gives efter reglerne i borgerlig straffelov, dog således at straffe, der ikke overstiger hæfte i 30 dage, normalt kun kan gøres betinget på den i stk. 2 nævnte betingelse.

Stk. 2. Ved frihedsstraf, der fastsættes uden dom i militære straffesager, kan det bestemmes, at fuldbyrdelsen udsættes og bortfalder på betingelse af, at den skyldige i en prøvetid, der kan fastsættes til højst et år, ikke begår nyt strafbart forhold, for hvilket frihedsstraf er forskyldt.

Stk. 3. Opfyldes den i stk. 2 nævnte betingelse ikke, og afgøres den nye sag ved dom, træffer retten sin afgørelse efter reglerne i borgerlig straffelovs § 61. Afgøres sagen uden dom, fastsætter den myndighed, der pålægger straffen for den nye lovovertrædelse, en ubetinget fællesstraf for begge lovovertrædelser. Når omstændighederne taler for det, kan den nævnte myndighed i stedet fastsætte ubetinget straf alene for det nye forhold eller fastsætte ny betinget straf for begge forhold i overensstemmelse med reglerne i stk. 2.

§ 14. Forsvarsministeren bestemmer, i hvilket omfang strafafsoning eller ulovligt fravær skal medføre eftertjeneste eller hjemsendelse med henblik på fornyet indkaldelse. Eftertjenesten kan ikke overstige afsoningstiden og den tid, den pågældende eventuelt har været ulovligt fraværende.

Lovforslaget

(Ophæves)

(Ophæves)

(Ophæves)

§ 39. I lov om forswarets personel, jf. lovbe-
kendtgørelse nr. 81 af 12. februar 2004, foreta-
ges følgende ændringer:

*Gældende formulering**Lovforslaget*

§ 15. Den, der, uden at gerningen er omfattet af en anden bestemmelse i denne lov, forsætligt eller uagtsomt undlader at efterkomme de pligter, som tjenesten medfører, straffes med bøde, hæfte eller fængsel indtil 3 måneder. Er pligtforømmelsen særlig grov, eller har den medført stor skade eller fare, kan straffen stige til fængsel i 1 år, i krigstid indtil 3 år.

§ 16. Den, der forsætligt eller uagtsomt undlader at efterkomme en foresats eller vagts tjenstlige befaling, eller som ikke efterkommer befalingen tilstrækkelig hurtigt eller nøjagtigt, straffes for ulydighed med bøde, hæfte eller fængsel indtil 6 måneder. Under skærpende omstændigheder kan straffen stige til fængsel i 3 år.

Stk. 2. Er der med ulydigheden forbundet vold mod foresat eller vagt, eller har den medført betydelig skade eller fare, er straffen fængsel indtil 6 år.

§ 17. Nægter flere i forening en foresat eller vagt lydighed, eller bruger de magt, vold eller trussel om vold mod foresat eller vagt, eller træffer de aftale om sådan handlemåde, straffes de for mytteri med fængsel indtil 6 år. I krigstid kan straffen stige til fængsel på livstid.

§ 18. (Ophævet).

1. I § 4 indsættes efter stk. 3 som nyt stykke:

»*Stk. 4.* Forsvarsministeren fastsætter, i hvilket omfang værnepligtiges strafafsoning eller ulovligt fravær skal medføre eftertjeneste eller hjemsendelse med henblik på fornyet indkaldelse. Eftertjenesten kan ikke overstige afsoningstiden og den tid, den pågældende eventuelt har været ulovligt fraværende.«

Stk. 4 bliver herefter stk. 5.

§ 27. Den, der i øvrigt groft tilsidesætter sine pligter i tjenesten, straffes for pligtforsømmelse med bøde eller fængsel indtil 3 måneder.

Stk. 2. Straffen kan stige til fængsel i 1 år, når pligtforsømmelsen er af særlig grov karakter, eller når den har medført betydelig skade eller fare.

Stk. 3. Under væbnet konflikt kan straffen ved forsætlig overtrædelse stige til fængsel i 3 år.

§ 11. Den, der undlader at efterkomme en tjenstlig ordre fra en overordnet eller vagt, eller som efterkommer ordren på klart utilfredsstillende måde, straffes i grove tilfælde for ulydighed med bøde eller fængsel indtil 1 år.

Stk. 2. Straffen kan ved forsætlig overtrædelse stige til fængsel i 3 år, når ulydigheden er af særlig grov karakter, navnlig når den har medført betydelig skade eller fare eller har været egnet til at svække lydigheden hos andre tilstedeværende. Er ulydigheden forbundet med vold mod overordnet eller vagt, kan straffen stige til fængsel i 6 år.

Stk. 3. Under væbnet konflikt kan straffen ved forsætlig overtrædelse stige til fængsel i 10 år.

§ 12. Udviser flere i forening forsætligt ulydighed, eller bruger de magt, vold eller trussel om vold mod overordnet eller vagt, straffes de for mytteri med fængsel indtil 6 år.

Stk. 2. Under væbnet konflikt kan straffen stige til fængsel på livstid.

Gældende formulering

§ 19. Har foresat, foranstående eller vagt ved ukorrekt og navnlig ved udæskende forhold givet anledning til en af de i §§ 16 og 17 nævnte forbrydelser, kan straffen nedsættes og under i øvrigt formildende omstændigheder bortfalde.

§ 20. Den, der viser respektstridig opførsel over for foranstående eller vagt, straffes med bøde, hæfte eller fængsel indtil 6 måneder.

§ 21. Den, der ved forskelsbehandling eller unødigt besværliggørelse af tjenesten forfølger en undergIVEN, straffes med bøde, hæfte eller fængsel indtil 6 måneder.

§ 22. Den, der misbruger sin stilling til at opnå gave, pengelån eller anden fordel af efterstående af samme enhed, eller som på en måde, der er egnet til at bringe ham i afhængighedsforhold til efterstående af samme enhed, modtager sådanne fordele, straffes med bøde, hæfte eller fængsel indtil 6 måneder.

Lovforslaget

§ 14. Straffen efter §§ 11-13 kan nedsættes eller bortfalde, når den foranstående eller vagten ved sin adfærd har givet anledning til lovovertrædelsen.

§ 13. Den, der forsætligt ved handling eller i ord groft krænker en foranstående eller vagt, straffes for respektstridig opførsel med bøde eller fængsel indtil 6 måneder.

§ 15. Den overordnede, som forsætligt ved forskelsbehandling, chikane eller på tilsvarende måde forfølger en eller flere underordnede, straffes med bøde eller fængsel indtil 6 måneder.

§ 16. Den foranstående, der fra efterstående uberettiget modtager gave, pengelån eller anden fordel, straffes for misbrug af stilling med bøde eller fængsel indtil 6 måneder, medmindre højere straf er forskyldt efter anden lovgivning.

§ 17. Den overordnede, der forsætligt undlader at gribe ind over for en underordnetes krænkende behandling af dennes underordnede eller sideordnede, straffes med bøde eller fængsel indtil 6 måneder.

§ 18. Den overordnede, der forsætligt ved handling eller i ord groft krænker en underordnet, straffes med bøde eller fængsel indtil 6 måneder.

§ 19. Den, der udsætter en sideordnet for særligt krænkende behandling, herunder for nedværdigende ritualer, straffes med bøde eller fængsel indtil 6 måneder.

Gældende formulering

§ 23. Den, der forsætligt eller uagtsomt ulovligt fjerner sig eller udebliver fra den militære afdeling, til hvilken han hører eller er indkaldt, straffes med bøde, hæfte eller fængsel indtil 6 måneder. Under skærpene omstændigheder kan straffen stige til fængsel i 2 år, i krigstid indtil 10 år.

Stk. 2. Efter foranstående regler straffes tillige den, som forsætligt unddrager sig militærtjeneste ved at påføre sig sygdom eller legemsfejl eller foregive sygdom eller benytte andre midler, der er beregnet på at vildlede myndighederne.

§ 24. Den, der for derigennem at skaffe sig eller andre uberettiget vinding under udnyttelse af krigsfrygten begår en af de handlinger, der er nævnt i borgerlig straffelovs § 288, stk. 1, nr. 1-3, straffes for røveri.

Stk. 2. Den, der uberettiget tilegner sig ting fra en person, som er dræbt ved krigshandling, straffes for tyveri.

Lovforslaget

§ 25. Den, der uberettiget fjerner sig fra tjenestestedet eller udebliver fra tjenesten, straffes i grove tilfælde for udeblivelse med bøde eller fængsel indtil 6 måneder.

Stk. 2. På samme måde straffes den, der forsætligt unddrager sig tjeneste ved at påføre sig sygdom eller legemsskade, foregive sygdom eller benytte andre midler, der er beregnet på at vildlede myndighederne.

Stk. 3. Ved forsætlig udeblivelse kan straffen stige til fængsel i 3 år, når udeblivelsen er af særlig grov karakter, navnlig når gerningsmanden må antages at have til hensigt at udeblive permanent, eller når udeblivelsen har medført betydelig skade eller fare.

Stk. 4. Under væbnet konflikt kan straffen ved forsætlig overtrædelse af stk. 1 og 2 stige til fængsel i 10 år.

§ 37. For plyndring straffes med fængsel indtil 6 år den, som for derigennem at skaffe sig eller andre uberettiget vinding under udnyttelse af krigsfrygten eller frygten for de styrker, som den pågældende tilhører, forsætligt

- 1) fratager eller aftvinger nogen en fremmed rørlig ting,
- 2) bringer en stjålet ting i sikkerhed eller
- 3) tvinger nogen til en handling eller undladelse, der medfører formuetab for den overfaldne eller nogen, for hvem denne handler.

Stk. 2. Straffen kan stige til fængsel i 10 år, når plyndringen er af særlig grov beskaffenhed navnlig på grund af dens særligt farlige karakter, udførelsesmåden eller omfanget af den opnåede eller tilsigtede vinding, eller når et større antal forbrydelser er begået.

§ 38. Den, der forsætligt under væbnet konflikt uberettiget tilegner sig ting fra en person, som er dræbt ved krigshandling, straffes for ligrøveri med fængsel indtil 1 år og 6 måneder.

Stk. 2. Straffen kan stige til fængsel i 6 år, når forholdet er af særlig grov beskaffenhed navnlig på grund af omfanget eller udførelsesmåden.

Gældende formulering

Lovforslaget

§ 25. Den, der i krig misbruger eller ikke respekterer kendetegn eller betegnelse, som er forbeholdt personer, indretninger og materiel, der er bestemt til at yde hjælp til sårede eller syge, straffes med bøde, hæfte eller fængsel indtil 12 år. På tilsvarende måde straffes den, der bruger krigsredskab eller fremgangsmåde, hvis anvendelse er i strid med en af Danmark tiltrådt mellemfolkelig overenskomst eller med almindelige folkeretlige regler.

Stk. 2. Bestemmelserne i borgerlig straffelovs §§ 6-8 skal ikke være til hinder for at straffe efter en strengere bestemmelse i den borgerlige straffelov, såfremt handlingen tillige omfattes af en sådan bestemmelse.

§ 26. Den, der forsætligt eller uagtsomt begår en vagtforseelse, straffes med bøde, hæfte eller fængsel indtil 1 år.

Stk. 2. Er vagtforseelsen begået i krig, eller har den givet anledning til, at der begås en forbrydelse eller indtræder betydelig skade, kan straffen stige til fængsel i 3 år.

§ 27. Den, der ved indtagelse af spiritus eller på anden måde beruser sig i tjenesten, eller når tjeneste må påregnes at forestå, således at han møder beruset i tjenesten, straffes med bøde, hæfte eller fængsel indtil 4 måneder.

Stk. 2. Den, der forstyrrer den offentlige orden, eller som viser sig synlig beruset i uniform, straffes med bøde.

§ 36. Den, som under væbnet konflikt forsætligt misbruger eller ikke respekterer kendetegn eller betegnelse, som er forbeholdt personer, indretninger og materiel, der er bestemt til at yde hjælp til sårede eller syge, straffes med fængsel indtil på livstid.

Stk. 2. På tilsvarende måde straffes den, der forsætligt bruger krigsmiddel eller fremgangsmåde, hvis anvendelse er i strid med en af Danmark tiltrådt mellemfolkelig overenskomst eller med folkeretlig sædvaneret.

§ 24. Den, der groft tilsidesætter sine pligter som vagt, straffes for vagtforseelse med bøde eller fængsel indtil 1 år.

Stk. 2. Straffen kan stige til fængsel i 3 år, når forholdet er af særlig grov karakter, navnlig når det har medført betydelig skade eller fare eller har givet anledning til, at der er begået en forbrydelse.

Stk. 3. Under væbnet konflikt kan straffen ved forsætlig overtrædelse stige til fængsel i 10 år.

§ 20. Den, der ved indtagelse af alkohol, euforiserende stoffer, opstemmende eller bedøvende midler eller på lignende måde har bragt sig i en tilstand, hvor han ikke er i stand til at varetage sin tjeneste på fuldt forsvarlig måde, straffes med bøde eller fængsel indtil 1 år.

§ 23. Den, der forstyrrer den offentlige orden, eller som viser sig synligt påvirket af de i § 20 nævnte årsager, og som gennem sin påklædning eller lignende klart viser at høre til forsvaret, straffes med bøde.

Stk. 2. Den, der i forbindelse med tjeneste i udlandet forstyrrer den offentlige orden, eller som viser sig synligt påvirket af de i stk. 1 nævnte årsager, straffes med bøde. Under særligt skærpende omstændigheder kan straffen stige til fængsel i 1 år.

Gældende formulering

§ 28. Den, der forsætligt eller ved skødesløshed bevirker, at ting, der tilhører det militære forsvar, bortkommer, ødelægges eller beskadiges, straffes med bøde, hæfte eller fængsel indtil 1 år.

§ 29. Under ekstraordinære forhold kan forsvarsministeren forbyde, at personer, der hører til det militære forsvar, deltager i politiske foreninger eller forsamlinger. Overtrædelse af et sådant forbud straffes med bøde, hæfte eller fængsel indtil 4 måneder.

§ 30. Når nogen er vidende om, at krigsforræderi, mytteri eller anden for det militære forsvar farlig forbrydelse tilsigtes begået, og ikke gør, hvad der står i hans magt for at forebygge forbrydelsen eller dens følger, om fornødent ved anmeldelse, finder borgerlig straffelovs § 141 tilsvarende anvendelse.

§ 31. Den, der røber militær hemmelighed, hvis åbenbaring for fremmed magt kan skade landets forsvar, straffes med fængsel indtil 4 år. Begås handlingen i krigstid eller under truende udsigt til krig, eller har den medført betydelig skade, kan straffen stige til fængsel i 10 år.

Lovforslaget

§ 26. Den, der bevirker, at ting, der tilhører det militære forsvar, bortkommer, ødelægges eller beskadiges, straffes med bøde eller fængsel indtil 6 måneder.

Stk. 2. Ved forsætlig overtrædelse af stk. 1 kan straffen under særligt skærpende omstændigheder stige til fængsel i 6 år.

(ophæves)

§ 33. Den, som er vidende om, at mytteri, krigsforræderi eller anden for det militære forsvar farlig forbrydelse tilsigtes begået, og som forsætligt undlader at gøre, hvad der står i hans magt for at forebygge forbrydelsen eller dens følger, om fornødent ved anmeldelse, straffes, hvis forbrydelsen bliver begået eller forsøges begået, med bøde eller fængsel indtil 3 år.

Stk. 2. Den, der undlader at foretage sådanne forebyggeshandlinger, straffes dog ikke, hvis deres foretagelse for ham selv eller hans nærmeste ville medføre fare for liv, helbred eller velvære.

§ 32. Den, der forsætligt røber en militær hemmelighed, hvis afsløring kan skade landets forsvar, hvis fremmede magter eller styrker får kendskab hertil, straffes med fængsel indtil 8 år. Straffen kan stige til fængsel i 12 år, når forholdet er af særlig grov karakter, navnlig når det har medført betydelig skade eller fare. Begås handlingen under væbnet konflikt eller under truende udsigt hertil, kan straffen stige til fængsel på livstid.

Gældende formulering

Stk. 2. Den, der uberettiget skaffer sig kendskab til sådanne hemmeligheder, som er omtalt i stk. 1, eller gengiver aktstykker eller beskriver eller afbilder andet, hvoraf sådanne hemmeligheder fremgår, straffes med bøde, hæfte eller fængsel indtil 6 måneder. Sker det i krigstid eller under truende udsigt til krig, kan straffen stige til fængsel i 3 år.

§ 32. Den, der forfalsker ammunition eller andet krigsmateriel på en sådan måde, at virkningen forringes eller personer udsættes for fare, straffes med hæfte eller fængsel indtil 4 år.

Stk. 2. Har gerningsmanden måttet regne med, at forfalskningen ville få virkning under krigsforhold, kan straffen stige til fængsel i 12 år.

§ 33. Den, der i krigstid eller under truende udsigt til krig i den hensigt at gavne fjenden eller skade det danske militære forsvar:

- 1) søger at opnå, at tropper, materiel eller territorium bringes under fjendens kontrol eller ikke kommer dansk militært forsvar til nytte,
- 2) forleder til mytteri, overgivelse eller overløben til fjenden eller udbreder oprørske eller fjendtlige opråb i det danske militære forsvar,
- 3) ødelægger veje eller kommunikationsmidler,
- 4) giver fjenden underretning om det danske militære forsvars forhold, derunder kendingstegn og signalkoder,

Lovforslaget

Stk. 2. Den, der uberettiget skaffer sig oplysning om sådanne hemmeligheder, straffes med bøde eller fængsel indtil 4 år. Sker det under væbnet konflikt eller under truende udsigt hertil, kan straffen stige til fængsel i 10 år.

Stk. 3. Den, der groft uagtsomt overtræder stk. 1 eller 2, straffes med bøde eller fængsel indtil 2 år. Sker det under væbnet konflikt eller under truende udsigt hertil, kan straffen stige til fængsel i 4 år.

§ 30. Den, der forsætligt foretager ændringer af eller erstatter ammunition eller andet krigsmateriel på en sådan måde, at virkningen forringes eller udebliver, eller personer udsættes for fare, straffes med fængsel indtil 8 år.

Stk. 2. Hvis gerningsmanden indser, at ændringen mv. kan få virkning under væbnet konflikt, kan straffen stige til fængsel i 12 år.

Stk. 3. Er forholdet begået under væbnet konflikt, kan straffen stige til fængsel indtil på livstid.

§ 28. For krigsforræderi straffes med fængsel indtil på livstid den, der forsætligt under væbnet konflikt eller under truende udsigt hertil for at gavne fjenden eller skade det danske militære forsvar

- 1) søger at opnå, at tropper, materiel, territorium eller infrastruktur bringes under fjendens kontrol eller ikke kommer dansk militært forsvar til nytte,
- 2) forleder til mytteri, overgivelse eller overløben til fjenden eller udbreder oprørske eller fjendtlige opråb i det danske militære forsvar,
- 3) ødelægger infrastruktur eller på anden måde søger at skade det danske militære forsvars kommunikationsmuligheder,
- 4) giver fjenden underretning om det danske militære forsvars forhold, herunder forhold vedrørende kommunikations- eller informationssikkerhed,

Gældende formulering

- 5) vejleder fjenden eller vildleder nogen del af dansk militært forsvar,
 - 6) undlader at udføre en befaling,
 - 7) giver falsk melding,
 - 8) hjælper krigsfanger til flugt eller
 - 9) gør sig skyldig i noget forhold, der må side-stilles med et af de nævnte,
- straffes for krigsforræderi med fængsel ikke un-der 8 år.

§ 34. Den, der hemmeligt eller under falsk på-skud tilvejebringer eller søger at tilvejebringe oplysninger på det militære forsvars operations-felt i den hensigt at meddele dem til fjenden, straffes som spion med fængsel ikke under 8 år.

Stk. 2. En spion af den fjendtlige krigsmagt, som efter at være vendt tilbage til egne styrker senere tages til fange, behandles som krigsfange og drages ikke til ansvar for sit tidligere spioneri.

§ 35. Den, der under kamp, eller når kamp forestår, på pligtstridig måde søger at unddrage sig deltagelse i faren eller søger at fremkalde overgivelse, eller som på pligtstridig måde på til-bagetog efterlader våben, ammunition eller an-det materiel, straffes med fængsel indtil 12 år.

Stk. 2. På samme måde straffes den, som i krigstid ved pligtstridigt forhold bidrager til, at fjendens foretagender fremmes, eller at dansk militært forsvar skades eller udsættes for fare.

Stk. 3. Overtræder en befalingsmand stk. 2 ved unødvendigt at opgive sin post eller overgive sig til fjenden eller ved at handle som nævnt i stk. 1, kan straffen stige til fængsel på livstid.

Stk. 4. Den, der uagtsomt begår de i stk. 2 og 3 omhandlede forbrydelser, straffes med fængsel indtil 4 år.

§ 36. Den, der i krigstid inden for det militære forsvar foretager handlinger, som er egnet til der at fremkalde modløshed, straffes med fængsel indtil 4 år.

Lovforslaget

- 5) vejleder fjenden eller vildleder nogen del af dansk militært forsvar,
- 6) undlader at udføre en befaling,
- 7) giver falsk melding,
- 8) hjælper krigsfanger til flugt eller
- 9) gør sig skyldig i noget forhold, der må side-stilles med et af de nævnte.

§ 29. For spionage straffes med fængsel indtil på livstid den, der hemmeligt eller under falsk påskud tilvejebringer eller søger at tilvejebringe oplysninger på det militære forsvars operations-felt for at meddele dem til fjenden.

Stk. 2. En spion fra fjendtlige væbnede styrker, som efter at være vendt tilbage til egne styrker senere tages til fange, behandles som krigsfange og drages ikke til ansvar for den tidligere gen-nemførte spionage.

§ 31. Den, der under kamp, eller når kamp forestår, forsætligt på pligtstridig måde søger at unddrage sig faren eller søger at fremkalde over-givelse, straffes med fængsel indtil 12 år.

Stk. 2. På samme måde straffes den, der under væbnet konflikt forsætligt ved pligtstridigt for-hold bidrager til, at modpartens foretagender fremmes, at dansk militært forsvar skades eller udsættes for fare, eller som efterlader våben, am-munition eller andet materiel.

Stk. 3. Overtræder en befalingsmand stk. 2 ved unødvendigt at opgive sin post eller overgive sig til modparten eller ved at handle som nævnt i stk. 1, kan straffen stige til fængsel på livstid.

Stk. 4. Groft uagtsomme overtrædelser af stk. 2 og 3, straffes med fængsel indtil 4 år.

§ 34. Den, der under væbnet konflikt inden for det militære forsvar forsætligt foretager handling-er, som er egnet til dér at fremkalde modløshed, straffes med fængsel indtil 4 år.

Bilag til f. t. Militær straffelov

Gældende formulering

§ 37. Den, der i krigstid uden tilladelse sætter sig i forbindelse med nogen, der hører til den fjendtlige krigsmagt eller befinder sig på fjendens område, straffes med bøde, hæfte eller fængsel indtil 1 år. Er der derved meddelt oplysninger, der kan være af værdi for fjenden, kan straffen stige til fængsel i 3 år.

§ 38. Tidspunktet for lovens ikrafttræden bestemmes af forsvarsministeren.

Stk. 2. Ved lovens ikrafttræden ophæves lov nr. 114 af 7. maj 1937.

§ 39. Kvarterarrest, der ikke er udstået ved lovens ikrafttræden, bortfalder.

Stk. 2. Vagtarrest i indtil 15 dage, der ikke er udstået ved lovens ikrafttræden, omsættes til bøde med 10 kr. for hver dag. Vagtarrest i mere end 15 dage omsættes til hæfte i samme tidsrum.

Lovforslaget

§ 35. Den, der forsættligt under væbnet konflikt uden tilladelse sætter sig i forbindelse med nogen, der hører til modparten eller befinder sig på modpartens område, straffes med bøde eller fængsel indtil 1 år. Er der derved meddelt oplysninger, der kan være af værdi for modparten, kan straffen stige til fængsel i 4 år.

§ 40. Denne lov træder i kraft den 1. oktober 2005.

Stk. 2. Samtidig ophæves militær straffelov, jf. lovbekendtgørelse nr. 642 af 30. september 1987.

(ophæves)